

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ ÇERÇEVESİNDE SURİYELİ
MÜLTECİLERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMLERİNİN ENTEGRASYON
SÜRECİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FATMA ÖZCAN

GAZİANTEP- 2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ ÇERÇEVESİNDE SURİYELİ
MÜLTECİLERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMLERİNİN ENTEGRASYON
SÜRECİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FATMA ÖZCAN

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT ASLAN

GAZİANTEP– 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ ÇERÇEVESİNDE SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMLERİNİN ENTEGRASYON SÜRECİNE ETKİLERİ” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 25/01/2021

[İmza]

Fatma ÖZCAN

ÖNSÖZ

İç savaştan sonra Suriye'den dünyanın birçok ülkesine yayılan göç, günümüzün en önemli ve en ciddi sorunları arasında yer almaktadır. Göç alanına ilişkin çalışmalarda tarihi bir kaynak niteliği taşıyacak olan bu göç süreci ile birlikte ekonomik, politik ve kültürel anlamda çok sayıda sorun yaşanmakta olup, çoğunlukla entegrasyon temelinde sorunların değerlendirildiği görülmektedir. Akademik alanda yapılan çalışmalar göstermiştir ki, göç ve göçmenlere yönelik entegrasyon çalışmalarında kültürleşme kavramı ve yönelimleri etkilidir. Kültürleşme konusu, göçmenlerin buldukları ülkede ana akım toplum ile sağlıklı iletişim kurmaları ve bütünleşmeleri bakımından önem taşımaktadır. Göçmenler ana akım toplumla etkileşim sonucunda farklı kültürleşme yönelimleri göstermekte, genel olarak uyum ya da uyumsuzluk olarak adlandırılacak sonuçlarla karşılaşmaktadırlar.

Entegrasyon konusunu yakından ilgilendiren kültürleşme yönelimlerini etkileyen faktörler ise toplumsal alanda yaşanan ana akım (baskın, egemen) düşüncelerle doğrudan ilgilidir. Özellikle göçmenlere karşı takınılan tavırlar, basma kalıp düşünceler, çoğunlukla ana akım düşüncelerin yaygınlaşmasında başat rol oynayan medya araçlarının da etkisiyle biçimlenmekte, mültecilerin uyum sürecini ve bu süreçle ilgili eğilim ve davranışlarını etkilemektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan nefret söyleminin ana akım toplum düşüncesinde yüksek değere sahip olması, göçmenlerin toplumla olan iletişimini olumsuz etkileyebilmekte, genel olarak entegrasyonu zora sokmaktadır.

Bilindiği üzere, Suriyeli mülteciler de dünyanın birçok ülkesindeki diğer mültecilerin yaşadıkları sorunların benzerlerini yaşayarak, zaman zaman nefret söylemine maruz kalmakta ve bundan dolayı entegrasyon sürecinde çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadır.

Yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bu çalışma ile entegrasyonu etkileyen bu sorunsal incelenmiş ve 2011- 2020 yıllarında Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç eden Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Mültecilerin maruz kaldıkları nefret dili ve söyleminin kültürleşme süreci üzerindeki etkileri analiz edilmiş, en yoğun nefret söylemine ilişkin konuların nefret piramidinde hangi alanda yoğunlaştığı da belirlenmiştir. Yine bu belirlemeler ile kültürleşme konusu

ekseninde, nefret söyleminin mültecilerin toplumsallaşma ve kültürel temsiliyetini ne şekilde etkilediği ortaya konulmuştur.

Nefreti gösteren duygu ve davranışlar potansiyel olarak her insanda var olmakla birlikte toplumsal alanda nefret, kişi ya da grupların hedef alınıp aşağılanması, ötekileştirilmesi olarak açığa çıkmakta, önyargıları tehdide dönüştüren ve tek tipleştirilmeye yönelik dil ile kendini göstermektedir. Nefret söylemi, söyleyen kişinin kendisiyle özdeş gördüğü kişi ya da grupları yüceltip, haricindeki kişi ya da grupları aşağıladığı söylem türü olarak nitelendirilebilmektedir. “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 1997 yılı 20 sayılı tavsiye kararında yer alan tanımıyla nefret söylemi (hate speech), ırkçı nefret, yabancı düşmanlığı, anti-semitizm ve hoşgörüsüzlük temelli diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her türlü ifade biçimidir. Hoşgörüsüzlük temelli nefret, saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik (ethnocentrism), ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık yoluyla ifade edilen hoşgörüsüzlüğü içermektedir” (Weber’den [2011] aktaran Çomu, 2012: 1). Bu bağlamda çalışma ile nefret söyleminin göçmenlerin kültürleşme yönelimlerini ve entegrasyon sürecine etkilerini ortaya koyması ve yeni veriler ortaya çıkarması hedeflenmektedir.

Çalışma özellikle toplumsal alanı oluşturan ana akım düşünce ve ifadelerde yer alan nefret söylemiyle göçmenlerin kültürleşme eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından gelecek dönem göç politikaları için kaynak oluşturacak niteliktedir. Bu çalışmayı sonuçlandırmamda görüşleri ile katkıda bulunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat Aslan’a teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Gaziantep, 2021

Fatma

Özcan

ÖZET

Bu çalışmayla mültecilere yönelik nefret söyleminin etkisi kapsamında mültecilerin kültürleşme yönelimlerini ortaya çıkarmak ve entegrasyon sürecine etkisini araştırmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın denekleri 2011 yılında Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye gelen ve Gaziantep ilinde yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerden oluşmaktadır. Çalışmada Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin görüşlerini belirlemek için anket yöntemi kullanılmıştır. Nefret söylemi son dönemlerde öne çıkmış bir çalışma alanı olarak, toplumsal ilişkilerde yaşanan ötekileştirme, dışlama, ayırksılaştırma gibi görüşleri kapsayan bir çalışma alanıdır. Bugün birçok çalışma göstermektedir ki ana akım toplum göçe dayanan nedenlerle nefret söylemine tanık olduğumuz, karışıklığın nefret söylemiyle ifade edildiği bir yaşam alanı haline gelmiştir. Ana akım toplumda, özellikle nefret söylemi içeren söylemlerin, ötekileştirmeye yönelik toplumsal davranışların geliştiği görülmüştür. Çalışma mültecilerin, zorunlu olarak buldukları ülkede yaşadıkları nefret söylemi karşısında oluşan duygu ve düşünceleri değerlendirilerek, kültürleşmeye ilişkin yönelimlerini ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: nefret söylemi, kültürleşme yönelimleri, göç, mülteci, söylem.

ABSTRACT

This study aims to reveal the acculturation tendencies of refugees in the face of the effect of hate speech towards them and to investigate the effect of such hate speech on the integration process. Study subjects are Syrians that came to Turkey in 2011 due to the civil war in Syria and began living in Gaziantep under Temporary Protection. In the study, a questionnaire method was used to determine the views of Syrians under Temporary Protection. Hate speech is a field of study that has been popular in recent years and focuses on concepts such as marginalization, exclusion, and discrimination in social relations. Today, many studies show that the mainstream society has become a place where immigration-related hate speech is common and objection is expressed through hate speech. We observe that in the mainstream society hate speech and social behaviors aimed at marginalizing, have developed. The study reveals the acculturation tendencies of refugees by factoring in their feelings and views in the face of hate speech they encounter in their countries of residence.

Keywords: hate speech, acculturation tendencies, immigration, refugee, discourse.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.1.2. Alt Problemler.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
GÖÇ, GÖÇ POLİTİKALARI ve ENTEGRASYON	6
2.1. Göç Kavramı	7
2.1.1. Göçün Nedenleri	7
2.1.2. Göç Türleri.....	7
2.2. Göç Teorileri	9
2.2.1. Göç ve Entegrasyon.....	13
2.2.2. Entegrasyon Kavramı, Süreci ve Boyutları	13
2.2.3. Ekonomik Boyut.....	14
2.2.4. Kültürel Boyut	16
2.2.5. Sosyal Boyut.....	16

2.3. Türkiye’de Göç Politikaları ve Uygulamaları.....	17
2.4. Türkiye’nin Göç Hareketliliği.....	19
2.5. Araştırma Çalışması Bakımından Değerlendirme.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜRLEŞME ve KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ.....	25
3.1. Kavramsal Çerçeve ve İlgili Çalışmalar.....	26
3.2. Kültürleşme Modelleri	27
3.3. Kültürleşme Yönelimleri.....	29
3.3.1. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Asimilasyon	30
3.3.2. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Bütünleşme	30
3.3.3. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Ayrılma	30
3.3.4. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Marjinalleşme	31
3.4. Kültürleşme ve Uyum Sürecini Etkileyen Etmenler	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL DIŞLANMANIN BİR ETKENİ OLARAK NEFRET SÖYLEMİ VE NEFRET PİRAMİDİ	32
4.1. Nefret Söylemi ve Nefret Suçu Kavramları	33
4.1.1. Medyada Nefret Söyleminin Kullanımı.....	35
4.1.2. Ana Akım Toplum Düşüncesine Etkileri.....	36
4.1.3. Medyada Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi.....	36
4.1.4. Nefret Piramidinin Nefret Söylemine Göre Değerlendirilmesi	37

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	41
5.1. Araştırma Modeli	41
5.2. Evren ve Örneklem.....	42
5.3. Veri Toplama Araçları	42
5.4. Ölçek	42
5.5. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	43
5.6. Faktör Analizi ve İç Tutarlılık Analizi Sonuçları.....	43
5.7. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Hipotezler	48

ALTINCI BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM.....	50
6.1. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri Bulgular ve Yorumu.....	50
6.2. Uyum Bulgular ve Analizi	56
6.2.1. Ölçek Maddelerine Verilen Yanıtların Ortalama Değerleri ve Dağılımları	58
6.3. Ankete Katılanların Nefret Söylemine Maruz Kalma Analizi ve Bulgular	59
6.4. Nefret Sözlerine Maruz Kalma, Önyargı ve Ayrımcılığa Uğrama Durumda Hissedilen Duyguların Analizi ve Bulgular	62
6.5. Kültürleşme Modeline Göre Türkiye’de Yaşam Koşullarına Uyum ve Deneyimle İlgili Görüşlerinin Analizi ve Bulgular	65
6.6. Bulgulara Göre Hipotezlerin Analizi ve Yorumlanması.....	70
6.6.1. Hipotez Testleri.....	71
6.6.2. Nefret Söylemi ile Entegrasyon Arasındaki İlişki	71
6.6.4. Ayrıma Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki	73
6.6.6. Geldiği Ülkede Ayrımcılığa Maruz Kalma ile Karşı Nefret Arasındaki İlişki.....	75

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	85
Ek 1. Türkçe Soru Formu	85
Ek 2. Arapça Soru Formu Örneği	91
Ek 3. Berry Kültürleşme Ölçeği Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Farkı.....	95
Ek 4. Farklılık Hissetme Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı.....	100
Ek 5. Maruz Kalma Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı	115
Ek 6. Kurum Kaynaklı Nefret Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı	133
Ek 7. Kişi Kaynaklı Nefret Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı.....	143
Ek 8. Kültürleşme Modeline Verilen Yanıtların Dağılımı	154
Ek 9. Kültürleşme Modelinin Faktör Analiz Sonuçları	183

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1.	Maruz Kalma ve Uyum-Deneyim Maddelerinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları	44
Tablo 2.	Her Bir Boyut İçin İç Tutarlılık Katsayısının Belirlenmesi Amacıyla Yapılan Cronbach Alpha Testi Sonuçları	45
Tablo 3.	Farklılık Hissetme Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları	45
Tablo 4.	Kurum Kaynaklı Nefret Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları	46
Tablo 5.	Kişi Kaynaklı Nefret Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları	47
Tablo 6.	Berry'nin Kültürleşme Ölçeğinin Alt Boyutları İçin Yapılan Faktör Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 7.	Cinsiyete Göre Dağılım.....	50
Tablo 8.	Yaşa Göre Dağılım.....	51
Tablo 9.	Eğitim Durumu.....	52
Tablo 10.	Medeni Durum	53
Tablo 11.	Gelir Durumu	54
Tablo 12.	Çalışma Durumu.....	55
Tablo 13.	Yardım Alma Durumu.....	55
Tablo 14.	Ülkesinden Göç Etme Yılı	55
Tablo 15.	Türkiye'ye Yerleşme Yılı	56
Tablo 16.	Kendini Nereli Hissettiğine Göre Dağılım	57
Tablo 17.	Memleketine Geri Dönme İsteği	57
Tablo 18.	Farklılık Hissetme Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	58
Tablo 19.	Kurum Tarafından Nefrete Maruz Kalma	60
Tablo 20.	Kişi Tarafından Nefrete Maruz Kalma.....	60
Tablo 21.	Maruz Kalma Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	61
Tablo 22.	Kurum Kaynaklı Nefret Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	63

Tablo 23. Kişi Kaynaklı Nefret Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
Tablo 24. Berry Kültürleşme Ölçeği Maddelerine Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	66
Tablo 25. Ölçek Boyutlarının Normallliği İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları.....	71
Tablo 25. Entegrasyon Düzeyine Göre Nefret ve Uyum Algıları Arasındaki Farklar	72
Tablo 26. Nefret Söylemi ile Entegrasyon ve Uyum-Deneyim Boyutları Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 27. Önyargılar ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları	73
Tablo 28. Ayrıma Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları	74
Tablo 29. Şiddete Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları	74
Tablo 30. Geldiği Ülkede Ayrımcılığa Maruz Kalma ve Karşı Nefret Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları.....	75
Tablo 31. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Bütünleşme Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları.....	95
Tablo 32. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Marjinalleşme Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları.....	96
Tablo 33. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Asimilasyon Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları.....	97
Tablo 34. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Ayrıma Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları.....	98
Tablo 35. S3_1 1 Dil Farklılığı.....	100
Tablo 36. S3_2 Hava Durumu Farklılıkları.....	101
Tablo 37. S3_3 Beslenme Alışkanlıklarındaki Farklılıklar	102
Tablo 38. S3_4 Gelenek Farklılıkları	103
Tablo 39. S3_5 Dini Farklılıklar.....	104
Tablo 40. S3_6 Etnik Farklılıklar	105
Tablo 41. S3_7 Aile Üyelerinden Ayrı Kalmak	106
Tablo 42. S3_8 Yakın Arkadaşlardan Uzak Olmak	107
Tablo 43. S3_9 Uygun Bir İş Bulamamak.....	108

Tablo 44.	S3_10 Toplumunu Tanımamak	109
Tablo 45.	S3_11 Güvenecek Birini Bulamamak	110
Tablo 46.	S3_12 Kendi Dilinde Eğitim Alamamak.....	111
Tablo 47.	S3_13 Kendi Kültür ve Değerlerime Göre Çocuklarımı Yetiştirmemek	112
Tablo 48.	S3_14 Geldiğim Ülkede Edindiğim Eğitimin Türkiye’de Tanınmaması.....	113
Tablo 49.	S3_15 Geldiğim Ülkede Edindiğim Kariyerin Türkiye’de Tanınmaması	114
Tablo 50.	S4_1 Etnik Kökenimden Ötörü Önyargılı Tutuma Maruz Kaldım.....	115
Tablo 51.	S4_2 Etnik Köklenenimden Ötörü Toplumdan Dışlandım	116
Tablo 52.	S4_3 Dini Kökenimden Ötörü Önyargılı Tutuma Maruz Kaldım	117
Tablo 53.	S4_4 Dini Köklenenimden Ötörü Toplumdan Dışlandım.....	118
Tablo 54.	S4_5 Dinim Nedeniyle Nefret İfadelerine Maruz Kaldım	119
Tablo 55.	S4_6 Etnik Kökenimden Ötörü Küçümseyici Şakalara Maruz Kaldım.....	120
Tablo 56.	S4_7 Aynı Dini Kökenden Olmayan Biri Tarafından Küçültücü Bir İsimle Adlandırıldım	121
Tablo 57.	S4_8 Irkçı Bir İfade ile Çağrıldığım veya Adlandırıldığım Oldu	122
Tablo 58.	S4_9 Etnik Kimliğimden Ötörü Ayrımcılığa Maruz Kaldım.....	123
Tablo 59.	S4_10 İş Arama Sürecimde Uyuşumdan Dolayı Ayrımcılığa Uğradım	124
Tablo 60.	S4_11 Ev Alırken ya da Kiralarken Uyuşumdan Dolayı Ayrımcılığa Maruz Kaldım.....	125
Tablo 61.	S4_12 Etnik Kökenimden Ötörü Kutsal Değerlerime Yönelik Saygısızlık ya da Tacize Uğradım	126
Tablo 62.	S4_13 Etnik Kökenimden Ötörü Sosyal Hayatta Şiddete Uğradım.....	127
Tablo 63.	S4_14 Etnik Kökenimden Ötörü Tehditlere Maruz Kaldım	128
Tablo 64.	S4_15 Dini Kökenimden Ötörü Kutsal Değerlerime Yönelik Saygısızlık ya da Tacize Uğradım	129
Tablo 65.	S4_16 Dini Kökenimden Ötörü Sosyal Hayatta Şiddete Uğradım	130
Tablo 66.	S4_17 Dini Kökenimden Ötörü Tehditlere Maruz Kaldım.....	131
Tablo 67.	S4_18 İnsan Grupları Tarafından, Kasıtlı ve Sistematik Şekilde Mültecilerin Yok Edildiğine Şahit Oldum	132
Tablo 68.	S6_1 Sinirli Hissettim	133
Tablo 69.	S6_2 Davranışı Yapan Kişiye Karşı Nefret Hissettim	134
Tablo 70.	S6_3 Bulduğum Ülkedeki Topluma Karşı Nefret Hissettim.....	135
Tablo 71.	S6_4 Ezilmiş Hissettim	136
Tablo 72.	S6_5 Acı Hissettim.....	137

Tablo 73.	S6_6 Utandım.....	138
Tablo 74.	S6_7 Çaresiz hissettim	139
Tablo 75.	S6_8 Kendime Saygı Duygum Hasar Gördü	140
Tablo 76.	S6_9 Savaşmak İstedim.....	141
Tablo 77.	S6_10 Üzgün ve Yalnız Hissettim	142
Tablo 78.	S8_1 Üzgün ve Yalnız Hissettim	143
Tablo 79.	S8_2 Karışık Duygular Hissettim.....	144
Tablo 80.	S8_3 Depresif Hissettim.....	145
Tablo 81.	S8_4 Aşağılık Duygusu Hissettim	146
Tablo 82.	S8_5 O An Suriyeli Olmaktan Utandım.....	147
Tablo 83.	S8_6 Sinirli ve Öfkeli Hissettim	148
Tablo 84.	S8_7 Türkiye'ye Geldiğim İçin Pişmanlık Duydum.....	149
Tablo 85.	S8_8 Türkiye'de Yaşamamın Güvensiz Olduğunu Düşündüm	150
Tablo 86.	S8_9 Türkiye Vatandaşı Olan Herkesten Hoşlanmaz Oldum	151
Tablo 87.	S8_10 İntikam Almak İstedim	152
Tablo 88.	S8_11 Yaşadığım Bu Olayı Görmezden Geldim	153
Tablo 89.	S9_1.....	154
Tablo 90.	S9_2 Evdeyken Genellikle Türkçe Konuşuyorum.....	154
Tablo 91.	S9_3.....	155
Tablo 92.	S9_4 Suriyelilere Göre Türkiyeli Olanlarla Daha İyi Anlaşıyorum.....	156
Tablo 93.	S9_5 Suriyelilere Göre Türkiyeli Olanların Beni Daha İyi Anladığımı Düşünüyorum	157
Tablo 94.	S9_6 Türkiye'de Toplumun Kültürüne Uyum Sağlayabilmek İçin Kendi Kültürümden Vazgeçtiğim Anlar Oldu	158
Tablo 95.	S9_7 Duygularımı Türkiyelilerle Paylaşmayı Suriyelilere Göre Daha Kolay Buluyorum.....	159
Tablo 96.	S9_8 Türkiyelilerle, Suriyelilere Göre Daha Rahat Sosyalleşebiliyorum.....	160
Tablo 97.	S9_9.....	161
Tablo 98.	S9_10.....	162
Tablo 99.	S9_11.....	162
Tablo 100.	S9_12 Suriyeli Biri ile Tanışıp Arkadaşlık Kurmayı Tercih Ederim	163
Tablo 101.	S9_13.....	164
Tablo 102.	S9_14.....	165
Tablo 103.	S9_15.....	165

Tablo 104. S9_16 Kendi Gelenek ve Değerlerimizi Türkiyelilerin Gelenek ve Değerleriyle Karıştırmadığımız Müddetçe Sürdürebiliriz	166
Tablo 105. S9_17 Hem Türkçe Hem de Kendi Dilimde Şarkı Söylerim	167
Tablo 106. S9_18 Suriyeli Olarak Hem Kendi Değerlerimizi Sürdüremeli Hem de Türkiye Değerlerini Benimsemeliyiz.....	168
Tablo 107. S9_19 Ana Dilimde Yaptığım Gibi Türkçe de Düşünebiliyorum.....	169
Tablo 108. S9_20 Hem Türkiyeli Hem de Suriyeli Arkadaşlarım Var	170
Tablo 109. S9_21 Hem Suriyeli Hem de Türkiyelilerin Bana Değer Verdiğini Hissediyorum.....	171
Tablo 110. S9_22 Hem Türkiyeliler Hem de Suriyeliler Arasında Kendimi Rahat Hissediyorum.....	172
Tablo 111. S9_23 Hem Kendi Kültürümü Yaşadım Hem de İçinde Bulduğum Toplumun Kültürünü Benimsedim.....	173
Tablo 112. S9_24 Hem Kendi Değerlerimi Yaşadım Hem de İçinde Bulduğum Toplumun Değerlerini Benimsedim.....	174
Tablo 113. S9_25 Genel Olarak, Suriyeli Ya da Türkiyeli Herhangi Biriyle Sosyalleşmekte Zorlanıyorum.....	175
Tablo 114. S9_26 Bazen Ne Türkiyelilerin Ne de Suriyelilerin Benim Gibi Olmadığını Hissediyorum.....	176
Tablo 115. S9_27 Bazen Türkiyeli Olsun Ya da Suriyeli Olsun Arkadaş Edinmekte Zorlanıyorum.....	177
Tablo 116. S9_28 Bazen Ne Suriyelilerin Ne de Türkiyelilerin Beni Kabul Etmediğini Hissediyorum.....	178
Tablo 117. S9_29 Ne Kendi Toplumumun Kültürünü Ne de İçinde Bulduğum Türkiye Toplumunun Kültürünü Benimsemiyorum	179
Tablo 118. S9_30 Bazen Hem Türkiyelilere Hem de Suriyelilere Güvenmeyi Zor Buluyorum.....	180
Tablo 119. S9_31 Hem Suriyelilerin Hem de Türkiyelilerin Beni Anlamakta Zorlandıklarını Görüyorum	181
Tablo 120. S9_32 Ne Kendi Toplumumun Gelenek ve Değerlerini Ne de İçinde Bulduğum Türkiye Toplumunun Gelenek ve Değerlerini Benimsemiyorum	182
Tablo 121. Kültürleşme Modelinin Faktör Analiz Sonuçları	183

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. Türkiye'ye Geldikleri Tarih ve Ülkelere Göre Göçmen Sayıları	20
Şekil 2. Azınlık Guruplar ve Ev Sahibi Toplulukların Kültürleşme Stratejileri	29
Şekil 3. Nefret Piramidi.....	37
Şekil 4. Cinsiyete Göre Dağılım	51
Şekil 5. Yaşa göre dağılım	52
Şekil 6. Eğitim Durumu	53
Şekil 7. Medeni Durum	54

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
TDK	:	Türk Dil Kurumu
WHO	:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
GKAS	:	Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler
AFA	:	Açımlayıcı Faktör Analizi
KMO	:	Kaiser Mayer Olkin (Örnek Yeterlilik Testi)
ICC	:	Intraclass correlation coefficient (Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Göç, siyasi, ekonomik, dini ve başka nedenlerden dolayı insanların yaşamlarını hepsini veya belli bir süresini geçirmek üzere yer değiştirmeleri, başka bir mekâna geçerek coğrafi değişiklik hareketidir. Başka bir şekilde söylenecek olursa göç, coğrafi yer değiştirmekle birlikte ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açıdan toplum dinamiklerini değiştiren nüfus hareketidir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2019: 1; Özer, 2004; 11). İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı göç etmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan göçün nedenleri arasında geçim sorunları, işsizlik, açlık ve savaşlar gibi nedenler vardır. Bu nedenler bazen konfor arayışı olabileceği gibi, iş aramak, çalışmak ve eğitim gibi gönüllü ya da baskılar, savaşlar, sürgünler ve doğal afetler gibi zorunlu nedenlerde olabilmektedir (Adıgüzel, 2016: 1).

Son dönemde Türkiye’de yaşanan ve dünyada da benzerleri daha önce görülmüş olan mülteci sorunu nefret söylemine konu olmuş, ana akım toplumda, ABD-Meksika göç ve mülteci sorunlarında olduğu gibi, bir ötekileştirme dilinin geliştiği görülmüştür. Alanda yapılan çalışmalarda göç hareketleriyle birlikte ana akım toplumda farklı biçim ve düzeylerde nefret söyleminin geliştiği görülmekte, bu durumun yarattığı önyargılar ve davranışlar nedeniyle entegrasyon sürecinin olumsuz etkilendiği konusunda bazı görüşler ileri sürülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle kültürleşme sürecine ilişkin değerlendirmeler dikkat çekmektedir. Entegrasyon açısından değerlendirildiğinde temel bir konu olan kültürleşme konusu, göç edenlerin farklı nedenlere bağlı olarak aldıkları toplumsal konumları açıklamak bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmamıza konu olan kültürleşme yaklaşımı ve eğilimleri hakkında John W. Berry’nin kültürleşme görüşlerine başvurulmuş ve araştırma çalışmasında kültürleşme eğilimleri bu görüşlere göre yorumlanmıştır. Berry (1980), kültürleşme modeli ile ana akım toplum ve azınlık toplum mensuplarının kültürel özelliklerini sürdürebilecekleri model önermiştir. Kültürleşme modeliyle, toplum incelemesini birey ve grup üzerinden incelemiştir (Berry, 1990). Berry, modeliyle ana akım toplumun uyguladığı politikalara göre, azınlık toplumun benimsediği kültürleşme yönelimlerini; asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olarak sınıflandırmıştır. Kültürleşme modelinde ana akım toplum, azınlık toplumu dışarıda tutma politikası izlediğinde, azınlık toplum da refleks olarak ayrılma yönelimini seçmektedir. Bir başka deyişle azınlık toplum ayrımcılığa maruz kaldığını

düşündüğünde kültürleşme yönelimi olarak ayrılma ya da marjinalleşme yönelimini benimsemektedir. Ayrıca azınlık toplum üyeleri ana akım toplumdaki ayrımcılık algıladıklarında toplumla ilişki kurmaktan kaçınmakta ve kendi kültürlerine yönelmeye başlamaktadırlar. Bu anlamda ana akım toplumun tutumları çok önemlidir. Ana akım toplumun, uyguladığı asimilasyon ve dışarıda tutma tutumları azınlık grupların marjinalleşmesine sebep olurken; azınlık toplumu, topluma dahil etme yönelişleri ise grupları kaynaşmaya yönlendirmektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 317).

Bu çalışma ile göç, nefret söylemi ve nefret piramidi üzerine kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Böylece Türkiye’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin, ana akım toplum tarafından maruz kaldıkları nefret söyleminden dolayı, Berry’nin kültürleşme modeliyle; bütünleşme, ayrılma, benzeşme ve marjinalleşme boyutlarından hangisine yöneldikleri ölçülmüş olup, bu ölçüyle yönelişlerin sebebinin nefret piramidinde hangi basamağa denk geldiği tespit edilmiştir. Böylece Türkiye’de yaşayan mültecilerin kültürleşme eğilim ve boyutları tespit edilmiş ve yine Türkiye’nin, nefret piramidinde hangi basamakta yer aldığı ortaya konmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde, tezin amacı, kapsamı, sınırlılıkları, yöntemi, varsayımı, problemi ve tezde kullanılan kaynaklara yer verilmiştir. İkinci bölümde göçün kavramsal çerçevesi bağlamında göçün nedenleri, göçün türleri göçün teorileri ve göç ve entegrasyon bağlamında tezin kavramsal çerçevesine kaynaklık yapacak entegrasyon kavramı, süreci ve boyutları, ekonomik boyut, kültürel boyut, sosyal boyut, Türkiye’de göç politikaları ve uygulamaları bağlamında göçün Türkiye’deki süreci ve entegrasyon boyutları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde çalışmanın kavramsal çerçevesi gözler önüne serilmiş olup Berry’nin Kültürleşme modeli anlatılmıştır. Kültürleşme Kavramı ve İlgili Çalışmalar başlığı altında çalışmada araştırmaya konu olan teorik çerçeve incelenmiş olup, tezin amacını oluşturan literatür taranmıştır. Bu kapsamda kültürleşmenin boyutları olan asimilasyon, bütünleşme ayrılma ve marjinalleşme eğilimleri göç bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde toplumsal dışlanmanın bir etkeni olarak nefret söylemi ve nefret piramidinin tanımına yer verilmiştir. Nefret söylemi kavramı ve nefret suçu bağlamında toplumda var olan nefretin tanımı yapılmış ve araştırmanın kavramsal çerçevesiyle ilişkilendirilmiştir. Bu anlamda toplumda nefrete neden olan medyada nefret söylemlerine değinilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde tezin yöntemi ve bu çerçevede araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları açıklanmıştır. Tezin son bölümü olan altıncı bölümde ise

araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve bulgular çerçevesinde tartışma bölümüne yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Son yıllarda Orta Doğu'daki kaotik ortam, birçok göç dalgasını tetiklemiştir. Bu dalgalardan birini de 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaştır. Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye'ye büyük bir göç akımı olmuştur. Türkiye'de kayıtlı Suriyeli sayısı, 25 Aralık 2019 itibarıyla 3 milyon 571 bin 30 kişidir. Bu kişilerin 1 milyon 926 bin 630'u (%53,9) erkeklerden, 1 milyon 644 bin 400'ü (%46,1) ise kadınlardan oluşmaktadır (Türkiye'deki Suriyeli sayısı, 2020). Türkiye kendi nüfusuna oranla, büyük bir göçe maruz kalmış ve ivedilikle göç politikaları geliştirmeye başlamıştır. Suriyelilerin entegrasyonu bu anlamda önem kazanmıştır. Göç ve entegrasyona yönelik çalışmalar, maddi ve manevi yatırımlar gerektirmektedir.

Mültecilerin entegrasyonu ile ilgili çalışmalarda, mültecilerin kültürleşme sürecinde yaşadıkları deneyimin büyük önemi bulunmaktadır. Kültürleşme, ana akım toplum ile mülteciler arasındaki ilişkide kültürel yönelimlerinin ne şekilde oluşacağı ile ilgili temel bir konudur. Bu bağlamda, ana akım toplum düzeninde var olabilecek nefret söylemlerinin, mültecilerin kültürleşme sürecindeki eğilimleri üzerinde etkili olduğu varsayılmakta, mültecilerin maruz kaldıkları nefret söylemine karşı tutumları incelenmeye değer görülmektedir. Bu çalışma ile mültecilerin özellikle kültürleşme yönelimlerinin boyutları ortaya çıkartılmış olup, entegrasyondaki önemli bir sorunun tespiti sağlanmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu tez çalışması kapsamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci içinde toplumsal alanda maruz kaldıkları nefret söylemi nedeniyle kültürleşme eğilimleri asimilasyon, bütünleşme, ayrılma ve marjinalleşme yönetimleri kapsamında araştırılmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi: "Mülteciler maruz kaldıkları nefret söylemi nedeniyle kültürleşme temelinde ayrılma ve marjinalleşmeye yönelmektedir" olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, "Geçici koruma altındaki Suriyelilerin kültürleşme sürecinde uğradığı nefret söylemi ve tutumlarının nefret piramidinde hangi basamağa denk geldiği belirlenmiş ve nefret piramidinde hangi düzeylerde ayrılma ve marjinalleşmenin yoğunlaştığı" sorusuna da yanıt aranmıştır.

1.1.2. Alt Problemler

Belirlenen araştırma sorusuna bağlı olarak, aşağıdaki alt problemlerle araştırmanın kapsamı biçimlendirilmiştir.

- Ana akım toplumda var olan nefret söylemi Suriyeli Mültecilerin kültürleşme düzeylerini entegrasyon noktasında olumsuz etkilemektedir.
- Önyargılı tutum ve davranışlara maruz kalan Suriyeliler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.
- Ayrımcı davranışlara maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.
- Şiddet davranışlarına maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.
- Mültecilere yönelik nefret söylemi mültecilerde de karşı nefret doğurmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ana akım toplum düşüncesinde, mültecilere yönelik var olan nefret söyleminin, mülteciler üzerindeki kültürleşme yönelimi ve etkisini ölçerek; entegrasyon süreci bakımından kültürleşme boyutunun, nefret piramidinde hangi basamağa denk geldiğini ortaya çıkartmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda dünyada artan göç olayları birçok ülkeyi ekonomik, politik ve kültürel boyutlarda etkilemektedir. Suriye iç savaşından sonra ise ciddi bir göç dalgasına maruz kalmıştır. Türkiye nüfusuna oranla aldığı göçlerden etkilenmiş ve bu soruna yönelik göç politikaları geliştirmiştir. Bu anlamda çalışmanın dünya ve Türkiye entegrasyon politikalarının üretimine faydalı bilgi sağlayacağına inanılmaktadır. Çalışmada mültecilerin Ana akım toplumda maruz kaldığı nefret söyleminden dolayı kültürleşme düzeyleri ölçülmüş olup, mültecilerin ana akım toplumdaki dışlanmalarının nefret piramidinde hangi basamağa denk geldiği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle Türkiye’de yaşayan mültecilerin kültürleşme boyutları tespit edilmiş olup, nefret söylemine maruz kalan mültecilerin maruz kaldıkları nefret düzeyinin nefret piramidinde hangi basamağa denk geldiği saptanmıştır. Böylece göçmenler için üretilen politikalarda göçmenlerin entegrasyonunu, toplumsal uyumu ilgilendiren konularda veriler elde edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları aşağıdaki gibidir:

- Araştırmaya katılan kişilerin soruları doğru cevapladığı varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan anket formunda sorulan soruların kültürleşmenin boyutunu doğru ölçtüğü varsayılmıştır.
- Araştırma rneklemine araştırma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın ilk sınırlılığını 2011- 2020 yılları arasında Türkiye'ye Suriye'deki iç savaş nedeniyle g ederek gelen Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Araştırma diğer göçmen türlerini veya uyrukları kapsamamaktadır.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırmaya konu olan Suriyeli mültecilerin yalnızca Gaziantep ilinden seçilmiş olmasıdır.

nc sınırlılıktaki araştırmanın demografik yapısı nedeniyle oluşmaktadır. Araştırma evrenini temsil edebilmesi adına denekler farklı yaş ve cinsiyete sahip 18 yaş üstü 550 mlteciden seçilmiştir. Çalışmanın dördüncü sınırlılığı ise araştırmanın döneminden kaynaklanmaktadır. Coronavirüs (COVID-19) pandemi dönemine denk gelmesinden dolayı sorular google anket yöntemi ile hazırlanmış ve elektronik ortam üzerinden veriler elde edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GÖÇ, GÖÇ POLİTİKALARI VE ENTEGRASYON

Nefret söyleminin göç edenlerin kültürleşme sürecine etkilerini temel alan araştırma çalışmamız bakımından konu değerlendirildiğinde, literatürde göç kavramının ne şekilde ele alındığı ve göç nedenleri konusu önem taşımaktadır. Zira temelde entegrasyon etkilerini inceleyecek olan çalışmamızın iyi anlaşılması öncelikle göç davranışlarına etki eden göç teorilerini ve türlerini anlamaya bağlıdır. Bilindiği üzere göç türlerine göre göç edenlerin davranışları ve eğilimleri farklılık göstermekte, entegrasyon sürecinde farklı kültürleşme boyutları ortaya çıkmaktadır. Öncelikle belirtmemiz gerekmektedir ki, araştırma çalışmamıza konu olan göç türü, zorunlu göç türüne girmektedir. Savaş nedeniyle gerçekleşen bu zorunlu göç durumunda kültürleşme eğilimleri ölçülecektir. Farklı göç türlerinde kültürleşme eğilimlerinin de farklılaşması doğaldır. Gönüllü olarak gerçekleşen göç eylemlerinde kişilerin göç nedenleri farklılaşmakta, kültürleşme temelli konularda görüşleri zorunlu göç koşullarından farklı olarak gelişebilmektedir.

Entegrasyon, çalışmamızda da vurguladığımız üzere göçmenlerin yaşamak için geldikleri yeni toplumla bütünleşme sürecidir. Zorunlu göç koşulları altında Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerin bütünleşme sürecine ilişkin gelişmelerini değerlendireceğimiz çalışmamızda, özellikle onların ekonomik, kültürel ve sosyal bütünleşme boyutları analiz edilmiştir. Bu analiz için de yine bu alana ilişkin kuramsal değerlendirmelerin ele alınması kaçınılmazdır. Tezin bu bölümünde, nefret söylemlerine maruz kalma koşulu altında, bütünleşme sürecinde kültürleşme eğilimlerini ölçme konusunu tez okurlarının kavramsal olarak yeterli düzeyde anlaması bakımından temel kuramsal bilgiler aktarılmaktadır. Yine Türkiye'nin göç hareketliliklerine ilişkin tarihi deneyimlerini aktarmak yoluyla, Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelişiyle birlikte ilk kez bu büyüklükte ve bütünleşmeye ilişkin çalışmalar bakımından hazırlıksız yakalandığının altını çizmekte fayda vardır.

2.1. Göç Kavramı

Göçün tarihine bakacak olursak, bugünkü anlamından uzak olmakla birlikte insanlığın ilk yaşam belirtilerinin olduğu dönemlere kadar inmek gerekir. Toplumlar karşılaştığı çoğu vaka sebebiyle, mevcut yerleşik konumlarından ayrılarak başka coğrafyalara yerleşmiştir (McNeill, 1984: 3- 4). Göç kavramı açıklanırken genellikle, hareketin başladığı yerin ve varılacak yerin mesafeleri göz önüne alınmaktadır. Mesafe ayrıntısına istinaden iç göçten söz edilecek olursa ülkenin kendi sınırları dahilindeki hareket etmek olarak anlaşılacaktır. Buna dayanarak dış göç, ülkenin coğrafi sınırları dışına çıkarak başka ülkeye göç etmektir (Lewis, 1982: 15). Göçün insan tarafından gerçekleştirildiği göz önünde tutunulacak olursa göçe sadece yer değişikliği olarak bakmak yeterli olmayacaktır. Göç bir olgudur ve coğrafi yer değişikliğinin yanında, kalma süresi bakımından ve göçmenlerin toplumla ilişkilerine varıncaya kadar insana dair; psikoloji, barınma, etkileşim gibi çeşitli davranış kalıplarını da incelemeyi gerekli kılmaktadır (Ela Özcan, 2016: 185).

2.1.1. Göçün Nedenleri

Göçün başlıca nedenleri arasında; siyasal gelişmeler, siyasal istikrarsızlıklar, savaşlar, rejim değişiklikleri, etnik ayrımcılık, din ve baskılar bulunmaktadır (İnliceliler, 2019: 7). Toplumlar mekânları farklı sebeplerden dolayı değiştirmektedir. Değişme sebepleri arasında doğa olayları tarihi süreç içerisinde göçün en önemli nedenini oluşturmuştur. İnsanın doğaya karşı kendini ve üretimini garanti altına alma için geliştirdiği sanayi devrimi de göçün gerçekleşme nedenleri arasındadır (Ekici, 2015: 7). Siyasi nedenlerle göç eden bireyler ilk başta tehdit olgularından kurtulmak, güvenliklerini tahsis etmek sebebiyle göç etmektedir. İnsanlar, daha iyi eğitim imkânı ve daha iyi bir sosyal hizmete ulaşmak arzusuyla da göç etmektedir (İnliceliler, 2019: 7).

2.1.2. Göç Türleri

İnsanlar tarih boyunca çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek durumunda kalmıştır. Nedenlere ya da gerçekleşme biçimlerine göre göçün, farklı türleri bulunmaktadır. Mesafeye göre göç de kendi içinde iç göç ve dış göç olarak ayrılmaktadır. İç göçler, bir ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında gerçekleşen göçlerdir (Güreşçi, 2016: 1059). İç göç, ülke içinde meydana gelen göç hareketliliğidir. Bu hareket kentte kente olabileceği gibi kırdan kente de olabilmektedir. Kentten kıra göç ise nadir görülmektedir (Alptürker, 2016: 87; Üner, 1972: 77). Dış göç, göç edecek kişinin kendi ülkesi dışında başka bir ülkeye herhangi bir nedenden ötürü

yerleşmesi anlamını taşımaktadır. İç göç, bir ülkenin coğrafi sınırları içinde oluşan göç hareketliliğidir. Bunun yanı sıra dış göçteyse, bir ülkenin siyasi ve coğrafi sınırlarını aşarak ülke dışındaki başka bir ülkeye edilen göç hareketi anlaşılmaktadır (Ela Özcan, 2016: 186; Lewis, 1982: 15).

Göçün türleri arasında gönüllü ve zorunlu göçler de bulunmaktadır. Konuyla ilgili çalışmalarda bulunan Sultan Eşsiz, Gönüllü Göçü kişi ve grupların buldukları mekânı kendi istek ve iradeleriyle terk etmesi olarak açıklamaktadır. Gönüllü göçlerde çekici faktörlerin payı büyüktür. Gönüllü göçe neden olan çekici faktörleri sıralayacak olursak; insanların buldukları durumdan imkanlarını geliştirerek yükselme arzusu, daha iyi eğitime ulaşma isteği, sosyal hizmetlerden daha fazla faydalanma isteği, daha iyi iş olanakları ile ekonomik büyüme arzusu, arkadaş aile akrabalarıyla birlikte olmak isteği, hak, özgürlük ve inançlarını istedikleri gibi yaşama arzusu bulunmaktadır (Eşsiz, 2020).

Gönüllü göçün tanımı, bireyin itici faktörlerden kaynaklı ekonomik ve sosyal vb. sorunlardan ötürü çekici faktörlerin olduğu yere kendi aldığı kararla göç etme isteğidir. Zorunlu göçü kişilerin, buldukları yerde başta doğala afetler olmak üzere savaşlar, ülkedeki sosyal hizmetlerin yetersizliği, eğitim olanaklarının sınırlılığı, güvenlik ihtiyacı, ekonomik ve temel ihtiyaçların karşılanmasındaki zorluklar, işsizlik, dini, siyasi ve etnik baskılar, baraj ve yol yapımı gibi sebeplerden ötürü yer değiştirmesidir (Eşsiz, 2020).

Zorunlu göçe sebep olan faktörler arasından; deprem, sel gibi doğal afetler gibi elde olmayan nedenler sebebiyle yerinden olmak durumu vardır (Gönülaçan, 2016, s. 400). Zorunlu göçün içerisinde yer alan Doğal Afet Göçleri; insan iradesi ve gücü dışında doğada meydana gelen heyelan, sel, çığ, volkanik püskürmeler, kuraklık ve çölleşme, taşkınlık, depremler ve deprem gibi yıkımların neden olduğu sosyal ve ekonomik sorunları kapsayan göç türüdür. Doğadan kaynaklı bu göçler insanları buldukları yerden göç etmeye sevk etmektedir (Eşsiz, 2020). Zorunlu göçler genellikle plansız ve ani yapılan göçlerdir. Bu nedenle de hem göç edenler hem de gidilen kent sosyoekonomik bir dengesizliğe maruz kalmaktadır. Zorunlu göç ile göç eden bireyler genellikle şiddetli yoksulluğa maruz kalmakta ve göçün dışlanma boyutunu da en ağır halleriyle yaşamaktadırlar (Gönülaçan, 2016: 400). Göç ister zorunlu ister gönüllü olsun her geçen gün daha fazla insanın hayatını etkilemektedir (Yılmaz, 2014: 1698).

Göç türleri arasında yapıldığı yere göre; kentten kıra, kırdan kente ve kentten kente göçlerde bulunmaktadır. Bu göçler çoğu zaman ekonomik nedenlerden dolayı yapılmaktadır (Göçler, 2020). Ekonomik nedenlerle göç eden kişiler genellikle işgücü göçmenleri olarak adlandırılmaktadır. İşgücü göçü ikiye ayrılmaktadır. Bunlar düşük nitelikli işgücü ve yüksek nitelikli işgücü olarak adlandırılmaktadır. Göçün türleri arasında devlet-merkezli istenen ve

istenmeyen göçler de vardır. İstenen göç, ülke ekonomisi için ihtiyaç duyulan işgücü göçünü oluştururken istenmeyen göç ise, uluslararası hukukun gereğince kabul edilmek zorunda kalınan aile birleşimi göçü ve ilticadır (Şemşit, 2018: 277).

2.2. Göç Teorileri

Bilinen ilk sistematik göç çalışması Ravenstein tarafından 1885 ve 1889 yılları arasında kaleme alınan “The Laws of Migration – Göç Yasaları” adlı çalışmadır (Aktaş, 2015: 200). Endüstrileşme bağlı olarak gelişen iş imkânları, bu imkanlara bağlı olarak gelişen ulaşım olanakları insanların Avrupa’ya ve Kuzey Amerika’ya doğru göç hareketlerini olanaklı kılmıştır. Ravenstein’da bundan hareketle çalışmalarının teorik kısmını 19. yüzyılın son yarısından itibaren gelişmekte olan endüstrileşme ve kentleşme olgusu üzerine kurmuştur. Bu yeni yüzyılın gelişmeleriyle birlikte insanlar buldukları yeri bırakarak daha iyi yaşam olanaklarına sahip olabilecekleri daha gelişmiş yerlere gitmişlerdir (Çağlayan, 2006: 70- 71; Yalçın, 2004: 25).

Ravenstein yedi adet göç yasası ortaya koymuştur. Bu göç yasalar aşağıdaki gibidir:

1. **Göç ve mesafe:** genel itibariyle göçmenler kısa mesafeli yerlere göç ederek, gidilen yerde göç dalgaları yaratırlar. Bu göç dalgaları başka göçmenleri de içine alarak ticaret ve sanayi yerlerine doğru yönelmeyi meydana getirir. Büyük sanayi merkezlere doğru ilerleyen göçmenler kent nüfusunu yoğunlaştırır (Ela Özcan, 2016: 189). Ravenstein, şehir merkezlerdeki iş olanaklarının fazlalığının o şehre göçü arttırdığını, sanayileşme ve ticaretin gelişmesinden ötürü ekonomideki hızlı büyümenin, kente yakın yerlerde yaşayan kişileri kente hızla çektiğini söylemektedir.
2. **Göç ile aşamalı bir şekilde boşlukların doldurulması:** Ticaret ve sanayinin gelişmesine paralel olarak kentler, çeperdeki ve yakın mesafede yaşayan insanlar için cazibe merkezi haline gelmektedir. Kent çevresindeki seyrelme, bölgelerden yakın uzaklıktan gelen göçmenlerce doldurulmaktadır. Her bir boşalma yeni göçmenler tarafından doldurulmakta her basamak da kentin avantajlarına yaklaşmış olmaktadır. Boşalan çevre doldurma basamaklarıyla göç tüm ülkeye yayılacaktır. Ravenstein’in ikinci kanunu birinci kanunun açıklayıcısı niteliğini taşımaktadır. İlk kanunda göç dalgalarının, nasıl oluştuğunu açıklamamıştır. Kısa mesafeli göç, Ravenstein birinci göç tipini oluştururken, sonra gelen kanunlar da uzun mesafeli göç olgusundan söz etmektedir (Ravenstein, 1885: 198).

3. **Yayılma ve Emme Süreci:** Yayılma ve emme süreci birbirini destekler niteliktedir. Göç, sadece mekân değiştirmek değildir. Bu anlamda insanlar mekân değiştirmek ya da göç etmek için göç etmezler. Göçmenler göç ettikleri şehrin ekonomik ve ticari kazancından pay almak arzusundadır. Hızla gelişmekte olan sanayi, iş gücüne ihtiyaç duymakta buna bağlı olarak göçmenlerde sanayi merkezlerince emilmektedir. Ravenstein, sanayinin ihtiyaç duyduğu iş gücünün göçmenlerce cazip olarak algılandığını buna bağlı olarak gelen göçmenlerinde merkezlerce emildiğini ortaya koymaktadır (Çağlayan, 2006: 70- 71; Yalçın, 2004: 25).
4. **Göç Zincirleri:** Göçün başlaması başka bir göç akımının gerçekleşmesini tetikleyerek zincirleme göçü meydana getirmektedir. Göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda zincirleme göç vermektedir. Ravenstein göçün, tetikleyici etki göstererek, her göç hareketinin bir dalga yarattığını belirtmiştir (Ravenstein, 1885: 199).
5. **Doğrudan Göç:** Buraya kadar gelen dört madde basamak ve zincirleme göçü tanımını yapmaktadır. Bu anlamda beşinci kanunu uzun mesafeli, doğrudan ve basamaksızdır. Göçmenler uzun mesafeli göçte, basamaksız şekilde endüstri merkezleri ve büyük ticaret merkezlerine yönelmektedir (Develi, 2017: 1345).
6. **Kırdan Kente Göç:** Ravenstein'a göre kırdan yaşayanlar, şehirlerde yaşayanlara göre daha fazla göç etme eğilimindedir (Aydemir ve Şahin, 2017).
7. **Kısa mesafeli göç:** İç göçler de kadınlar erkeklere nazaran daha fazla göç etme eğilimindedir. Bu duruma kıyasla uzun mesafeli göçlerde erkekler kadınlara göre daha fazla göç etmektedir (Ravenstein, 1885: 199).

Ravenstein'ın göçlerle ilgili bu yedi yasası, yaşadığı döneme ait izler taşımakta ve döneminin ekonomik, sosyal ve kültürel dokusuna uygunluk göstermektedir. Bu bağlamda günümüz göç hareketlerini anlamamız ve analiz edebilmemiz noktasında eksik kalmaktadır (Aydemir ve Şahin, 2017; Çağlayan, 2006). Literatürde bulunan belli başlı göç teorileri aşağıda yer almaktadır:

Bir başka göç araştırmacısı olan S. Massey Douglas ve arkadaşları göç teorilerini, "Uluslararası Göç Teorileri" başlığı altında kısaca iki kategoriye ayırmıştır. Birinci kategoride göçün geçiciliği süreksizliği teorisi (initiation) bulunurken, ikinci kategoride göçün kalıcılığını ve sürekliliği teorisi (perpetuation) bulunmaktadır (Aydemir ve Şahin, 2017).

Göç hareketlerini mikro, orta düzey ve makro olarak üç kategoriye ayıran Thomas Faist'a göre:

Mikro düzey: İnsan ihtiyaçları, beklentileri ve değerlerine odaklanmaktadır.

Orta düzey: Göç eden bireylerin gidecekleri toplumdaki kişilerle olan bağları ve bu bağların göç etmelerini kolaylaştırması yani göçmenin bağlantılı olduğu kişiler aracılığıyla daha kolay hareket ettiğini ortaya koymaktadır (İnliceliler, 2019: 6, Faist, 2003).

Makro düzey: Göç alan ve veren ülkeleri ekonomik, siyasi, demografik ve kültürel olarak mukayese etmektedir. Bu anlamda göç alan ve veren ülkeler arasında göç hareketlerinin farklılıklarını ortaya koymaktadır.

Neo-klasik Teori ilk olarak Lewis (1954), Todaro (1969) ve Harris ve Todaro (1970) tarafından geliştirilmiştir. Teori göçün ortaya çıkmasında ekonomik faktörlerin önemine yoğunlaşmaktadır. Ekonomik kalkınma süreci içinde ortaya çıkan göç, iş gücü piyasasındaki arz ve talebin coğrafi olarak değişikliğe neden olduğunu ortaya koymuştur (Ela Özcan, 2016: 195).

Dünya sistemi teorisi uluslararası alanda kapitalizm ve kapitalizmin etkilerine göre göçü ve göç hareketlerini belirleyen yaklaşımdır (İnliceliler, 2019: 16; Wallerstein, 1995: 134). Massey'den (2014) göre küresel ekonomi ve pazar ulusal sınırları aşarak göçün uluslararası yaygınlaşmasına kaynaklık etmektedir (Sirkeci ve Göktuna Yaylacı, 2019: 25). Dünya sistemleri teorisine göre ülkeler çok gelişmiş yani kapitali elinde bulunduran merkez ülkeler ve az gelişmiş yani kapitale sahip olmayan yani çevre ülke olarak ikiye ayrılmıştır. Bu teoride de ekonomik nedenler insanların göç etmesinde etkilidir. Çevre ülkeler merkez ülkelere iş olanakları olarak merkez ülkeler de çevre ülkelere iş gücü olanakları olarak bağımlıdır (İnliceliler, 2019: 16).

İtme- Çekme Teorisi, İtici ve çekici güçler yaklaşımı olarak da bilinen teoriye göre, kişilerin göç etme kararları itici ve çekici sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bireylerin hayata geldikleri mekân ve yaşamlarını bırakarak göçe yönelmeleri itici faktörleri oluşturmaktadır. Buldukları yerden başka yere giderken, gidilecek yerin ayrıcalıkları da çekme faktörün oluşturmaktadır (Bülbül ve Köse, 2010: 76). Stouffer, İtme- Çekme kuramını açıklarken, kentlerin çekim merkezi olmalarını göz önünde bulundurmaktadır. Buna ek olarak kişiler göç için bir karar almaya kalktıklarında mesafe de bu kararı etkilemektedir (Stouffer, 1940: 846).

Kesişen Fırsatlar Teorisi, göçmenlerin göçe karar vermeleri ve bu süreçte göçe neden olan sebeplere odaklanmaktadır. Göçmenler Kesişen Fırsatlar teorisine göre buldukları yerden varacakları yere olan mesafe dahil gittikleri yer ile buldukları yer arasındaki fırsatları hesaplamakta ve bu doğrultuda bir karara varmaktadır (Çağlayan, 2006: 77; Stouffer, 1940: 846).

Göç Sistemleri Teorisi, tarihi geçmiş, coğrafi mesafe, politik ve ekonomik sebeplere dayalı olarak ülkeler arasında göçmenlerin değişimini esasa almaktadır. Teoriye göre iki ya da

daha fazla ülke karışıklı mutabakata vardığı ülkeyle göçmenleri değiştirmektedir. Bu anlamda göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluşturulmaktadır. (Aydemir ve Şahin, 2017: 367; Çağlayan, 2006). Teori, ekonomik ve politik temelli olarak uluslararası ilişkiler alanında geliştirilmiştir. Bu bağlamda birden fazla ülke karşılıklı olarak anlaşlıktan sonra göçmen değişimiyle göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluşturmaktadır. Bu değişim mesafe olarak yakın ülkeler arasında olabileceği gibi uzak mesafedeki ülkeler arasında da olabilmektedir (Çağlayan, 2006: 82).

Çağlayan'dan aktaran İnce'ye (2019) göre Merkez- Çevre Teorisi, merkez ülkelerin kapitalist gelişimi için çevre ülkeleri gerekli görmektedir. Başka bir ifade ile merkez ülkeler ucuz emek gücü, hammadde ve pazar olanakları bakımından çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadır (İnce, 2019: 2598). Merkez Çevre Teorisine göre, küreselleşmeyle birlikte merkezdeki kapitalist ağlar, yani gelişmiş ülkelerin kapitali, gelişmekte olan; kapitalist olmayan toplumların, çevresine sızınca, çevrede bulunan nüfus göç etmeye başlar. Süreç, sömürgecilik olgusuyla ilişkilendirilebilir. Kolonyal devletlerin çıkarına hizmet eden sömürgeci rejimler, geçmişte sömürgelerin yoksul bölgelerine girmişlerdir (Abadan, 2002: 15).

Göçmen ilişkiler ağı, göçmenlerin göç ederek geldikleri yeni ülkede bulunan eski göçmenler ve yerli olan kişiler arasında soydaşlık, aynı köken ve arkadaşlık bağlarından oluşan bireyler arası iletişimlerdir. Bu ağ bağlantıları uluslararası göçü cazip kılmaktadır. Bu anlamda göçmenler aralarında geliştirdikleri bu bağlarla birbirleri arasında yardım almak, iş bulmak ve çeşitli konularda birbirlerini desteklemektedir (Abadan, 2002: 18). Göçmen ağları, halihazırdaki göçmenler ve akrabalık ilişkisi bulunan eski göçmenler arasında bulunan ilişkilerden oluşmaktadır. Bu anlamda göçmen kişi mevcut göçmenler ya da daha önceden göç etmiş kişilerle bir iletişim süreci içerisindedir (Develi, 2017: 1347).

Yukarıda söz edilen göç teorileri, göçün nedenlerini ortaya koymak açısından önem arz etmektedir. Göçün hangi sebeplerden kaynaklandığını nicel ve nitel anlamda analiz etmektedir. Bu anlamda birden çok göç kuramı, göçün ekonomik nedenlerden kaynaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Göçün tarihi bir süreç içerisinde incelenmemesi göç hareketinin anlaşılmasını da kısıtlamaktadır. Bu anlamda bu görüşler günümüz göçlerine açıklık getirmekte eksik kalmaktadır. Göçün insanlar tarafından gerçekleştirildiği göz önüne alındığında; tarihten, mekândan, mekânın sosyal zemininden bahsetmemek ve bir ilişki kurmamak göçü eksik ifade etmeye neden olacaktır (Çağlayan, 2006: 85).

2.2.1. Göç ve Entegrasyon

Göç, siyasi, ekonomik, dini ve sosyal nedenlerden ötürü insanların yaşamlarının hepsini veya belli bir kısmını geçirmek üzere coğrafi mekân değiştirmeleridir. Başka bir şekilde söylenecek olursa göç, coğrafi yer değiştirmekle birlikte ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açıdan toplum dinamiklerini değiştiren nüfus hareketidir (Sayın vd., 2016: 1; Özer, 2004: 11). Göç, yoğun bir nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar dört sebepten dolayı göç ederler birincisi doğal afet, kuraklık gibi durumlar karşısında çaresiz kalarak ilkel göç, ikincisi sosyal ve genellikle de siyasi sebeplerden dolayı zorla göç, üçüncüsü kişilerin göç kararını kendi hür iradeleriyle aldığı serbest göç ve sonuncu olarak da göç edenlerin gittikleri yere arkasında gelecekleri daveti üzerine göç vardır (Ak, 2013: 4).

Türk Dil Kurumu'na göre göç, toplumların, ekonomik, toplumsal olay ve siyasi sebeplerle; iş, taşınma, hicret, muhaceret nedeniyle bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitmesi anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr, 2020). İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı göç etmektedir. Bu nedenler bazen konfor arayışı olabileceği gibi, iş aramak, çalışmak ve eğitim gibi gönüllü ya da baskılar, savaşlar, sürgünler ve doğal afetler gibi zorunlu nedenler de olabilmektedir (Adıgüzel, 2016: 1). Çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek durumunda kalan insanlar farklı birçok sorun yaşamalarının yanında, birçok sorunun da yaşanmasına sebep olabilmektedirler. Bu sorunlar; göç yaşamının zorluğundan kaynaklı psikolojik travmalar olabileceği gibi ekonomik, sosyo-kültürel sebeplerden de olabilmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkeye alışmaları, ev sahibi ülkenin de göçmenlere alışmaları çoğunlukla hem zor hem de zaman almaktadır (Kaynak, Arslan, Alancıoğlu ve Koçakoğlu, 2016: 12). Bu anlamda göçmenlerin göç ettikleri ülkenin sosyo-kültürel durumuna uyum sağlayabilmeleri için entegrasyona gerek vardır. 16. yüzyılda kullanılmaya başlayan ve kelime kökeni Latince'den gelen entegrasyon "integratio" Oxford Sözlüğü'nde; parçaların, bölümlerin bir bütün halinde birleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Entegrasyonun diğer bir sözlük anlamı ise bütünleşme, kaynaşmadır (Tahsin, 2007: 6). Türkçesi bütünleşme olan entegrasyon kelimesi Meissner'a tarafından, farklı parçaların özelliklerini kaybetmeden yeni bir bütün oluşturması anlamı olarak açıklanmıştır. Politik olarak değerlendirilecek olursa, azınlık ve çoğunluğun birbirine uyum sağlamasıdır (Urgancı, 2014).

2.2.2. Entegrasyon Kavramı, Süreci ve Boyutları

Entegrasyon, göçmenlerin yaşamak için geldikleri yeni toplumla bütünleşme sürecidir. Göçmenlerin etnik kökenlerini devam ettirmek adına; ana akım toplumla bütünleşmesi, içinde

buldukları topluma uyum sağlamaları, adapte olmaları aynı ülkede iki toplumun iletişim ve ilişki kurmasıdır (Adıgüzel, 2016: 163). Göç kavramında entegrasyon, İngilizce ve Fransızca olmak üzere birçok dilde baskın ve evrensel kullanıma sahiptir (Unutulmaz, 2016: 139). Fransızca kökenli entegre (bütünleşik) kavramından türemiş bir kelime olan entegrasyon, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, bütünleşme olarak tanımlanmaktadır. İngilizcede bir şeyi bir bütün haline getirmek için başka bir şeyle birleştirmek anlamını taşımaktadır (www.tdk.gov.tr, 2020).

Göçmenlerin geldikleri ülkeye entegre olabilmeleri ise ana akım topluma eklenmeleri ve benimsemeleriyle olmaktadır. Bu da ana akım toplumun entegrasyon politikalarına bağlıdır. Eyer ana akım toplum göçmenleri bütüne dahil etmek için politikalar uygularsa göçmenler yeni geldiği topluma daha çabuk entegre olmaktadır (Unutulmaz, 2016: 143- 144). Zorunlu göç eden göçmenlerin, göç ettikleri ülkenin sosyo-kültürel yapılarına, coğrafi koşullarına ve iş yapma prensiplerine uyum göstermeleri ilk aylardan itibaren bir adaptasyon sürecini gerektirmektedir (Stein'den [1981] aktaran Kaynak vd., 2016). Göçmenler entegrasyon süreci içerisinde ev sahibi topluma uyum sağlarken kendi öz kültürlerini de devam ettirmelidir (Günay, Dilek ve Serin, 2017: 52). Göçmenlerin geldikleri yeni toplum yapısıyla bütünleşebilmeleri farklı boyutlarda inceleme konusunu oluşturmuştur.

2.2.3. Ekonomik Boyut

Göç hem göç edilen hem de göç sonrası varılan ülkenin politik, ekonomik sosyal yapısında değişiklikler meydana getirmektedir. Bir başka deyişle göç yirmi birinci yüzyılın olanakları kapsamında gelişen ekonomik, politik baskılarına karşı bir tepkidir (Kane'den [1995] aktaran Yılmaz, 2014: 1692). Göç eden kişi yeni bulunduğu ülkede hayatta kalmak için ekonomik olarak özgürleşmeye ve ayakta durmaya çalışmaktadır. Bu anlamda ekonomik bir gelir elde etmek göçmenlerin ilk sıralarda gelen öncelikleri arasındadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 15).

İnsanlar göç ettikleri ülkenin, sosyo-kültürel ve ekonomik yapılarına, coğrafi koşullarına ve iş yapma becerilerine uyum göstermektedirler. Bu anlamda göçmenler göç ettikleri ülkede ilk aylar, ilk yıl, sonraki 4-5 yıl ve sonraki 10 yıl bir uyum sürecine girerler ve bu süreç oldukça önemlidir. İlk zamanlar kaybettikleriyle yüzleşir, sonraki yıllarda ise kaybettiklerini yeniden kazanmak için bir çalışma içerisine girmektedirler (Kaynak vd., 2016: 12).

Göçmenlerin yerleşilen bölgede ekonomiye katılmaları, işgücüne ihtiyaç varsa açığı kapatmakta ve ülkedeki yatırımları artı yönde etkilemektedir. Bazen de bu göçler farklı

lkelerden gelen ve farklı düşüncelere sahip olan göçmenlerin, farklı beceri ve fikirlerinin aıĝa çıkmasına olanak vermektedir (Arslan vd.'dan [2016] aktaran İnceliler, 2019: 60). Göçmenlerin sonradan katıldıkları topluma uyum ve uyumsuzluk göstermesi ev sahibi ülkenin; ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyiyle ilgili doĝru orantılıdır. Ekonomik ve siyasal etkiler, göçmen kabul ve gç sonrası dönemi doĝrudan etkilemektedir (Erbaş, 2019: 138).

Göçmenlerin geldikleri ülkeye dahil olması ülke ekonomisi için pozitif yönde bir sonuç yaratabileceĝi gibi negatif yönde de bir zarar yaratabilmektedir. Göçmenler genellikle ucuz iş gücü olarak kullanıldıĝı için ülke nüfusunda işsizlik oranını arttırabilmektedir. Bu da ülke ekonomisini etkilemektedir. Bir taraftan da ev sahibi toplum işçilerinin yapmak istemediĝi ve çalışmak istemediĝi işlerde çalışarak ülke ekonomisine katkıda bulunabilmektedir (Akan ve Arslan, 2008: 39). Genel itibarıyla göçmenler, ilk yıllarda kendi niteliklerine uygun olmayan işlerde çalışmakta ve alışık olmadıkları meknlerde yaşamak zorunda kalmaktadır. Bu baĝlamda göçmenlerin buldukları yeni ülkeye uyum göstermeleri ve ekonomik hayata katılarak istedikleri işlerde çalışmaları zaman almaktadır. Göçmenlerin buldukları ülkeye uyum saĝlamaları için en az dört beş yıl gerekmektedir (Kaynak vd., 2016: 12).

Batı Avrupa lkelerinin 19. yüzyıl öncesinde sömürge ülkelerden getirdikleri insanları köle olarak istihdam etmeleri uluslararası işgücü göçüne örnek teşkil etmektedir. O döneme kıyasla 21. yüzyılda uluslararası işgücü göçü farklılık göstermektedir. 19. yüzyıl kleliĝinin yerini bu dönemde sözleşmeli işçilik almıştır. Böylece uluslararası işgücü göçü olgusunun temelleri atılmıştır (ayan, 2018: 1). Uluslararası göçü tanımlarken Lewis, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerdeki piyasalardan kaynaklı ücret farklarını ve emek piyasasında yaşanan oransızlıĝı açıklamaktadır. Bundan hareketle ülkelerdeki emek arzı ve emek talebi arasındaki ücret farklılıkları ekonomik olarak yoksul ve zengin ülke arasında sermaye kaynakları ve işgücünde görülen faktör donanım farklılıkları ortaya konmaktadır. Bu farklılıklar neticesinde fakir ülkelerden zengin ülkelere uluslararası göç hareketi gerçekleşmektedir (Güllüpınar'dan [2012] aktaran ayan, 2018: 7). Göç eden kişiler geldikleri ülkede bulunan işçilerle eşit Őartlara sahip deĝildir. Biroĝu düşük ücretle, riskli işlerde güvenlik sigortası olmadan, uzun mesai saatleri gibi olumsuz koşullarla karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra göç eden kişiler tarafından kurulan bazı işletmeler kayıt dışı faaliyette bulunmaktadır. Göçmenlerin kurmuş oldukları işletmelerin büyük bir oranı da kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Bu anlamda işveren SGK primleri, vergi ve diĝer ticari hukuksal sorumluluklarını yerine getirmemeleri rekabet piyasasında haksız kazancı ortaya çıkartmakta bu da işçi ücret politikalarını olumsuz yönde etkilemektedir (Koancı ve Namal'dan [2017] aktaran İnceliler, 2019: 62).

2.2.4. Kültürel Boyut

İnsanın yaşamı boyunca ürettiği bütün her şey kültür olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar toplu halde yaşamaya başladıktan sonra doğaya ve topluma karşı bir egemenlik alanı yaratmak istemiştir. Bu süreç içerisinde meydana gelen maddi ve manevi değerler kültürü oluşturmaktadır. Yaratılan maddi ve manevi değerler sonraki nesillere aktarılır bu aktarımda kültürün devamlılığını sağlamaktadır (Artun, 2018: 35- 40). Başka bir deyişle kültür, insanların toplumda birey olarak edindiği beceriler ve bu becerilerle şekillenen davranış biçimleri olarak adlandırılmaktadır. İnsanın davranışları içine doğduğu toplumda edindiği bilgilere gönderme yapmaktadır (Eriksen, 2012: 18).

Toplumsal olan kültür, sistemin öğretileriyle birlikte toplumda yaşayan grup ya da bireylerin ortak bir paydada buluşmasını sağlamaktadır. İnsanların zaman içerisinde ortak yarattığı paydalar alışkanlığa alışkanlıklar ise tutumlara ve değerlere dönüşmektedir (Artun, 2018: 36). Ana akım toplum, göçün bir sonucu olarak, birçok toplumla birleşerek kültürel olarak çoğul hale gelmektedir. Farklı kültürel kökene sahip insanlar toplumda birlikte yaşamaya başlamaktadır. Bu durumda azınlık toplum, iktidarda eşit olmayan (sayısal, ekonomik veya politik) kültürel gruplar oluşturmaktadır. Bu güç farklılıkları “ana akım”, “azınlık”, “etnik grup” gibi popüler ve sosyal bilim terimlerini doğurmuştur (Berry, 1997: 8).

Bu açıklamalar ekseninde göçmenlerin gittikleri yerde iki temel ihtiyacı vardır. Göçmenler ilk olarak bir iş sahibi olmak, ikinci olarak da kültürel yönden kabul görmek amacındadırlar (Yılmaz, 2014: 1696). Kültürel boyutu etkileyen faktör, ev sahibi toplumla misafir toplum arasındaki sosyokültürel farklılıklardır. İki toplum arasında etkileşim iyi sağlanmadığında sorunlar ortaya çıkmakta ve genellikle ayrışma ve asimilasyon sorunları görülmektedir. Bu anlamda iki toplumun sosyo-kültürel kaynaşması için entegrasyon çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (İnliceliler, 2019: 65).

2.2.5. Sosyal Boyut

Sosyokültürel uyum, gelinen ülkenin kültürel değerlerine uyum sağlamak ve sosyal alana dahil olmak anlamına gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 2014: 122). İnsan hareketliliği yüz yıllar boyunca ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve tarih gibi bilim alanlarının konuları arasına girmiştir. Göç hareketliliği ekonomik, toplumsal ve siyasi hadiselerden bağımsız ele alınamamaktadır. Bu anlamda çok kapsamlı olan göç olgusunu kavramak için siyaset bilimi, coğrafya, hukuk, tarih ve psikoloji gibi bilimlerin incelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2018: 17).

Berry, kültürleşme modeli ile göç sonrası iki toplumun entegrasyonunu sağlayacak önerileri sunmaktadır. Böylece toplumsal yapıda meydana gelebilecek olası bir patlamanın önüne geçilebilmektedir. Sosyal yapıyı etkileyen göç sonrası sürece yönelik yeterli düzeyde entegrasyon çalışması yapılmaması, ana akım toplum ve misafir toplum arasında sosyal uyumsuzluğu meydana getirmektedir. Uyum sosyal düzeyde ele alındığında; ev sahibi ve misafir toplum kültürünün birbirleri ile karşılaşmalarından önceki özelliklerini, etkileşim sürecindeki özelliklerini ve her iki kültürde kültürleşme sürecinin ardından meydana gelen değişimleri (demografik, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimler) boyutlarına göre düşünmek gerekmektedir. Bu anlamda sosyal uyum sürecinin kültürel düzeyde çalışılması gerekmektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 319).

2.3. Türkiye’de Göç Politikaları ve Uygulamaları

Türkiye’de göç politikalarının tarihini ve sebeplerini anlayabilmek için süreci, cumhuriyetin ilk dönemlerinde benimsenen tek devlet anlayışından ulus devlet anlayışına geçiş ve buna bağlı Türkiye’ye olan göçler ekseninde değerlendirmek gerekmektedir (Adıgüzel, 2016: 35). Türkiye Cumhuriyeti, ilk göç hareketine zemin hazırlayan Lozan Antlaşması’nı 24 Temmuz 1923’te imzalamıştır. Antlaşmayla iki ülkenin sınırı Meriç nehri olarak kabul edilmiş, Batı Trakya bölgesi Yunanistan sınırları içinde kalmaktadır. Bu gelişmeler sonucu 30 Ocak 1923’te Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme imzaya alınmaktadır. Sözleşmenin 1. maddesi kapsamında Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yaşayan Müslüman Yunan uyruklarının zorunlu mübadelesi 1 Mayıs 1923 tarihinde başladığı görülmektedir (Aslan, Kurşun, 2016: 159).

20. yüzyılın önem arz eden konuları arasına giren göçün yasal bir çerçevesinin çizilmesi adına, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi BM Genel Kurulu’nda 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiştir. 1950’de kurulan Mülteciler Yüksek Komiserliği 1951 yılında İsviçre’nin Cenevre kentinde 26 ülkenin katılımıyla coğrafi bir sınırlandırma yapmış ve bu doğrultuda bir sözleşme imzalanmıştır (İnliceliler, 2019: 45). Türkiye Cenevre Sözleşmesini 24 Ağustos 1951’de imzalamış ancak bazı sebeplerden ötürü 29 Ağustos 1961’de onaylamaktadır (Ekşi, 2010). Türkiye, Cenevre Sözleşmesini “coğrafi sınırlama” konusunda çekimser kalarak kabul etmektedir. Bu sözleşmeye göre Türkiye sadece Avrupa’dan gelip iltica edenlere mülteci statüsü vermektedir. Avrupa dışından gelen göçmenler ise “geçici koruma” statüsü ile kabul edilmektedir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2018: 19). Türkiye, mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 protokolünde yer alan coğrafi kısıtlama maddesine taraf olduktan sonra ülkenin

doğusundan gelen kişilere geçici koruma sağlamakta fakat madde gereği göçmenlere mülteci statüsü vermemektedir (İnliceliler, 2019: 45).

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'ye kadar olan zamanda kentleşme nüfusu aynı oranda kalmaktadır. Demokrat Parti'nin seçilerek iktidar olmasının ardından ikinci Dünya Savaşı sonrasında konjonktürün de kentleşmeye etkisi olduğu görülmektedir (Adıgüzel, 2016: 35). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'na (1963-1967) göre bölgesel plânlama konusundaki ilk girişimde Türkiye'nin amacı şöyle ortaya konmaktadır: Toplam verimliliği arttırmak için her türlü kaynak tahsisinde ileri sosyal ve ekonomik potansiyel taşıyan bölgelere öncelik vermek, geri kalmış bölgelerin gelişmesini hızlandırarak bölgeler arası dengesizlikleri sona erdirmek, metropolitan alanların nüfus ve ekonomik faaliyetler bakımından aşırı yığılmış olmasının ortaya çıkardığı özel sorunları göz önünde bulundurmamak olarak ifade ve tespit edilmektedir (Keleş, 2005: 162).

Kırdan kente göç 1980 sonrasında hız kesmeden devam etmektedir. 1980'lerde izlenen liberal politikalar ve 1985'lerden sonrasında patlak vererek artan terör olayları Türkiye'de göçün farklı evreye girdiğini göstermektedir. Buna bağlı olarak 1980 sonrası göçün sadece kırdan kente değil kentler arasında da olduğu görülmektedir. Kentleşme olgusu Batı'da olduğu gibi Türkiye'de de sanayileşmeye bağlı olarak gelişmektedir. Kentlerde artan iş olanakları kırsaldan kente göçün başlıca nedenleri arasındadır. Bununla birlikte ekonomik, politik, iletişim ve tarımsal alanda meydana gelen gelişmeler de göçü etkileyen diğer faktörlerdir (Adıgüzel, 2016: 35- 36).

Türkiye'ye bir de komşu ülkelerde yaşanan kaotik ortamdan dolayı göçler gerçekleşmektedir. Bu anlamda Irak'ta yaşanan savaş sonucu kaçan göçmenlerin sınıra yığıldığı görülmektedir. Irak'tan gelen bu göç dalgasına Türkiye, ilk başta güvenlik nedeniyle sınır kapılarını açmamaktadır. Ancak uluslararası baskılar ve Kürt vatandaşların akrabalık bağlarından kaynaklı iç baskılar nedeniyle Iraklı mültecilerin sınırdan geçişi kabul edilmektedir. Iraktan gelen mültecilerin 14.000'i Türkiye'de kamp alanlarına yerleştirilmiş daha sonrasında resmi mülteciler olarak üçüncü ülkelere yerleşimi sağlanmıştır (İnliceliler, 2019: 30). 1991 yılına kadar Türk kökenli mültecileri kabul eden Türkiye, komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle gittikçe artan düzensiz kitlesel göç akınlarına maruz kalmıştır. Bu akınlar nedeniyle, sığınmacılar ve düzensiz göçmenler her geçen gün artmış, transit göçmenlerin kalış süreleri uzamış ve hatta yasadışı olarak Türkiye'de kalmışlardır. Bu anlamda 1994-2001 yılları arasında Türkiye de aktif bir göç politikası uygulanmaya başlamıştır (Kirişçi'den [2003] aktaran İnliceliler, 2019: 47). Bosna (1992-1995) ve Kosova (1998-1999) savaşlarından sonra da Türkiye göçmen kabul etmiş ve sınır kapılarını açmıştır. Bosna'dan

20.000 ve Kosova'dan 17.746 mülteciye "refuge en mass" (geri göndermeme) ilkesiyle sığınma hakkı tanımış, ülkede kalma hakkı verilmiştir (Erdoğan ve Kaya'dan [2015] aktaran İnlceliler, 2019: 28).

Orta Doğu'da yaşanan 'Arap Baharı' gelişmeleriyle birlikte Suriye'de de krizler yaşanmış olup, birçok insan coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye'ye göç etmiştir. Yoğun bir göç akımına uğrayan Türkiye, 2011 yılında açık kapı politikası uygulamaktadır. Suriye'den gelen göçmenlerin yasal statüleri bir müddet belirsiz olarak kalmaktadır. Türkiye Cenevre sözleşmesi gereği Suriye'den gelenleri mülteci statüsüyle kabul edememiştir. AB müktesebatına uyum için çıkarılan 11 Nisan 2013'teki (YUKK) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 22 Ekim 2014'te yapılan Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca Suriyelilere "geçici koruma" statüsü verilmektedir (İnlceliler, 2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi rakamlarına göre 2018 yılı itibarıyla Türkiye'de 3,5 milyon Suriyeli, 166.000 Afganistanlı göçmen, 141.000 Iraklı göçmen, 36.000 İranlı göçmen, 5.000 Somalili göçmen bulunmaktadır. Bu göçmenlerin 11.000'i ise diğer ülkelerden gelen kişilerden oluşmaktadır (UNHCR, 2020).

2.4. Türkiye'nin Göç Hareketliliği

Türkiye'de modernite/ulus-devlet kapsamında göç üç ayrı dönemde değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki erken dönem olarak adlandırılan 1923-1950 yıllarıdır. İkincisi ulus-devlet inşasının devamını oluşturan 1950-1980 yıllarında yerleşen 'yerel' ve 'ulusal'ın pekiştiği dönemdir. Üçüncüsü ise, 1980 yılından bu yana, ulus-devlet inşasının gelişerek küreselleşme içine girdiği dönemdir (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 53). Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu ilk günlerde büyük ve zorlu bir soydaş göçüyle karşılaşmıştır (İçduygu vd., 2014: 14). Bu bağlamda iki ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi anlamına gelen mübadele sonucu Türkiye'ye, Yunanistan'dan 400.000 Türk, Yunanistan'a ise Türkiye'den de 150.000 Rum zorunlu göç etmiştir (Eşsiz, 2020). Mübadelelerin ardından sırasıyla, II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen sanayileşme, tarımda kullanılan makinelerin artmasıyla köylerden kentlere iç göçler ve uluslararası göçler gelmiştir (İçduygu vd., 2014: 14). Türkiye'de göçler 1960'lara kadar ulus devlet yapılanması kapsamında gelişmiştir. Tarihi süreç içinde değerlendirecek olursak bu yıllar arasında çoklukla Osmanlı topraklarında kalan kişilerin göçü gerçekleşmiştir. Bu anlamda o yıllarda Türkiye'de milliyetçi görüş baskındır ve göçmenlere yönelik muhacir ve mülteci tanımları yapılmıştır. Tüm bu perspektiften bakılacak olursa ülkede

oluşturulan iskân politikalarının nedenleri ortaya çıkmaktadır (Goularas Bayındır ve Sunata, 2015: 17).

Genç Türkiye Cumhuriyeti ilk yıllarda bir taraftan göç verirken bir yandan da büyük oranda göç almaktaydı. Türkiye'ye 1970'li yıllara kadar, göç edenler genellikle Türk soyundandı ve Balkanlardan gelmekteydi (İnce, 2018: 4). Türkiye'ye 1923- 1989 yılları arasında Balkan ülkeleri de dahil olmak üzere, 2 milyondan fazla insan göç etmiştir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2018: 7). Türkiye'de göç, coğrafi konumu, komşu ülkelerde yaşanan savaşlar, iç karışıklıklara bağlı olarak transit ülke olması nedeniyle yoğun mülteci akımı şeklinde tanımlanabilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, Türkiye'nin göç tarihi detaylar ışığında şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Türkiye'ye Geldikleri Tarih ve Ükelere Göre Göçmen Sayıları

Türkiye'ye 1922'den 1991'e kadar 5.548031 kişinin göç ederek geldiği görülmektedir. (Göç Tarihi, 2020). Türkiye coğrafi konumu nedeniyle transit göçlerin sık görüldüğü bir ülkedir. Bu bağlamda bir kısım düzensiz göçmenler “irregular migrants” Türkiye'yi transit ülke olarak kullanırken diğer bir kısmı ise kaçak işçi olarak çalışmayı planladığı hedef ülke olarak kullanmaktadır. Bu anlamda bakıldığında Türkiye vatandaşları 20. yüzyılın ortalarından itibaren yurtdışına göç ettikleri yani yurt dışına göç veren bir ülke konumundan artık başka ülke vatandaşlarının göç ettiği ve çalıştığı bir ülke konumuna gelmiştir. Bu bağlamda yaşanan insan hareketliliğinin Türkiye'de siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri ortaya çıkmaktadır” (Deniz, 2014: 184).

Sovyetler Birliği'nin 1990'da yıkılması, Orta Doğu ülkelerinde meydana gelen politik sıkıntılar Türkiye'yi coğrafi konumu nedeniyle odak ülke haline getirmiştir. Mesafeye göre göç kuramınca insanlar kısım mesafeli yerlere göç etmeye daha yatkındırlar. Bu anlamda ülkesinde meydana gelen ekonomik ve siyasi sorunlardan kaçan komşu ülke vatandaşları Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye, işçi göçü dahil olmak üzere transit göç ve sığınmacı göçlerine varıncaya kadar farklı göçmen türlerini ağırlayan hedef ülke haline gelmiştir. Türkiye, geniş enformel sektörüyle de kendine yönelen düzensiz göçmenlere belli bir süre kalarak çalışma ve gelir elde etme imkânı sağlamıştır. Yani göçmenlerin bazıları bu süreden sonra ülkelere geri dönmekte ya da Batı ülkelere doğru yeniden göç hareketinde bulunmaktadır (Dedeoğlu, 2012: 367). Türkiye'den yurt dışına yapılan göçlerin yapısına bakılacak olursa yurt dışına yapılan göçlerin ekonomik, Türkiye'ye alınan göçlerin ise etnik nitelikler taşıdığı görünmektedir (Ekici, 2015).

Eski Doğu Blok'u ülkelerinden Türkiye'ye göçün nedenlerine bakılacak olursa, yukarıda da bahsi geçen etnik kökenlerinden ötürü bir tercih olduğu görülmektedir. Bu anlamda aynı etnik kökenden gelmeleri dil öğrenmeden, tarihsel ve coğrafi yakınlığa kadar birçok ortak paydayı yaratmaktadır. Göç tek yönlü bir hareket değil, dinamik ve çok yönlü bir harekettir. Ekonomik, politik ve sosyal olaylar göçün şekil ve türünü belirlemektedir (Yılmaz, 2014). Türkiye'ye göç edenler arasında Bulgaristan, Azerbaycan, Moldova, Ukrayna, Gürcistan ve Romanya ülke vatandaşları ilk sıralarda yer almaktadır. Göçmenlerin Türkiye'ye gelişlerinin en önemli amacı kısa veya uzun süreliğine legal ve illegal yollarla çalışmaktır. Bu anlamda Türkiye'ye en yoğun işgücü göçünün eski Doğu Blok'u ülkelerinden geldiği görülmektedir (Ekiz, Gökmen'den [2011] aktaran Bulut, 2016: 71). Özellikle Karadeniz kıyısındaki kentlere ve İstanbul'a Bağımsız Devletler Topluluğu vatandaşlarınca çeşitli zamanlarda göç edilmiştir (Deniz, 2014: 197).

1989'da Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında görüşülmeye başlayan Ahıska Türklerinin, Türkiye'ye göç etmesi meselesi 1992'de kesinleşmiş ve belirli sayıda Ahıska Türkü, Türkiye'ye gelmiştir (İnceliler, 2019: 32). Cumhuriyetin ilk yıllarından doksanlı yılların ortalarına kadar devam eden bu tarz göçler, göçmenlerin geldikleri ülkede uzun vadede kalabilmek için stratejiler geliştirmesine neden olmuştur. Bu anlamda dönemin etkisiyle Türkiye'ye göç eden Azeri göçmenler Türkiye'ye uyum sağlamak için üç farklı strateji geliştirmiştir. Bunlardan birincisi aile gelirini maksimize etmek ikincisi harcamalarını minimize etmek ve üçüncüsü ise yerel toplulukla ideolojik yakın kimlik geliştirmektir (Dedeoğlu, 2012: 369). Genel itibarıyla göçmenlerin Türkiye'ye gelişinin sebepleri ekonomiktir. Bazı göçmenler ise Batı ülkelere geçmek için Türkiye'yi bir transit ülke olarak kullanmak amacıyla hareket etmektedir. Ama yaygın olarak Türkiye'de herkes için iş olduğuna

ilişkin bir kanı bulunmaktadır. Bu anlamda Ağ Teorisinde olduğu gibi göçmenlerin bir ülke seçmesinde ülkeye dair bilgileri ve iş imkânlarını o ülkeye daha önce giden yakınlarının deneyimlerinden öğrenmeleri yatmaktadır. Bu da yakınlarının tecrübelerine istinaden Türkiye'yi seçmelerine neden olmaktadır (Dedeoğlu, 2012: 368). Türkiye'nin kitlesel göç akınlarına uğramasına, İran-İrak Savaşı (1988-1991) Körfez Savaşı (1990-1991) ve son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlar neden olmaktadır (İnliceliler, 2019: 51).

Saddam Hüseyin'in 1990 yılında Kuveyt'i işgal etmesi üzerine ABD güdümünde BM, Irak Çöl Fırtınası Operasyonu başlatarak, Kuveyt'in işgalini durdurdu ve ateşkesi sağlamıştır. Ateşkes sonrası, Saddam Hüseyin'e karşı ayaklanan Kürtler Irak'ın kuzeyindeki bölgeleri ele geçirmiştir. Irak ordusu 1991 Mart ayında Kürt isyancıları bastırarak kaybedilen bölgeleri geri almıştır. Irak ordusuna karşı çıkamayan Kürtler, Türkiye ve İran'a sığınmıştır (İnliceliler, 2019: 30). 1990'ların başından itibaren özetleyecek olursak Türkiye, yaklaşık otuz yıldır kaynak ülke olma konumunun yanına yeni bir konuma geçerek hedef ve transit ülke olma konumuna geçmektedir (Çayan, 2018: 87).

Türkiye'ye 1995-2010 yılları arasında yaklaşık olarak 70.000 İran, Irak ve Afganistan vatandaşı sığınma başvurusunda bulunmuştur. Türkiye Cenevre Sözleşmesi nedeniyle bu ülke vatandaşlarını mülteci statüsüyle kabul edememiş ama geçici koruma altına almıştır (İnliceliler, 2019: 38). 1997'de yaşanan ekonomik kriz nedeniyle Rusya ve Asya ülkelerinden Türkiye'ye, gelen yasa dışı göçmen sayılarında bir patlama yaşanmıştır. Bunun nedeni o yıllarda göçle gelen ülkelerin kişi başına düşen milli gelirlerin Türkiye'ye oranla düşük olması Türkiye'yi hedef ülke yapmıştır. Türkiye'ye yapılan yasa dışı göçler Türk ekonomisini negatif yönde etkilemiştir. 2001 ekonomik krizinin temel nedeni siyasi istikrarsızlık ve yabancı işgücü göçüdür. 2001 yılından sonra Asya ve Rusya Federasyonu ekonomilerindeki iyi yönde gelişmeler Türkiye'ye yapılan göçleri az da olsa azaltmıştır (Bulut, 2016: 74).

Arap Baharı, 2010 yılında Tunus'ta demokratik hak ve taleplerin yerine getirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır (Sayın vd., 2016: 12). Arap Baharı'nı Tüm Orta Doğu ülkelerini olduğu gibi Suriye'yi de 2011 yılının mart ayında etkilemiştir. Hükümete karşı gösteriler krize dönüşmüş ve devamında zorunlu göç başlamıştır (İnliceliler, 2019). Kişiler zorunlu göçte devlet ya da sosyal bir kurumun yarattığı itme etkisiyle hareket etmek zorunda kalarak göç etmektedir (Ela Özcan, 2016: 199). Ravenstein'in göç kanunlarında "göçmenler kısa mesafeli yerlere göç ederek, gidilen yerde göç dalgaları yaratır" demektedir (İnliceliler, 2019). Türkiye'de coğrafi yakınlığı nedeniyle Suriye'den 2011 yılında büyük bir göç almıştır. Yaşanan göç akımları ilk önce kamp alanlarına yapılırken daha sonraki yıllarda şehirlere ve şehirlerden de çevre illere yayılmıştır. Bu kayıtlı rakamların yanı sıra insan kaçakçılığı gibi yasadışı yollardan Türkiye'ye

giriş yapan düzensiz göçmenler de bulunmaktadır. Türkiye'ye 2017-2018 yıllarında deniz yoluyla kaçak olarak girmeye çalışırken yakalanan 43.334 göçmen ve Türk karasularında kaybolan ve ölen 91 göçmen olduğu tahmin edilmektedir (UNHCR, 2020). Suriye göçünde coğrafi yakınlık ülke seçiminde olduğu gibi il seçiminde de belirleyici etkindir. Şanlıurfa, Hatay, Mardin ve Kilis coğrafi yakınlıktan dolayı genelde tercih sebebi olmaktadır. Aynı zamanda bu illerde devletin ve uluslararası örgütlerin mülteci kamplarının olması da bir diğer etkindir. Bunun yanı sıra İstanbul, Mersin, Adana ve Bursa illeri istihdam alanlarının varlığından dolayı tercih edilen şehirler arasındadır. Bu anlamda Gaziantep hem coğrafi yakınlık hem de istihdam alanlarının varlığı nedeniyle Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler tarafından tercih edilmektedir (Sayın vd., 2016). Türkiye'nin bir anda bu denli büyük bir göç akımı yaşaması ekonomik anlamda bazı sorunlara neden olmaktadır. Başlıca sorunlar; ucuz iş gücü olarak kullanılma, yüksek bedelli kiralar ve barınmadır (Deniz, 2014: 184).

Tüm bu tarihi süreç Türkiye'de göç entegrasyon politikalarının oluşmasını beraberinde getirmektedir. Bu anlamda yoğun göç alan Türkiye'nin kültürleşme yönelimlerinin hangi boyutta olduğu da dikkat edilmesi gereken diğer bir husustur. Nüfusuna oranla büyük bir göç dalgasına maruz kalan Türkiye'de zaman zaman toplumda göçmen karşıtı söylem ve eylemlerin de var olduğu görülmektedir.

2.5. Araştırma Çalışması Bakımından Değerlendirme

Çalışmanın temel konusu göç sonrası yaşanan entegrasyon (bütünleşme) sorunudur. Ancak araştırmanın çerçevesini belirlemek bakımından, geniş bir alanı kapsayan göç konusunda literatürde yer alan çalışmalar kapsamında belirli bilgileri ortaya koymak önem taşımaktadır. Zira gerek göç, göç teorileri ve göç türleri ve gerekse entegrasyon sorunlarına ilişkin farklı yaklaşımlar ve bilgiler bulunmaktadır.

Entegrasyon konusu araştırma hedefleri bakımından ekonomik, sosyal ve kültürel boyutuyla ele alınacaktır. Bu bakımdan konuyla ilgili yaklaşımımız bu bölümde ortaya konulmaktadır. Ayrıca araştırma konusu olan Suriyeli mültecilerin, yaşadıkları göç durumunun nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin açıklayıcı bilgi vermek bakımından göç türlerine değinilmektedir. Özellikle zorunlu ve gönüllü göç kavramına vurgu yaparak Suriyeli mültecilerin zorunlu göç ile karşı karşıya olduğunun altı çizilmektedir. Göç teorilerini açıklayarak, Suriyeli mültecilerin hangi dinamiklere bağlı göç gerçekleştirdiklerinin daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Genellikle konuyla ilgili alan bilgisinin yetersiz olduğu durumlarda kavramsal bir karışıklığın olduğu görülmektedir. Bu bakımdan verilen bilgilerle araştırma

yaklaşımının daha anlaşılabilir olması sağlanmıştır. Yine çalışmanın bu bölümünde Türkiye'nin göç deneyimlerine ve göç politikalarıyla ilgili gelişimine yer verilmektedir. Böylece Türkiye'nin bugünkü anlamıyla bir göç tecrübesi yaşamadığını ortaya koyduk. Genellikle temel ihtiyaçların karşılanması odaklı yapılan saha çalışmalarının kısa vadede sonuç verdiği görülmektedir ancak uzun vadede bütünleşme ile ilgili olarak göçmenlerin önemli sorunlar oluşturduğunun bilinmesi gerekmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikte bütünleşme ile ilgili yaşanan sorunların aşılması için göçmenlerin buldukları ana akım toplum koşulları altında ne tür eğilimlere sahip olduklarının ölçülmesi önem taşımaktadır. Bu bölümde kavramsal yaklaşım kadar, araştırmanın amacına özgü olarak bilgiler paylaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜRLEŞME VE KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ

Ana akım toplum ve azınlık toplum arasındaki kültürlerin birbirlerinden etkilenmesi ve bu etki sonucunda oluşan gelişmelerin ele alındığı kültürleşme konusu günümüzde göç çalışmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Yalnızca göç çalışmalarına ilişkin bilimsel çalışmalar konusuyla sınırlı olmamasına karşın, kültürleşme özellikle göç alanında entegrasyon sorunlarının anlaşılabilmesi açısından öne çıkan bir başlıktır. Araştırmamızın ana konusunu oluşturan kültürleşme eğilimlerinin nefret söylemine maruz kalma koşulu altında incelenmesine ilişkin bulguların sağlıklı anlaşılabilmesi için öncelikle kültürleşme alanında yapılan çalışmaların bilinmesinde yarar görülmektedir. Çalışmamızda araştırmada elde edilmek istenen bulgular bakımından Berry'nin kültürleşme modeli temel alınmıştır. Berry'nin modeli kültürleşme, asimilasyon, ayrılma, marjinalleşme ve bütünleşme olarak dört boyuta ayrılmaktadır. Özellikle göç alan ülkeler için entegrasyon çalışmaları bakımından konu değerlendirildiğinde bu dört eğilimin hangi koşullarda gerçekleştiğini ortaya koymak önem taşımaktadır.

Genel geçer göç önerileri ile bir topluma sonradan dahil olmuş grupların, hangi koşullarda bütünleşme (integration) hangi koşullarda uyum (adaptation) hangi koşullarda benzeşme (assimilation) ve hangi koşullarda emilme (absortion) sürecini yaşadıkları önemlidir. Özellikle entegrasyon politikalarının ve saha uygulamalarının başarısı bakımından göçmenlerin buldukları ülkede ve içinde buldukları koşullar altındaki tutumlarını bilmek, davranış eğilimlerini bilmek ve buna göre çözüm önerileri üretmek öne çıkan bir göç çalışması konusudur. Suriyeli göçmenlerin, zorunlu olarak yaşadıkları ve uzun bir süredir buldukları koşulların doğru değerlendirilmesi, özellikle entegrasyon süreci bakımından maruz kaldıkları nefret söyleminin onları hangi kültürleşme eğilimine doğru taşıdığına ortaya konması, bu alanda çalışma yapacak kamu kurum uzmanları ve araştırmacılara yol gösterecektir.

Kültürleşme ve uyum sürecini etkileyen etmenler arasında eğitim düzeyi, dil, cinsiyet, göç edilen ülkede kalış süresi, yaş, medeni durum, din, sosyal kimlik, sosyal mesafe ve algılanan ayrımcılık gibi konuların önemli olduğu bilinmektedir. Bu anlamda kişilerin demografik yapılarının da kültürleşmeyi etkilediği görülmektedir. Çalışma kapsamında

gerçekleştirdiğimiz araştırmada bu bilgilerin de alınması sağlanmış kültürleşme eğilimleri bakımından analiz edilmiştir.

3.1. Kavramsal Çerçeve ve İlgili Çalışmalar

“Kültürleşme, iki farklı kültürel sistem arasındaki ilişkiyi ve kültürel alışverişi anlatmak için kullanılır” (Bostancı, 2003: 118). Kültürleşme, ana akım toplum ve azınlık toplumda farklı kültürlere sahip birey ve grupların bir ya da her iki kültüründe birbirlerinden etkilenmesini kapsamaktadır (Berry, 1997: 7). İki ya da daha çok kültürün karşılıklı etkileşmesi neticesinde benzeşme yönünde değişmeye uğramaları kültürleşme olarak tanımlanmaktadır. Başka bir dille ifade edecek olursak göç sonucu; bireyler, gruplar, alt kültürle diğer kültürler arasında yeni oluşan etkileşimin, kültürel iç devinimidir (Artun, 2018: 40). “Kültürleşmenin göç ile çok yakın bir ilişkisi bulunmaktadır” (Gökel, 2018: 1568). Kültürleşmenin önemini özellikle göç alan çok uluslu ülkelerin yani ev sahibi konumundaki ülkelerin, azınlık ve ana akım toplum fertlerle birlikte yaşamalarını ve birbirlerine uyum göstermelerini kolaylaştıracak yöntemler belirlemektedir. Ana akım toplumla ve azınlık gruplar bir arada yaşamayı ve birbirlerine uyum sağlamayı öğrenirlerken kültürleşme çalışmalarının yapılması gerekmektedir (Saygın ve Hasta, 2018).

Berry vd. (2006)’ya göre, kültürleşme (acculturation), bireylerin beraber yaşamayı ve birbirlerine uyum sağlamayı öğrendikleri sürecin adıdır (Berry, 1997). Berry, kültürleşme alanında çok sayıda çalışma yapmış olup, birçok araştırmacıya da kaynak oluşturmaktadır. Gruplar ve kültürleşme ile ilgilenen araştırmacılar Berry (1997)’ye göre, göç eden ve göç alan ülkelerdeki ana akım toplumları etkileyen iki temel konu üzerine odaklanmıştır. Bu konulardan ilki grup özelliklerinin sürdürülmesi iken, diğeri gruplar arasındaki etkileşim ve iletişime alakalıdır (Saygın ve Hasta, 2018: 313). Kültürler arası etkileşimi iki ana başlık altında değerlendiren sosyolog ve antropologlar ilk değerlendirmeleri “gruplar arasındaki ilişkinin derecesi ya da grupların birbirleri ile kaynaşmasından” oluştururken, ikinci değerlendirmeyi “her grubun kendi kültürünü devam ettirme beyanından” oluşturmaktadır. Buna göre, gruplar arasındaki ilişkinin derecesi ya da grupların birbirleri ile kaynaşması iki toplumun düzey farklılıklarına rağmen kaynaşabileceğine işaret etmektedir. İkinci olarak, her grubun kendi kültürünü devam ettirme beyanı ise her iki toplumun da kültürel değerlerini bağımsız olarak sürdürmek isteyebileceğini göstermektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 314). Berry’e göre kültürleşme, kültürü sürdürme ve iletişime geçme boyutlarının birleşimi olarak dört farklı stratejiyle sonuçlanmaktadır. Kültürleşme; asimilasyon, ayrılma, marjinalleşme ve bütünleşme

olarak dört boyuta ayrılmaktadır (Gökel, 2018: 1568). Kültürleşme de birinci boyut göçmenleri kabul eden ülkenin, göçmenleri kendi kültürel kimliği ve özelliklerine göre elinde tuttuğunu göstermesi asimilasyon stratejisidir. Bu durumda bireyler kendi öz kültürlerini terk edebilir ve ana akım toplum içinde asimile edilebilirler. Aksi olarak ayrılık stratejisinde, bireyler yeni kültürle çok az ilgidir ve kendi kültürlerine yöneliştedirler. Marjinalleşme stratejisinde, bireyler kendi egemen kültürünü reddederken, kültürel kimliklerini devam ettirmektedir. Bütünleşmede ise göçmenler ev sahibi toplumun kültürel değerlerini benimserken kendi öz kültürlerini de devam ettirmektedir (Karipek, 2017: 107). Kültürleşme sürecinde, kültürü kuran kişi ile yeni bağlam arasında örneğin; asimilasyon veya entegrasyon stratejileri takip edildiğinde ve baskın toplumdaki tutumlar, kültürü bireyi ve grubu tarafından kabul ettiğinde uyum artar. Ancak bazen uyum elde edilemez, ayrılma, ayrışma ve marjinalleşmede olduğu gibi gruplar sonuçta ortaya çıkan kültürel stres veya psikopatoloji ile bir çatışma modeline yerleşmektedir (Berry, 1997: 10).

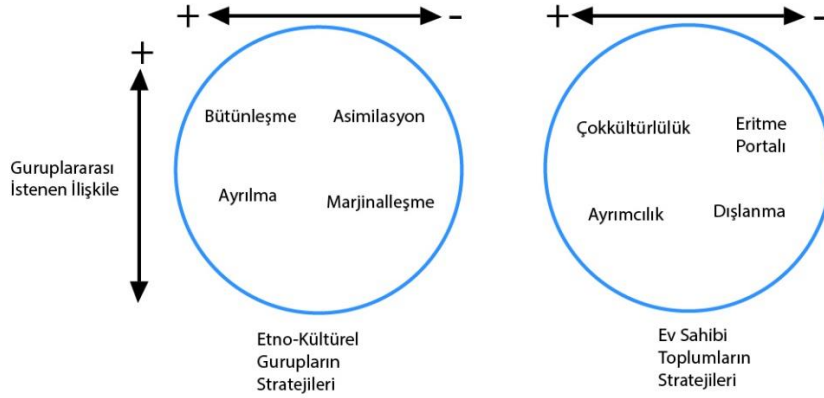
3.2. Kültürleşme Modelleri

Ana akım toplum ve azınlık toplum göç sonrası kendi kültürel değerlerine dair reflekslerini oluşturmaktadır. Göç alan ülkeler göçmenlerin topluma entegrasyonları için politikalar üretirken, toplumlarda kendi kabul çeşitlerine göre göçmenlere yönelik farklı tepkiler göstermektedir. Bu tepkiler, hoşgörüden birlikte yaşamaya, yabancı düşmanlığına ve ırkçılığa kadar değişebilmektedir. Belli bir süreden sonra göçmen topluluk ile yerleşik topluluk birbiriyle etkileşim kurarak, birbirlerinden etkilenmeye başlamaktadır. Bu etkileşim sonrasında her iki toplumda da manevi kültürel değişimler görülmektedir. Genellikle göçmenler, ana akım toplumun maddi değerlerine daha kolay sahip olabilirken, manevi kültürel değerlere sahip olmaları ve kültürü uyum sağlamaları zaman almaktadır (Adıgüzel, 2016: 161).

“Berry, farklı kültürlere mensup birey veya grupların birbirleri ile ilişkisi sonucu oluşan kültürlenme stratejilerini kuramsal bir çerçevede ele almıştır” (Şeker, 2006: 7). Berry (1980)'nin, modeli kültürleşmeyi birey, grup ve toplum düzeyinde ele alıp incelemektedir. Bu model, ana akım toplumun ve azınlık üyelerinin kendi kültürel özelliklerini devam ettirebilecekleri bir kültürleşme sürecini mümkün kılmaktadır. Berry kültürleşme modelini ilk olarak sekiz kültürleşme yönelimiyle geliştirmiştir. Lakin daha sonraki zamanlarda bu yönelimler bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinallik olmak üzere dörde indirilmiştir (Saygın ve Hasta, 2018: 314). Berry, göçmenlerin yeni geldiği ülkenin kültürüne adapte olurken köken kültürden uzaklaşmanın kaçınılmaz olduğu tek boyutlu kültürleşme modeline karşı

çıkılmaktadır. Bunun üzerine iki boyutlu kültürleşme modeli olan “bütünleşme”, “asimilasyon”, “ayrılma” ve “marjinalleşme” stratejileriyle göçmenin hem yeni kültürü benimsemesinin hem de kendi kültürünü muhafaza etmesinin mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Berry, iki kültüre yaklaşımı iki ayrı boyutta görmektedir. Berry, bu modelle kültürlerden birine, her ikisine, ya da hiçbirine yakın olmak/ olmamak ya da farklı derecelerde yakın olmanın mümkün olduğunu ileri sürmektedir (Berry, 1997). Kültürleşmede etkiler genellikle çift yönlü olmaktan çok tek yönlüdür bu da dengeli bir durumun çoğu zaman kurgusal bir beklenti olduğunu göstermektedir. Yani kültürleşme, kültürel özümsemesi sürecinin bir evresi ya da zorla kültürlenme sürecinin yanlış gösterilen, algılanan bir biçimidir (Artun, 2018: 41).

“Kültürlenme süreci bazı gruplar için bir göç kararı sonucu yaşanır iken, yerliler ve mülteci grupları için kültürlenme bir zorunluluktur” (Şeker, 2006: 5). Göç edildikten sonra ev sahibi toplumla, gelen toplum arasında kültürel, biyolojik, dinsel ve ırksal farklılıkların değişimi söz konusu olmaktadır (Erbaş, 2019: 136). Kültürleşme, özellikle de “azınlıkların” kaçınılmaz olarak “ana akımın” bir parçası haline geldiği (veya bu süreçte olması gerektiği) varsayımını bozan bir dizi politik ve sosyal varsayımdan kaçınma girişimidir. Bu, birçok çoğul toplumda meydana gelmesine rağmen, her zaman gerçekleşmez. Bazı durumlarda ise hem baskın hem de baskın olmayan kültürel grupların biri ya da ikisi direnir (Berry, 1997: 8). Etnik kültürel gruplar ve göçmenler; yeni yerleştikleri yerdeki diğer kültür grupları ile ilişkiye girmeyi istemekte ve bu anlamda iletişime geçmektedir. Mülteci ve yerli halk ise çoğu zaman başka bir kültürle ilişki kurmaya istekli değildir. Ancak toplumlar varlıklarını devam ettirebilmek ve bekalarını korumak için iş birliğine ihtiyaç duyarlar (Vardal, 2015: 135). Ev sahibi toplumun kültürleşme tercihleri, azınlık gurubun kültürleşme yöneliminde etkili olmaktadır. Azınlık gurupların algılarını ve kültürleşme tercihlerini etkilemektedir. Ana akım toplum üyelerinin, azınlık gurup üyelerine asimile ve ayırma tercihlerini zorlayarak kabul ettirme teşebbüsleri ve dışlama stratejisini benimsemeleri azınlık üyelerinde marjinalleşmeyi ortaya çıkarmaktadır. Ev sahibi kültür çokkültürlük stratejisini benimsediği zaman azınlık gurupları bütünleşme stratejisini tercihi etmektedir. Şekil 2’de bu ilişki ve tercihler gösterilmektedir.

Şekil 2. Azınlık Guruplar ve Ev Sahibi Toplulukların Kültürleşme Stratejileri

Biz ve ötekiler kavramı toplumların şekillenmesinde azınlık üyeleri kendi gruplarına dahil edip etmemesinde önem arz etmektedir. Guruplar arası çift yönlü bu modele göre ev sahibi toplum, yeni gelen azınlık üyeleri topluma dahil etmek istemiyor ve ayrı tutuyorsa ayrımcılık stratejisi meydana çıkmaktadır. Erime tercih ediliyorsa eritme portalı ve buna ek olarak baskı stratejisi uygulanmaktadır. Baskılar zaman içinde azınlık toplumu ana akım toplum içinde eritmekte buna da düdüklü tencere (pressure cooker) denmektedir. Erime portalında ana akım toplum azınlık toplumu tamamen kendi kültürel değerlerine uydurmakta ve azınlık toplumu kültürel kalıplarını değiştirmeye zorlamaktadır (Kılıçoğlu, Acat ve Karadağ, 2015: 199). Çok kültürlülük benimseyen ana akım toplum azınlık toplumun bütünleşmesine de olanak tanımaktadır.

3.3. Kültürleşme Yönelimleri

Göç alan ülkeler için entegrasyon çalışmaları içerisinde kültürleşmenin yönelimleri önem arz eden konular haline gelmiştir. Genel geçer göç önerileri ile bir topluma sonradan dahil olmuş grupların, hangi koşullarda bütünleşme (integration) hangi koşullarda uyum (adaptation) hangi koşullarda benzeşme (assimilation) ve hangi koşullarda emilme (absortion) sürecini yaşadıkları önemlidir (Erbaş, 2019: 137). Bu anlamda kültürleşme stratejileri göçmenlerin adaptasyonu için gereklidir. Kültürleşme yönelimleri içerisinde var olan bütünleşme en başarılı entegrasyon yönelimi olarak adlandırılırken, en az marjinalleşme ve asimilasyon stratejileri tercih edilmektedir. Ayrılma ise marjinalleşme ve asimilasyona göre orta düzeydedir (Berry, 1997: 25). Kültürleşmenin boyutlarını daha iyi inceleyecek olursak:

3.3.1. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Asimilasyon

Asimilasyon, göçmenlerin öz kültürlerini devam ettirmek yerine yeni kültürü benimsemeyi tercih etmeleridir (Arun, 2018: 10). Asimilasyon bir şeyi değiştirerek kendine benzetmek anlamını taşımaktadır. Sosyolojik olarak asimilasyon, göçmen toplumun ana akım toplumun içinde yaşarken baskın olan toplumun kültürel birikimlerini zaman içerisinde de benimsemesi, baskın topluma benzeyerek kendi öz kültürel birikimlerinin erimesi ve özgün kültürel kimliğini kaybetmesidir (Adıgüzel, 2016: 161- 162). Bireyler öz kültürel kimliklerini sürdürmek istemeyip, diğer kültürlerle ilişki arayışına girerlerse asimilasyon stratejisi meydana çıkar. Bir bütün içinde erime asimilasyon olarak tanımlanmaktadır (Şeker, 2006: 8). Genellikle göçmen toplumlar, göç ettikleri dönemin en başlarında hâkim kültüründe yer anlamak istemezler. Ancak zaman içerisinde ana akım toplumun baskın politikalarıyla, hâkim kültür değerleri içinde kendi kültürel değerlerini kaybetmektedir (Adıgüzel, 2016: 162). Modern toplumlarda göçmenler göç ettikleri ülkede bir süre sonra kendi kültürel kimliklerini kaybederek ev sahibi kültürün; özgün, geleneksel ve kültürel etkileşimlerinin etkisinde kalarak asimile olabilmektedir (Günay vd., 2017: 53).

3.3.2. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Bütünleşme

Berry (1997)'ye göre göçmenlerin kendi kültürlerini korumak istemelerine ve buldukları kültürü benimsemelerine bütünleşme denmektedir (Arun, 2018: 10). Bütünleşme stratejisinde bireyler, kendi kültürel özelliklerini sürdürürken, baskın kültürel grupla da etkileşime girme isteğindedirler. Bütünleşmede birey, göç ettiği toplumda daha geniş bir sosyal ağın parçası olmaya çalışmakta ve kültürel bütünlüğünü o topluma uyarlayarak sürdürmektedir (Şeker, 2006: 8). Göç etmiş bireylerin, kendi gruplarına öz kültürel kimliklerini ve miraslarını devam ettirme istekleriyle yönelmeleri mümkün olabileceği gibi ana akım gruba; iletişim kurma ve kaynaşma isteğiyle yönelmeleri de mümkündür (Saygın ve Hasta, 2018: 315).

3.3.3. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Ayrılma

Asimilasyon sürecinin tam tersi ise ayrılma stratejisidir. Açıklanacak olursa göçmen grup kendi öz kültürünü devam ettirirken, ev sahibi toplumla etkileşime girmekten kaçınmaktadır (Şeker, 2006: 8). Yani ayrılma, göçmenlerin sadece kendi öz kültürlerini devam ettirmeleridir (Arun, 2018: 10). “Ayrılma, göçmen grubun ev sahibi topluluk kültürünü benimsemeksizin sadece kendi miras kültürlerini sürdürmeleri beklentisini yansıtmaktadır” (Akfırat ve Yangın, 2018: 502).

3.3.4. Kültürleşme Yönelimleri Kapsamında Marjinalleşme

Marjinalleşme, göçmenlerin kendi kültürlerini ve ev sahibi toplumun kültürünü benimsememesi anlamını taşımaktadır (Arun, 2018: 10). Marjinalleşme stratejisinde birey, öz kültürüyle ve göç ettiği kültürle çok az ilgilenmektedir. Yani hem kendi kültürüne hem de ev sahibi toplumun kültürüne ilgi duymamaktadır (Şeker, 2006: 8). Berry (2006), marjinalliği iki sebebe bağlar. Bunlardan ilki azınlık topluma üye olan bireylerin kendi kültürlerine olan ilgilerinin azalması iken ikincisi azınlık toplumun ana akım toplumla etkileşime geçmek istememesidir. İkinci durumun ortaya çıkmasının nedeni ayrımcılık ya da dışlanmaya maruz kalma olarak gösterilmektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 316).

Marjinalleşmeyi daha iyi anlamak için entegrasyon kavramına bakmakta fayda vardır. Entegrasyon da bir dereceye kadar kültürel bütünlük korunurken, aynı zamanda daha büyük sosyal ağın ayrılmaz bir parçası olarak yer alma söz konusudur. Marjinalleşmede ise genellikle zorla kültürel kayba uğratılma, başkaları tarafından dışlanma ve ayrımcılığa maruz bırakılmak vardır (Berry, 1997: 9). Marjinalleşmede birey kendini toplumun dışına itilmiş gibi hissetmektedir. Bu dışlanmışlık hissi sosyal alanda olabileceği gibi ekonomik ve kültürel alanda da olabilmektedir. Göçmenler açısından değerlendirilecek olursa toplum dışına itilen birey önce toplumun kültürel yapı ve normlarından uzaklaşmakta sonraysa kendi kültürüne yabancılaşmaya başlamaktadır. Bu da uzun vadede entegrasyon çalışmalarını olumsuz etkilemektedir (Günay vd., 2017: 53).

3.4. Kültürleşme ve Uyum Sürecini Etkileyen Etmenler

Kültürleşme ve uyum sürecini etkileyen etmenler arasında Eğitim Düzeyi, Dil, Cinsiyet, Göç Edilen Ülkede Kalış Süresi, Yaş, Medeni Durum, Din, Sosyal Kimlik, Sosyal Mesafe ve Algılanan Ayrımcılık bulunmaktadır. Bu anlamda kişilerin demografik yapılarının kültürleşmeye etkilediği görülmektedir. Ev sahibi toplum, azınlık toplumu entegre etmek için uyguladığı sosyal destek ve eğitim politikaları kültürleşme yönelimlerini etkilemektedir (Yağmur and van de Vijver, 2012: 1111). Göç alan ülkelerde, sağlıklı politikaların üretilmesi; kültürler arası araştırmalar, kültürel bağlamda gelişen bireylere ve başka bir kültürde yaşayanların daha sağlıklı yönelimlere girmesi için gereklidir (Berry, 1997: 7). Flakerud'e (2007) göre, ana akım toplum ve azınlık toplumun arasında kültürleşme sürecinde, karşılıklı etkileşimlerinin sonucu olarak dilinde, değerlerinde ve davranışlarında değişimler meydana gelmektedir (Saygın ve Hasta, 2018).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL DIŞLANMANIN BİR ETKENİ OLARAK NEFRET SÖYLEMİ VE NEFRET PİRAMİDİ

Göçmenlerin, farklı ülkelerde ve toplumsal koşullarda varlıklarını sürdürmeye çalışırken karşılaştıkları en önemli sorunların başında nefret dili ve söylemi konusu gelmektedir. Çoğunlukla dışlayıcı ve aşağılayıcı tutum, dil ve söyleme maruz kalan göçmenler içinde buldukları topluma uyum ve bütünleşme bakımından önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durum özellikle bulunulan ülkenin göçmen politikalarını etkilemekte, çoğunlukla devlet yönetimlerine idaresi ve maliyeti zor çözülebilecek sorunlar yaratmaktadır.

Genel olarak neyin nefret ifadesi ya da davranışı olduğu konusu toplumdan topluma ve ülkelerin kültürel değerlerine göre değişim göstermekle birlikte genel ve ortak nefret söylemi konuları üzerine çalışmalar yapılmıştır. Toplumsal olarak nefretin etkileri, yaygınlığı ve medya üzerinden ana akım toplum düşüncesinin belirlenimi konularında çalışmaların yoğunlaştığı görülmekle birlikte, göç alanına ilişkin nefret söylemi konusunda farklı yaklaşımların ortaya çıktığı görülmektedir. Uluslararası hukuk ve kurallar bakımından nefret söylemine belirli yaklaşımlar ve tanımlar getirilmiş, nefret suçları ortaya konmuş ve araştırma çalışmalarında bu yaklaşımların genellikle benimsenmiş olduğu görülmüştür.

Bu bölümde nefret söylemi kapsamında kültürleşme eğilimlerinin ölçümünü hedef alan araştırmamızda, kastettiğimiz nefret söylemi ve nefret suçu kavramlarına açıklık getirilmiş, ayrıca nefret piramidi konusu ele alınmıştır. Göç çalışmalarında öne çıkan nefret piramidi konusu, nefretin boyutlarını ortaya koyarak sınıflandırmakta, önyargı, ayrımcılık, şiddet ve soykırımı temelinde ölçülebilir hale getirmektedir. Araştırma çalışmamızda elde etmek istediğimiz bulgulardan biri de göçmenlerin maruz kaldıkları nefret söyleminin hangi oranlar düzeyinde nefret piramidinin hangi basamağına denk geldiğini ortaya koymaktır. Suriyeli mültecilerle gerçekleştirilmiş olan bu çalışma, bulguların ortaya konması bakımından önem taşımaktadır ve bir ilki oluşturacaktır. Araştırmanın temellerini oluşturan nefret piramidine ait bilgiler de bu bölümde sunulmaktadır.

4.1. Nefret Söylemi ve Nefret Suçu Kavramları

“Aslında her şey sözle başlar... İktidarı söz yaratır, tahakküme giden yolu söz hazırlar; insanlar önce sözle yaftalanır, sözle cezalandırılır, sözle hayattan alınır. İnançlar önce sözdür, siyaset sözde doğar, sözde büyür, dağılır. Hayata verdiğimiz anlamlar, yaptığımız tanımlar, ahlak ve etik sözle gelir, sözle gider Geri kalan her şey sözün söylediğini yapmaktan ibarettir” (Çınar, 2013: 1). Türk Dil Kurumuna göre söylem; Söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz. Kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade. Bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri anlamlarını taşımaktadır. Söz düşünceler aracılığıyla söyleme dönüşmekte bu da toplumlarda bir düşünce tarzının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Weber, söylemin dünya tasavvuru oluşturduğunu dile getirirken söylemin söken şey olduğunu ifade eder (Weber, 2009: 3). Bu anlamda toplum birbirlerinin söylemelerinden etkilenmektedir (Sözen, 2014: 21). Daha açık ifade edecek olursak toplumda var olan söylemler; ekonomik, sosyo kültürel ve politik söylemlerin bir yansımasıdır. Egemen söylem hegemonya kurmakta, hegoman düşüncüyü meşrulaştırmaktadır. Toplumda var olan egemen söylem zamanla toplumsal rızayı üretmekte rıza gösteren toplumlar bir müddet sonra egemen söylemi benimseyerek kullanmaktadır. Birçok rıza toplumu rıza gösterdiğinin ayırına dahi varmamaktadır (Çınar, 2013: 2). Söylemler düşüncenin ürünü oldukları için önemlidir. Buna bağlı olarak söylemin üretilmesi ve edimi eylemlerin meydana gelmesinden daha ileridedir. Çünkü söylemler idolojilerin ürünüdür, idolojik bir üretim olan söylem zamanla düşüncelerin söyleme söylemlerin eyleme dönüşmesinde etkilidir (Çomu, 2012).

Türk Dil Kurumu (www.tdk.gov.tr, 2020) nefreti bir kişi ya da gruba yönelik; kötü olduğunu, mutsuz olması gerektiğini ve istenmediğini hissettirmek olarak tanımlamaktadır. nefret söylemi kavramı ise kişi veya kişileri belli bir gurubu hedef alan yabancı düşmanlığı dahil olmak üzere ırkçılık ya da azınlıklara karşı ayrımcılık, etnisite ayrımcılığını da kapsayan sözsel ifade şeklindedir. Nefret söylemi mezhepsel farklılıklardan, ulusalcılıktan ve dinsel nedenlerden kaynaklanan farklılıklardan kaynaklı sebeplerle kişi, azınlık grup veya göçmenlere yönelik üretilen nefret hissinin dile vurumudur (Weber, 2009: 3). Nefret söylemi üç ayrı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlki belli başlı özelliklerinden kaynaklı kişi ya da gruplara yönelik nefret söylemi. İkincisi bu kişilerin sahip oldu özelliklerden dolayı negatif olarak tanımlanmasına yönelik nefret söylemi. Üçüncüsü ise bu kişi ya da grubun varlığından hoşnut olunmadığının dile getirilmesidir (Demirbaş, 2017: 2697). Bir bakıma söylemin “ontolojik” ve “ontojenetik” bir işlevselliği vardır. “Sık kullanımına karşın “nefret söylemi”nin evrensel olarak kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır” (Weber, 2009: 3). Düşünceler söyleme, söylemler eyleme

dönüştüğü varsayıldığında nefret söyleminin zaman içerisinde şiddete dönüşebileceği de olasıdır. Bu anlamda nefret söylemi şiddetin alt yapısını hazırlamaktadır. Nefret söylemi algıları değiştirerek ve algıları yöneterek yargılar yaratmaktadır. Tesis nefret söylemini; kişiler ya da gurupların inanç, gelenek göreneklerinin aşağılanma yoluyla nesneleştirilmesi olarak tanımlamaktadır (Alğan ve Şensever, 2010: 17).

Nefret söylemi bir suçtur. Bu anlamda özellikleri bakımından diğer suçlardan ayrılmaktadır. Nefret suçunun işlenmesinde önyargı başka suçlara göre daha çok etkili olduğundan, nefret söylemine maruz kalanlar başka bireylere nazaran daha fazla şiddete maruz kalabilmektedir (Akyazı, 2014: 188). Nefret söyleminin öznesi olan nefret, eylemlerin meydana gelmesini sağlayabilir veya tetikleyebilmektedir. Bu anlamda nefret suçu; kişi ya da belli bir gruba karşı nefreti motive ederek bir suçun işlenmesini sağlamaktadır. Nefret suçunun tarihi 1986 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde beyaz bir grup öğrencinin Afro-Amerikalı bir kişiye yönelik ırkından kaynaklı nedenlerle yönettiği şiddete kadar gitmektedir (Kurt, 2019: 4).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı nefret suçunu kişi ya da gurubun mensup olduğu grup, dini köken, etnik kökeni ve ya sosyal sınıfından dolayı her türlü nefret ifade, eylem ya da söylemine maruz kalarak mağduriyet hissetmesi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte kişi ya da guruplara karşı; dil, din, renk, yaş, cinsiyet, etnik köken, zihinsel ya da fiziksel engellilik ya da benzer sebeplerden ötürü işlenen her türlü eylem de nefret suçu olarak tanımlanmaktadır (Akyazı, 2014: 188). Yabancı düşmanlığı, ırkçı nefret, anti-semitizm ve hoşgörüsüzlüğe dayalı nefretin her türüsünü yayan, savunan, teşvik eden, ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi nefret suçunu teşkil etmektedir (Vardal, 2015: 135). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), sözleşmeye aykırı olduğu düşünülen her türlü saldırgan ifade çeşitlerini; yabancı düşmanlığı, antisemitizm, ırkçılık, saldırgan milliyetçilik, azınlık ve göçmenlere uygulanan ayrımcılık hareketlerinin insan haklarına aykırı olduğunu beyan etmektedir (AİHM, 2013).

Nefret suçlarına karşı farklı mücadele yöntemleri olarak; adli, idari, eğitim ve medya başta olmak üzere, toplumsal ve kamusal bütün yapıların sorgulanması ve incelenmesi gerekmektedir. Nefret söylemi sadece azınlık guruplar ya da göçmenler için bir problem değildir. Bu anlamda nefret söylemine karşı herkes için eşit şartlarda yaşanabilecek bir dünya için topyekûn bir mücadele alanının oluşturulması gerekmektedir (Alğan ve Şensever, 2010: 5). Türkiye'de nefret söylemiyle mücadele, Türk Ceza Kanunu'nun 216. ve 122. maddeleriyle sağlanmaktadır. Nefret söylemine karşı evrensel olarak kabul edilen bazı anlaşma, bildiri ve sözleşmeler ise Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara Dair Uluslararası Sözleşme, Birleşmiş Milletler Her Türlü Irksal Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme,

Avrupa Konseyi Siber Suçlara Dair Sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi'nin (97) 20 Sayılı Tavsiye Kararı'dır (Weber, 2009: 3). Daha açık ifade edilecek olursa: Nefret suçuna maruz kalan kişide önemli olan kişinin kendisi değildir. Nefret suçunu uygulayan kişi mağdurun kim olduğuyla değil hangi guruba ait olduğu, hangi grubun karakter özelliklerini taşıdığıyla ilgilenmektedir (Alğan ve Şensever, 2010: 7). Sonuç olarak nefret söylemi, nefret suçunu meydana getiren unsurlardan bir tanesidir. Diğer bir ifadeyle nefret suçunun önünü açan hoşgörüsüzlüğün ve tahammülsüzlüğün dışavurumudur (Demirbaş, 2017: 2695).

4.1.1. Medyada Nefret Söyleminin Kullanımı

Medya yazılı, sözlü, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren iletişim araçlarını kapsayan bir kavramdır. Medyanın içinde broşür, gazete, kitap, dergi gibi basılı, sinema, televizyon gibi görsel-işitsel ve radyo gibi işitsel kitle iletişim araçları bulunmaktadır. Bu kavramın içine billboard, internet gibi alanlarda eklenebilmektedir (Mora, 2008: 6).

Toplum bilimciler 19. yüzyıldan bu yana, insanların toplumsal konumları içindeki anlamlı değişimleri taşıyan dergi, kitap, gazete gibi yeni iletişim araçlarını incelemiştir (Akyazı, 2014: 188). Bu incelemeler ışığında; "Daniel Katz, Graeme Burton ve Denis McQuail'e göre medyanın beş temel işlevi vardır. Bunlar; 1. Bilgilendirme, 2. Kültürel devamlılık, 3. Toplumsallaştırma, 4. Kamuoyu yaratma, 5. Eğlendirmektir" (Mora, 2008: 6). Egemen ideolojinin aktarım aracı olan medya toplumların şekillenmesini yönlendirmek için kullanılmaktadır. Toplumlar edindikleri izninin, algı ve düşünceye medyanın onlara sunduğu biçim ve şekil dahilinde sahip olmaktadır. Yani medya algıları yönetmekte bir araçtır. Kişiler sahip oldukları fikrin kendi düşünce ve deneyimlerinden kaynaklı olduğunu varsayarlar oysaki medya ekme kuramında olduğu gibi egemen ideolojinin bir aracıdır (Vardal, 2015: 137- 138). Kişilerin sürekli medya araçlarına maruz kaldığı bir ortamda kabul gören düşüncenin yaratıcısı medyadır (Mora, 2008: 1).

Medyanın geniş kitlelere seslenme yoluyla kitlenin fikirlerini etkileme ve yönlendirmeye yönelik olağanüstü gücü yanlış şekilde kullanıldığında son derece zararlı bir işlev olarak karşımıza çıkabilmekte ve nefret söyleminin oluşmasında ya da var olan söylemin sık tekrarlarla halka tekrar verilmesinde kullanılan temel araç olmasına sebep olabilmektedir (Bilge, 2016: 6). Egemen ideoloji geleneksel medya sayesinde yeniden üretilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır" (Taş, 2017: 64). "Toplumsal olarak dolaşımda olan egemen söylem ise, toplumsal ayrımcılığın devamını, kendi birincil ve baskın rolünün devamı için arzulayan

egemen ideoloji ve bu ideolojinin savunucusu olan egemen, baskın grup(lar) tarafından üretilmektedir (Çınar, 2013: 6). “Medya kendi öne çıkarttığı grupların dışında kalan ve yine bir şekilde toplum nazarında marjinalize ettiği grupları suçlayarak kamuoyunun gündemine taşımaktadır. Elbette ki medyanın suçladığı ve olumsuz şekilde ön plana çıkarttığı gruplar egemen unsurlar değil, egemen unsurların varlığı altında ezilen ikincil ve azınlık olan unsurlardır” (Bilge, 2016).

4.1.2. Ana Akım Toplum Düşüncesine Etkileri

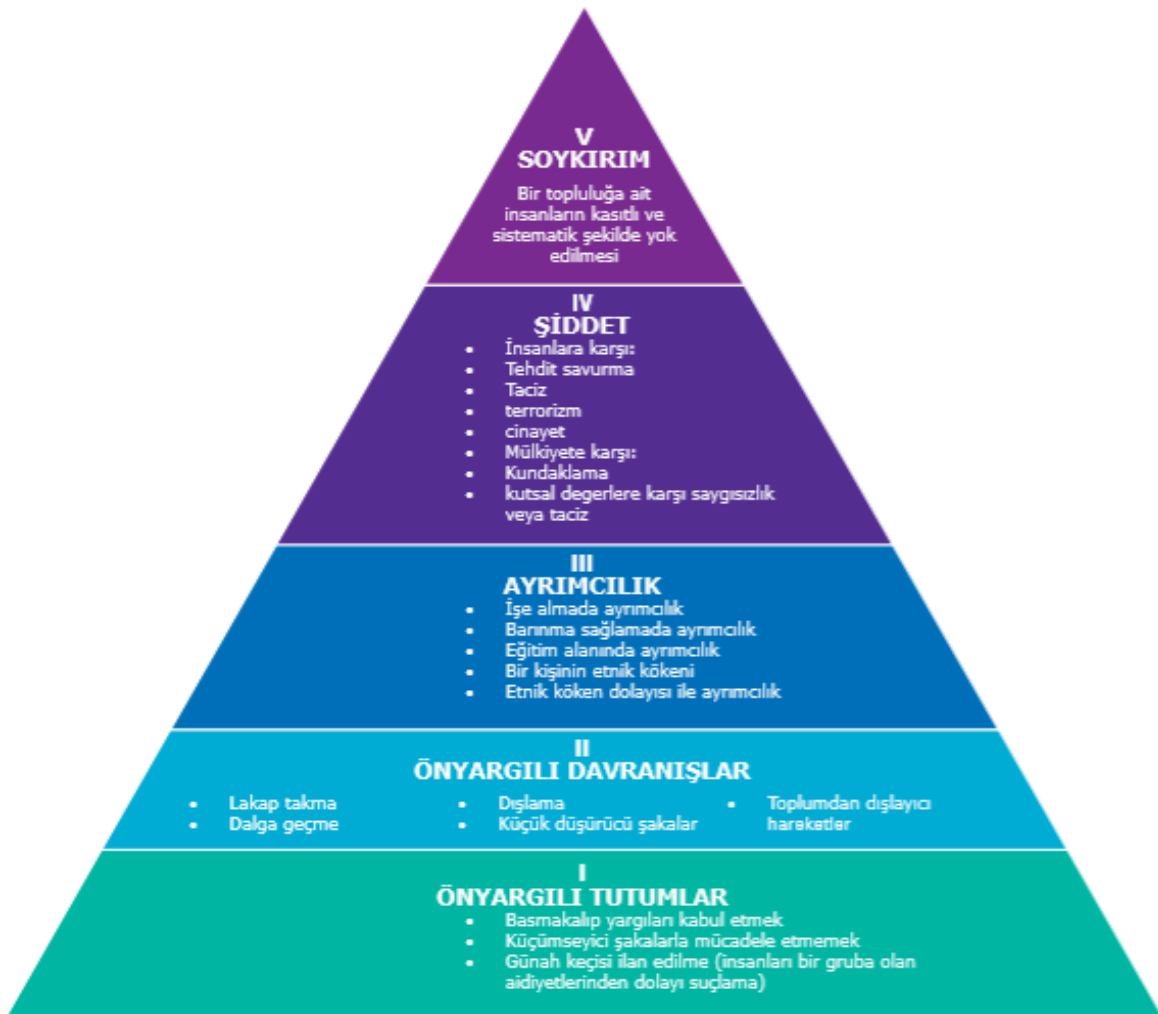
Toplum düzenin ilk ortaya çıktığı tarihlerden itibaren insanlar kendilerini diğer toplumlardan ayrı tutmuş ve başka toplumları biz ve ötekiler olarak görmüştür. Toplumlar kendi aralarında bir düzen ve ahenk yakalamaya çalışırken diğer insanlara karşı içgüdüsel olarak savunma mekanizması geliştirmiştir. Ötekiler kavramından doğan yabancılaşma ve korku nefrete dönüşmektedir. Nefret ise öncelikle söylem olarak ortaya çıkmakta daha sonraysa suça dönüşmektedir (Vardal, 2015: 135). Çoğu zaman nefret söylemi ırkçılıktan kaynaklanmaktadır. Bu anlamda göçmenler, ırklarından ve etnik kökenlerinden ötürü hedef alınabilmekte ve ayrımcılığa uğramaktadır. Biz ve ötekiler kavramından doğan bu davranışlara dünyanın her yerinde rastlanabilmektedir. Bu anlamda göçmenlere karşı nefret söylemi oldukça yüksek orandadır (Kurt, 2019: 3). Nefret suçu işleyen kişilere cezai yaptırım yapılmazsa benzer suçu işleyen ya da işleyecek olan kişiler suça teşvik olacaktır (Alğan ve Şensever, 2010: 8).

4.1.3. Medyada Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi

Toplumun şekillenmesinde ve kontrol edilmesinde kullanılan medyanın, günümüzde televizyonların da yaygınlaşmasıyla etki alanı giderek artmaktadır. Medya zihinleri yönlendiren, şekillendiren, kontrol eden ve yargılar oluşturup infaz eden bir araçtır (Mora, 2008: 6). Medyada mültecilere karşı nefret söyleminin üretilmesi göçmen grupların buldukları ülkede zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır (Bostancı, 2016: 46- 47). Nefret söylemini arttıran haberler genel anlamda egemen sınıfın dikkatini çekecek sansasyonel olayları içinde barındırmaktadır (Çelenk, 2010: 226). Medyanın göçmenlere yönelik gösterdiği tutum sadece haber diline yansımamakta basın mensupları tavır ve tarzlarıyla da insan haklarına aykırı davranış sergileyebilmektedirler (Bostancı, 2016: 46- 47). Medyanın mültecilere yönelik ayrımcı yaklaşımı tek boyutlu değildir. Medya göçmenlere karşı bir tutum içerisine girdiğinde bunu söylem dili, kullanılan görsel ve sunumlarla desteklemektedir. Böylece topluma ayrımcı dili ve dışlayıcı davranışı empoze etmektedir (Mora, 2008).

4.1.4. Nefret Piramidinin Nefret Söylemine Göre Değerlendirilmesi

Nefret Piramidi, Anti Defamation League tarafından, A World Of Difference Institute programının bir parçası olarak geliştirilmiştir. Bu alıştırma, Anti-Defamation League ve USC Shoah Foundation Institute tarafından, ayrımcılığa uğramış göçmenlerin görüşlerinden derlenmiştir (Göçmenler, 2018: 23). Göçmenlerin uğradığı nefretten dolayı son yıllarda Nefret Piramidi ön plana çıkmaktadır. Piramid uğranılan nefretin basamaklarını; önyargılı fikirler, duyguların ve tutumların nefret dolu davranışlara ve şiddetin ise önlenmediği durumlarda soykırıma kadar yükseldiğini göstermektedir (Syed ve Ali, 2020).

Şekil 3. Nefret Piramidi

Kaynak: Girişimciler, 2016.

Nefret Piramidi'ni (Bkz. Şekil 2) incelediğimiz zaman, nefretin boyutlarını görmekteyiz. Basamağın ilk katından üst kısımlara doğru çıkıldıkça tutumlar, söyleme, söylemler davranışa, davranışlar eyleme dönüşmektedir. Bir önceki basamakta engel olunmamış tutum, davranış eyleme, eyleme ise soykırıma gidebilecek davranışlara dönüşmektedir. Piramit de nefret suçunun temelleri söylem, tutum ve davranış bazında ele alınmaktadır. Piramide göre, toplumda göçmenlere yönelik nefret söylemi üreten kişi ya da kurumların davranışları normal veya kabul edilebilir gördüğünde bir sonraki seviyedeki davranışlara geçilmektedir. Bu anlamda, soykırıma neden olan düşüncenin dayanağını, alt basamakta kabul gören davranışlar oluşturmaktadır (Kurt, 2019: 4). Nefret piramidinin birinci basamağını gündelik hayat, işyeri, okul, toplum ve ailede maruz kalınan Önyargılı Tutumlar oluşturmaktadır. Bu davranışlar çoğu zaman ufak gibi görünen, rahatsız edici davranışlarla başlamaktadır. Önyargılardan bazıları iyi huylu gibi görünürken, sürekli devam etmesi durumunda belirli bir grup hakkında nefret duygularını uyandırabilmektedir (Syed ve Ali, 2020).

İkinci seviye olan Önyargı Eylemler önyargılı tutumlara dayanmaktadır. “Nefret söyleminin temelinde hoşgörüsüzlük ve önyargı vardır. Önyargı, genel anlamda peşin hükümlere dayanan olumsuz fikirler, hoşgörüsüzlük ya da belirli bir gruba yönelmiş olan nefret olarak tanımlanabilir” (Ozulu, 2014: 19). Önyargılı duygular, bir grup hakkında; saldırgan, zorbalık, günah keçisi ilan etme, önyargılı şakalar, hakaretler ve isim lakap takarak çağırma gibi eylemlerle başlamaktadır (Syed ve Ali, 2020). Önyargılarla motive olan kişilerin nefret söylemleri; korkutucu, ayrımcı, onaylanmayan içeriktedir. “Kışkırtmanın da hissedilebileceği nefret söyleminde kimi zaman yıkıcı mesajların, uzlaşma için gerekçeler aramak yerine çatışmaya neden olabileceği de belirtilebilir” (Sezgin, 2017).

Üçüncü seviyede ayrımcılık bulunmaktadır. Ayrımcılık, önyargılı tutum ve eylemlerin bir sonraki sonucudur (Pearson ve Anderson, 2001). “Nefret söyleminin etnik kökene, ırka, ulusalcılığa, dinsel veya mezhepsel inanca, cinsiyete, toplumsal sınıfa, düşünceye ya da belli bir gruba yönelik olduğunu söylemek mümkündür” (Ozulu, 2014: 17). Pearce vd. (2005)'e göre ayrımcılık içerisinde dini taciz, dini uygulamalara veya inançlara dayanan istenmeyen davranışlarda bulunmaktadır. Kişilerin dini inançlarından ötürü giyinme şekilleri, adetlerine karşı alaycı yorumlar ayrımcılığın örnekleri arasındadır. Bu tutumlar kişilerin dini inançlarını uygulamalarını zorlaştırmaktadır.

Dördüncü seviye, Önyargı ile motive edilen şiddettir. Önyargılar ve ayrımcılık kontrol edilmediği zaman; tehdit, saldırı, taciz, terörizm, kundakçılık, Vandalizm ve en uç biçimde cinayet, hedef göstererek öldürme gibi şiddet olaylarına dönüşmektedir (Syed ve Ali, 2020).

Piramidin son ve en üst seviyesi Soykırımdır. Soykırım; dini, ırkı, etnik kökeni ya da siyasi görüşü nedeniyle bir grubun bilerek ve isteyerek, düzenli bir biçimde ortadan kaldırılmasıdır (Beşiri, 2013: 179). Nefret söylemi eyleme dönüştüğü zaman nefret suçu meydana gelmektedir (Thorpe, 2019: 14). “Hukuki olarak, soykırım bir nefret suçu sayılmamaktadır (İnceoğlu, 2010). Ancak, pek çok kavramsallaştırmada, örneğin “Nefret Piramidi” gibi kuramlarda soykırım bir nefret suçu olarak da görülmektedir” (Tek, 2018: 2).

İnsanlar psikolojik ve sosyolojik sıkıntılardan dolayı nefret hissedebilir, bu nefret sert söylemlere dönüşebilir. Nefretin dışavurumu olan nefret söyleminin kaynağı; yabancı korkusu ırkçılık, yabancı düşmanlığı olabilmektedir (Yanık, 2017: 371). Bu anlamda Nefret Piramidi incelendiğinde: Önyargılı Tutumlar; küçümseyici şakalarla mücadele etmemek, basmakalıp yargıları kabul etmek, günah keçisi ilan edilme, insanları bir gruba olan aidiyetlerinden dolayı suçlamaktır. Önyargılı Davranışlar; dalga geçme, lakap takma, dışlama, küçük düşürücü şakalar, toplumdaki dışlayıcı hareketlerden oluşmaktadır. Ayrımcılık; barınma sağlamada ayrımcılık, işe almada ayrımcılık, eğitim alanında ayrımcılık, bir kişinin etnik kökeninden ötürü ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır. Şiddet; İnsanlara karşı tehdit savurma, taciz, terörizm, cinayet, mülkiyete karşı kundaklama, kutsal değerlere karşı saygısızlık veya tacizi içermektedir. Soykırım; bir topluluğa ait insanların kasıtlı ve sistematik şekilde yok edilmesidir (Göçmenler, 2018: 23). Çelenk’e göre, “Ayrımcılığın en eski görünümünden biri olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, tarih boyunca kölecilik, etnik temizlik, soykırım, katliam, zorunlu göç ettirme, aç bırakma, tecavüz gibi farklı şiddet uygulamalarıyla birlikte günümüze kadar devam etmiştir” (Kurt, 2019: 7).

İnsanların topluluk halinde bir hayat sürmeye başladığı tarihten itibaren biz ve ötekiler kavramı meydana çıkmıştır. Bu bağlamda insanlarda doğuştan gelen kendini ötekilerden koruma mekanizması yabancılaşmaya, korkuya ve sonuç olarak da nefrete dönüşmektedir. En başta söylem olarak dile dökülen nefret, gerekli müdahalelerin ve engellemelerin olmaması durumunda suça dönüşmektedir (Vardal, 2015: 135). Sonuç olarak “Nefret söylemi, neden olduğu toplumsal huzursuzluk, ayrımcılık, ötekileştirme ya da nefret suçları dolayısıyla günümüzün tartışılması gereken önemli kavramlarından biri haline gelmiştir” (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 90).

Nefret söylemi ve nefret suçu gibi kavramlar genellikle alan dışı okurlar bakımından fazlaca bilinmemekte, kavramlar karıştırılabilmekte ve araştırma çalışması bulgu ve sonuçlarının doğru anlaşılması bakımından olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Bu bölümde özellikle kavramsal çerçeve ortaya konmakta ve nefretin yaygınlaşması bakımından kitle iletişim araçlarının etkisi üzerinde durulmaktadır. Yine ana akım toplumda nefretin

erişebileceği düzeyin azınlık durumunda yer alan diğer toplumlar üzerinde ciddi sorunlar yaratabileceğinin anlaşılması için de Nefret Piramidi konusuna değinilmektedir. Nefret Piramidi araştırma sonuçları bakımından da önem taşımaktadır. Zira bugüne kadar yapılan çalışmalarda hangi nefret söyleminin hangi düzeyde kültürleşme eğilimine yönelim yarattığına ilişkin bulgular ortaya konmamıştır.

Mültecilerin maruz kaldıkları tutum ve davranışlarla nefret piramidinde daha ziyade hangi düzeyde nefret davranışlarına (önyargı, ayrımcılık, şiddet, soykırım) maruz kaldıkları da araştırma ile ortaya konmaktadır. Nefret piramidine göre bir belirleme ortaya koymak, özellikle nefret türlerinin ölçümü ve etkilerini analiz etmek bakımından da önem taşımaktadır. Genellikle, ana akım toplumda nefret söyleminin yaygınlaşması ve desteklenmesi durumlarında soykırıma kadar giden sonuçların olduğu bilinmektedir.

Tarihsel olarak değerlendirildiğinde Hitler Almanya'sı ya da Mussolini İtalya'sı gibi örneklerle rastlamak mümkündür.. Pek sık görülmemekle birlikte nefretin ana akım toplumda körüklenmesi bu tür sonuçları doğururken, esasında günlük hayatta pek anlaşılmayan ve hatta zaman zaman nefret olarak yorumlanmayan önyargılı davranış ve tutumlara sıklıkla tanık olmaktadır. Çoğu kişi bu davranış ve tutumlarının ana akım toplumda normalleştirerek, nefret olmadığı düşüncesiyle hareket edebilmektedir. Bu çalışma esasen bu düzeydeki nefret tutum ve davranışlarının ortaya konması bakımından da önem taşımaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

“Sosyal bilimlerde araştırma süreci, araştırma probleminin oluşturulması ve araştırma yönteminin seçilmesiyle başlar. Nicel araştırma, sosyal ve fiziksel dünyanın aynı yöntemle incelenebileceğini, bu nedenle sosyal olguların doğa bilimlerinde kullanılan yöntemle incelenmesi gerektiğini savunan pozitivist yaklaşıma dayanmaktadır” (Doruk, 2010: 32). Bu çalışmada, olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan bir araştırma türü olan nicel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve mültecilere yönelik anket uygulanmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönem yeni tip koronavirüs (COVID-19) salgını dönemine denk geldiği için sorular Google Anket üzerinden hazırlanmış olup kartopu yöntemi ile e-mail ve Whatsapp haberleşme uygulamasından deneklere iletilmiştir.

Çalışmada Berry tarafından geliştirilen kültürleşme modeline dayanan 4 stratejiden bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinalleşme ölçülmek üzere ölçekler hazırlanmıştır. Ölçek rasgele sıralanmış toplam 115 maddeden oluşmuş olup, maddelerin her bir de 5’li Likert tarzında düzenlenmiştir. “Bu ölçekte deneğe çeşitli ifadeler ve yargılar yöneltilmiştir. Denekten, bu yargılara veya ifadelere katılıp katılmama derecesini belirtmesi istenmiştir. Kategori sayısı olarak 5,7,9 ve 11’li olabilen bu ölçek, yaygın olarak 5’li Likert ölçeği tercih edilmektedir. Likert ölçeğinde cevaplar katılıp katılmama ile ilgilidir” (Doruk, 2010: 166). Katılımcıların kendilerini her bir madde için 1 “kesinlikle bana uygun” ve 5 “kesinlikle bana uygun değil” aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. Berry, kültürleşmeyle alakalı iki temel soruya; evet / hayır şeklindeki cevaba göre, dört kültürleşme stratejisi belirlemiştir (Şeker, 2006: 7). Uygulama aşaması öncesinde, İletişim ve istatistik bilimi alanında yetkin iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmış ve sorular öneriler çerçevesinde oluşturulmuştur.

5.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma modeli kullanılmış, literatür taraması yapılarak Berry’nin kültürleşme boyutlarını ölçmek için topladığı veriler incelenmiş, anketteki sorular bu veriler ekseninde oluşturulmuştur. Anket sonuçları SPSS paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir.

Öncelikle araştırmaya katılanlardan temin edilen demografik verilere dayalı olarak frekans analizleri yapılmış ve sonuçları ilgili başlıklar altında sunulmuştur. Sonrasında ise test edilen hipotezlere uygun olarak, “Kültürleşme” bağımsız değişkenine göre bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinalleşme bağımlı değişkenlerinin, “Boyutlarına” göre (bağımsız değişken) Nefret piramidinde kültürleşme boyutları ölçümlenmiştir. Yine bu ana hipotezler kapsamında geliştirilen alt hipotezlerin testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Bulgular ve Tartışma başlığı altında sunulmuştur.

5.2. Evren ve Örneklem

Mültecilere yönelik nefret söyleminin kültürleşme yönelimleri çerçevesinde entegrasyon sürecine etkilerine ilişkin bu çalışmanın evrenini, Suriye’den Türkiye’ye 2011’de göç eden ve 2020’a kadar Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki mülteciler oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak örneklem seçiminde olasılıklı olmayan örneklem tekniklerinden “Kartopu” metodu kullanılarak Gaziantep’te yaşayan mülteciler seçilmiştir. “Kartopu örnekleme ulaşılmak istenen ana kütle belirlenmesinin zor olduğu ve araştırmacının elde ettiği örnekleme çerçevesinin fazla sayıda örnek bireyi kapsamadığı durumlarda başvurulan bir örnekleme yöntemidir. Örnek kütleye dahil edilecek ilk bireyin seçimi yargısal veya tesadüfi olarak yapılır. Ardından, ikinci kişi ilk görüşülen kişinin yönlendirmesi ile seçilir” (Doruk, 2010: 225). “Özellikle nitel araştırmalarda kartopu örnekleme yöntemi, toplumun marjinal grupları, ile toplumun genel davranışlarından sapma gösteren gruplara ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir” (Baltacı, 2018: 254). Araştırma farklı yaş, farklı cinsiyete sahip, 18 yaş üstü mültecilerle gerçekteştirilmiştir. Bu çalışmada Gaziantep’te yaşayan mültecilere ilişkin temsiliyetin sağlanması adına öngörülen denek sayısı 550 kişi olarak belirlenmiştir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Google Anket yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara anketler E-posta ve Whatsapp aracılığıyla iletilmiştir.

5.4. Ölçek

Çalışmada deneklerin; davranış, duygu, his ve düşünceleri 5’li Likert ölçeği kullanılarak ölçümlenmiştir. Likert ölçeği, katılımcının sorulan sorular hakkındaki düşüncelerini ölçen, kapalı uçlu psikometrik bir ankettir. Bu anlamda katılımcılar, anket sorularını değerlendirirken

çeşitli cevaplar arasında kendilerini ifade eden en yakın seçeneği seçebilmektedir. Likert araştırmanın özelliğine bağlı olarak beş, yedi veya dokuz değerlendirmeye sahiptir. Likert ölçeğinin adı, ölçeği bulan Rensis Likert'ten gelmektedir.

5.5. Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

Bu çalışmada güvenilirlik analizi için Cronbach Alpha Testi uygulanmıştır. Cronbach Alpha Testi, güvenilirlik analizi önceden belirlenmiş ölçek türü için hazırlanmış ankete verilen cevapların tutarlılığını ölçmektedir. Tutarlılıktan çıkartılacak anlam, ölçeğe uygun olarak sınıflandırılabilir (ordinal scale) cevaplar içeren suallere verilen yanıtların tutarlılığıdır. Örnek verilecek olursa, gelir, cinsiyet veya evet/hayır cevabı verilen sorularına güvenilirlik analizi uygulanmamaktadır. Fakat örneğin herhangi bir konu hakkında görüş belirten bir soruya verilen 5'li Likert ölçeği ile hiç katılmıyorum 1'den kesinlikle katılıyorum 5 gibi sıralanabilir cevaplar güvenilirlik analizine tabi tutulmaktadır.

Güvenilirlik analizi için kullanılan temel analiz yöntemi Cronbach Alpha (α) değerinin elde edilmesidir. Her bir madde için tek bir α değeri olabileceği gibi, tüm soruların ortalama bir α değeri de olabilmektedir. Tüm sualler için elde edilen α değeri o anketin toplam güvenilirliğini göstermektedir. Bu anlamda 0.7'den büyük olması beklenmektedir. Bu değerden düşük α değerleri anketin zayıf güvenilirliği olduğunu göstermektedir. Analiz değerinin $\alpha > 0.8$ olması ise anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

5.6. Faktör Analizi ve İç Tutarlılık Analizi Sonuçları

Anket çalışmalarında sıklıkla kullanılan Açıklayıcı faktör analizi (AFA), faktör analizi araştırmalarda maddeler arasındaki ilişkileri kullanarak, sadece sunulan veri setine uygun faktörler üreten bir analizdir. Başka bir deyişle AFA, çok sayıda madde üzerinden madde sayısından daha az sayıda alt boyutlar ile çalışma olanağı sunan, boyut indirgeme yöntemidir. AFA ile ölçeğe ait alt boyutlar elde edilebilmektedir. Maruz kalma ve uyum-deneyim maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Maruz Kalma ve Uyum-Deneyim Maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Sonuçları

Madde No	Faktörler		Madde No	Faktörler	
	1	2		1	2
S4_14	,762	,031	S9_26	,118	,587
S4_13	,749	,007	S9_8	-,190	,585
S4_6	,746	,013	S9_18	-,053	,581
S4_12	,735	-,029	S9_16	-,030	,559
S4_15	,732	,040	S9_27	,168	,556
S4_2	,728	,062	S9_4	-,222	,534
S4_9	,725	,002	S9_28	,170	,532
S4_8	,714	-,019	S9_25	,166	,525
S4_1	,703	,055	S9_5	-,289	,514
S4_16	,697	-,044	S9_7	-,209	,497
S4_4	,683	,024	S9_30	,226	,489
S4_5	,683	-,035	S9_31	,180	,481
S4_17	,668	-,012	S9_29	,193	,451
S4_3	,661	,001	S9_2	-,077	,445
S4_18	,623	,023	S9_6	,029	,425
S4_7	,604	-,024	S9_32	,179	,419
S4_10	,589	,008	S9_12	,325	,400
S4_11	,531	-,012	S9_1	-,065	,383
S9_24	-,053	,707	S9_13	,368	,376
S9_22	-,211	,705	S9_3	,001	,376
S9_23	-,084	,694	S9_15	,286	,372
S9_21	-,185	,651	S9_10	,255	,359
S9_20	-,055	,639	S9_11	,333	,351
S9_19	-,042	,625	S9_14	,240	,337
S9_17	-,028	,592	S9_9	,205	,303
KMO: 0.905; Barlett's X2: 18687.334; p<0.001; Toplam varyans: %36.342					

Faktör analizi sonuçlarına göre Kaiser Mayer Olkin (KMO) değeri 0.50 sınırının üzerinde olup, örneklem büyüklüğü Temel Bileşenler Analizi için uygundur. Faktör yükü sonuçlarına göre S9_1, S9_3, S9_9, S9_10, S9_11, S9_13, S9_14 ve S9_15 maddelerinin faktör yükü 0.40 düzeyinin altında olduğu için, ölçekten çıkarılmıştır. Maruz kalma boyutu maddelerinin tamamının faktör yükleri 0.40 düzeyinin üzerindedir. Her bir boyut için iç tutarlılık katsayısının belirlenmesi amacıyla yapılan Cronbach Alpha Testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Her Bir Boyut İçin İç Tutarlılık Katsayısının Belirlenmesi Amacıyla Yapılan Cronbach Alpha Testi Sonuçları

Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Maruz Kalma	18	0.938
Uyum-deneyim	24	0.904
Maruz Kalma + Uyum-deneyim	42	0.901

Güvenilirlik analizi sonuçlarına göre hem Maruz Kalma boyutu hem de Uyum-deneyim boyutu Cronbach Alpha değerleri 0.70 düzeyinin üzerinde olup, yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahiptir.

Anketin derecelendirme ölçeği türü olan Farklılık Hissetme, Kurum Kaynaklı Nefret ve Kişi Kaynaklı Nefret boyutları için yapılan sınıf içi korelasyon (ICC-Intraclass correlation coefficient) ve madde-toplam korelasyon analizleri yapılmıştır. İlk olarak Farklılık Hissetme boyutunun madde-toplam korelasyonu, iç tutarlılık katsayısı ve ICC sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Farklılık Hissetme Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları

Maddeler	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
S3_1	0.446
S3_2	0.338
S3_3	0.479
S3_4	0.541
S3_5	0.456
S3_6	0.489
S3_7	0.447
S3_8	0.463
S3_9	0.504
S3_10	0.578
S3_11	0.528
S3_12	0.557
S3_13	0.484
S3_14	0.492
S3_15	0.505
Cronbach Alpha	0.853
ICC	0.853

Ölçek boyutundaki tüm maddelerin madde-toplam korelasyon katsayıları literatürde kabul edilen 0.30 sınırının üzerindedir. Ölçek boyutunun iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı ve ICC katsayısı 0.70 sınırının üzerindedir. Bu nedenle tüm ölçek maddeleri kullanılabilir.

Kurum Kaynaklı Nefret boyutunun madde-toplam korelasyonu, iç tutarlılık katsayısı ve ICC sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Kurum Kaynaklı Nefret Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları

Maddeler	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
S6_1	0.642
S6_2	0.561
S6_3	0.626
S6_4	0.690
S6_5	0.711
S6_6	0.726
S6_7	0.693
S6_8	0.669
S6_9	0.513
S6_10*	-0.027
Cronbach Alpha	0.868 (0.893)**
ICC	0.868

* Madde-toplam korelasyon değeri 0.30’un altındadır.

** 10. madde çıktıktan sonraki Cronbach Alpha değeri

Ölçek boyutunda 10. madde dışındaki tüm maddelerin madde-toplam korelasyon katsayıları literatürde kabul edilen 0.30 sınırının üzerindedir. Ölçek boyutunun iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı ve ICC katsayısı 0.70 sınırının üzerindedir. Bu nedenle 10. madde dışındaki tüm ölçek maddeleri kullanılabilir.

Kişi Kaynaklı Nefret boyutunun madde-toplam korelasyonu, iç tutarlılık katsayısı ve ICC sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Kişi Kaynaklı Nefret Boyutunun Madde-Toplam Korelasyonu, İç Tutarlılık Katsayısı ve ICC Sonuçları

Maddeler	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
S8_1	0.624
S8_2	0.576
S8_3	0.651
S8_4	0.717
S8_5	0.537
S8_6	0.650
S8_7	0.600
S8_8	0.548
S8_9	0.530
S8_10	0.441
S8_11	0.032
Cronbach Alpha	0.845
ICC	0.845

Ölçek boyutundaki tüm maddelerin madde-toplam korelasyon katsayıları literatürde kabul edilen 0.30 sınırının üzerindedir. Ölçek boyutunun iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı ve ICC katsayısı 0.70 sınırının üzerindedir. Bu nedenle tüm ölçek maddeleri kullanılabilir. Berry'nin Kültürleşme Ölçeğinin alt boyutları için yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Berry'nin Kültürleşme Ölçeğinin Alt Boyutları İçin Yapılan Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör			
	Bütünleşme	Marjinalleşme	Asimilasyon	Ayrılma
S9_23	,857	,119	,110	-,050
S9_22	,855	,103	,208	,083
S9_24	,855	,134	,104	-,103
S9_21	,818	,096	,110	,058
S9_20	,771	,080	,184	-,017
S9_17	,587	,096	,284	-,099
S9_19	,585	,096	,360	-,095
S9_18	,575	,097	,213	-,267
S9_31	,026	,837	,047	,042
S9_27	,091	,811	,121	-,140
S9_28	,086	,796	,103	-,067
S9_29	,050	,784	-,004	,175
S9_25*	,125	,750	,082	-,039
S9_26	,203	,735	,119	-,074
S9_30	,127	,726	,019	-,114
S9_32	,011	,720	,060	,172
S9_5	,214	,059	,810	,116
S9_4	,244	,051	,809	,065
S9_7	,215	,026	,790	,115
S9_8	,278	,171	,741	,190
S9_6	,005	,176	,635	-,144
S9_2	,251	-,005	,566	-,171
S9_12	,005	-,091	,135	,801
S9_16	-,434	,130	-,059	,631
KMO: 0.897; X²: 7695.322; p<0.001				

Tablodaki verilere göre Berry'nin Kültürleşme Ölçeğinin KMO değeri 0.50 değerinin üzerinde olup, dört boyutlu orijinal yapısında çıkmıştır. Ancak ayrılma boyutunda sadece 12 ve 16. maddeler geçerlilik düzeyine sahiptir.

Anketin derecelendirme ölçeği türü olan Farklılık Hissetme, Kurum Kaynaklı Nefret ve Kişi Kaynaklı Nefret boyutları için yapılan sınıf içi korelasyon (ICC-Intraclass correlation coefficient) ve madde-toplam korelasyon analizleri yapılmıştır.

5.7. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Hipotezler

Bu araştırma kapsamında ele alınan konu bağlamında ortaya konulan hipotezler, özellikle toplumsal alanda maruz kalınan nefret söyleminin mülteciler üzerindeki etki analizini göz önünde bulundurmaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamında ortaya konulan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir;

Kültürleşme Yönelimleri Çerçevesinde Suriyeli Mültecilere Yönelik Nefret Söylemlerinin Entegrasyon Sürecine Etkileri

H1: Ana akım toplumda var olan nefret söylemi Suriyeli Mültecilerin kültürleşme düzeylerini entegrasyon noktasında olumsuz etkilemektedir.

H2: Önyargılı tutum ve davranışlara maruz kalan Suriyeliler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H3: Ayrımcı davranışlara maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H4: Şiddet davranışlarına maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H5: Mültecilere yönelik nefret söylemi mültecilerde de karşı nefret doğurmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışma 2011 yılında Suriye’de başlayan içi savaş nedeniyle göç ederek Türkiye’ye gelen ve Gaziantep’te ikamet eden 550 geçici koruma altındaki Suriyeli kişilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan deneklere John Berry'nin dört adaptasyon modeli kapsamında hazırlanan sorular sorulmuş olup, kültürleşme yönelimleri çerçevesinde Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemlerinin entegrasyon sürecine etkileri ölçülerek bulgular sunulmuştur.

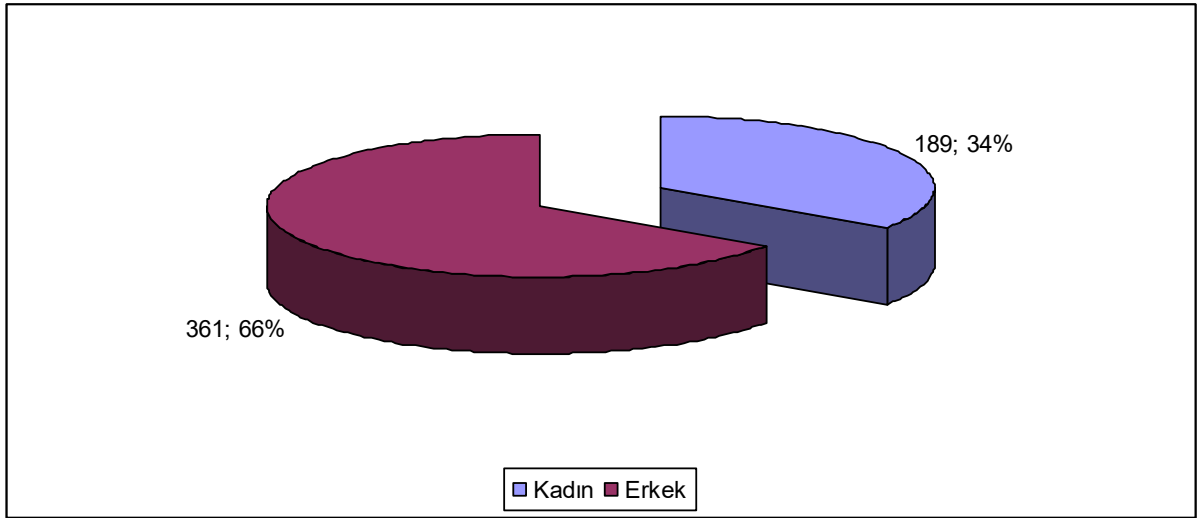
6.1. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri Bulgular ve Yorumu

Katılımcıların demografik özelliklerini ölçmek üzere cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, gelir, çalışma durumu, yardım alma durumu, hane halkı, çocuk, hanede çalışan sayısı ve göç ile ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. İlk olarak katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Kadın	189	34.4
Erkek	361	65.6
Toplam	550	100.0

Araştırmaya katılanların %34,4’ünü kadınlar, %65,6’sı erkeler oluşturmaktadır. Bu dağılım Şekil 3’de gösterilmiştir.

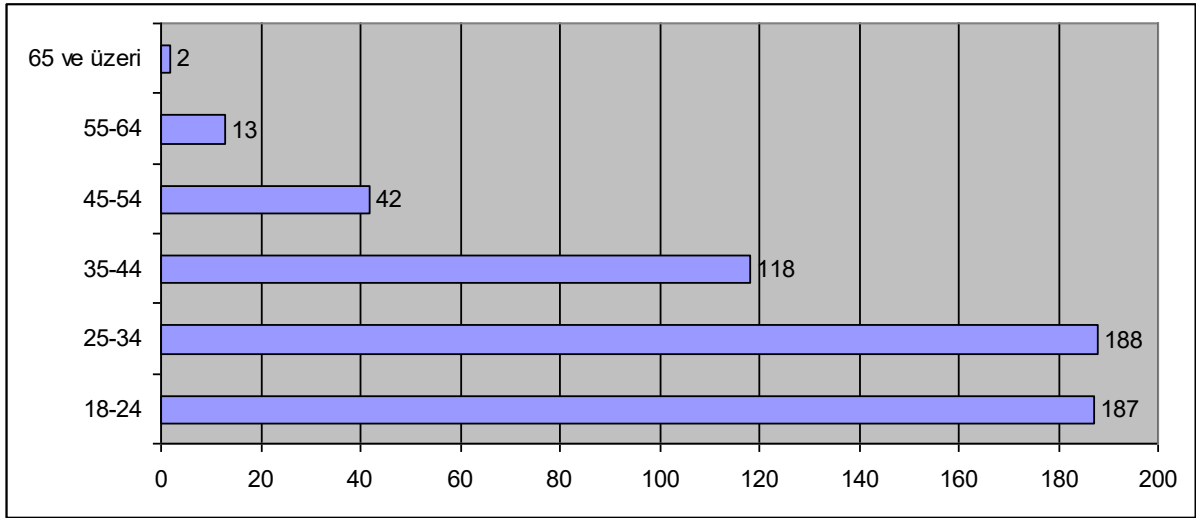
Şekil 4. Cinsiyete Göre Dağılım

Araştırmaya katılan erkek oranının kadın oranına göre fazla olduğu görülmektedir. Bu da anket uygulaması aşamasında kadınların erkeklere göre katılımı daha az gönüllü olduklarını göstermektedir. Toplumsal cinsiyet yapısı, söz konusu toplumda kadın ve erkek arasındaki eğitim farkı gibi sebeplerin bu sonuç üzerinde etkili olması olasıdır. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Yaşa Göre Dağılım

Yaş	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
18-24	187	34.0
25-34	188	34.2
35-44	118	21.5
45-54	42	7.6
55-64	13	2.4
65 ve üzeri	2	0.4
Toplam	550	100.0

Yaşa göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %34,0’ünün 18-24 arası, %34,2’sinin 25-34 arası, %21,5’inin 35-44 arası, %7,6’sının 45-54 arası, %2,4’ünün 55-64 arası, %0,4’ünün 65 ve üzeri yaşa sahip olduğu görülmektedir. Bu dağılım Şekil 4’de verilmiştir.

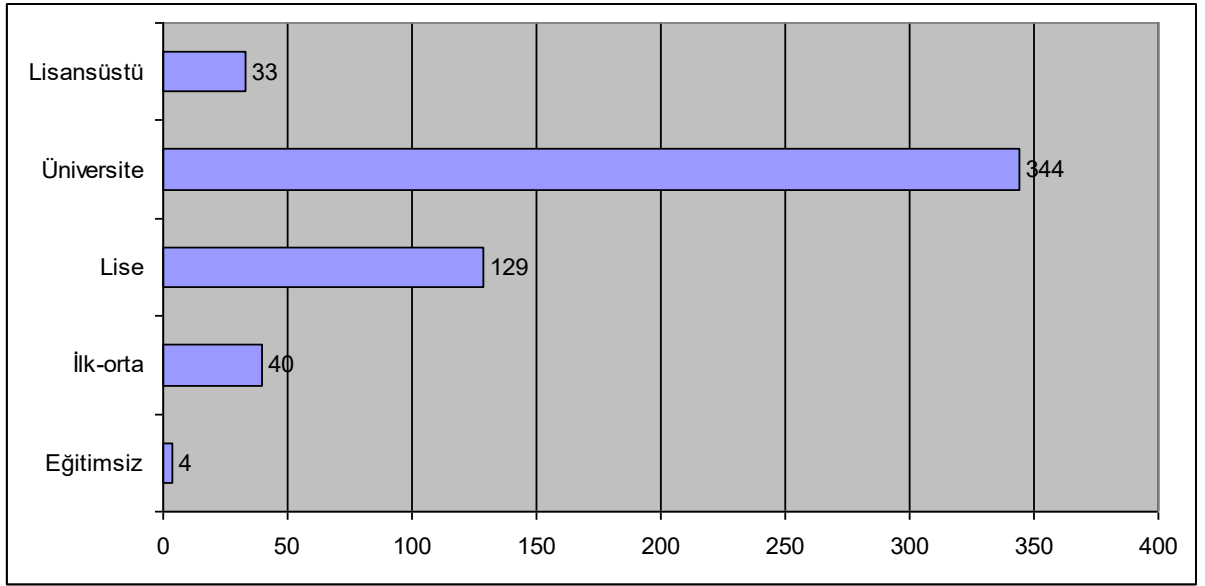
Şekil 5. Yaşa göre dağılım

Şekil 4'den de görüleceği üzere, genel olarak araştırma örnekleminde 18-24 ve 25-34 arası yaş grubundaki bireyler çoğunluktadır. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların %68,2'si 35 yaşın altındadır. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 6.3'te verilmiştir.

Tablo 9. Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Eğitimsiz	4	0.7
İlk-orta	40	7.3
Lise	129	23.5
Üniversite	344	62.5
Lisansüstü	33	6.0
Toplam	550	100.0

Katılımcıların %0,7'si eğitimsiz olup %7,3'ü ilk-orta, %23,5'i lise, %62,5'i üniversite, %6,0'sı ise lisansüstü düzeyde eğitime sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu dağılım Şekil 5'de gösterilmiştir.

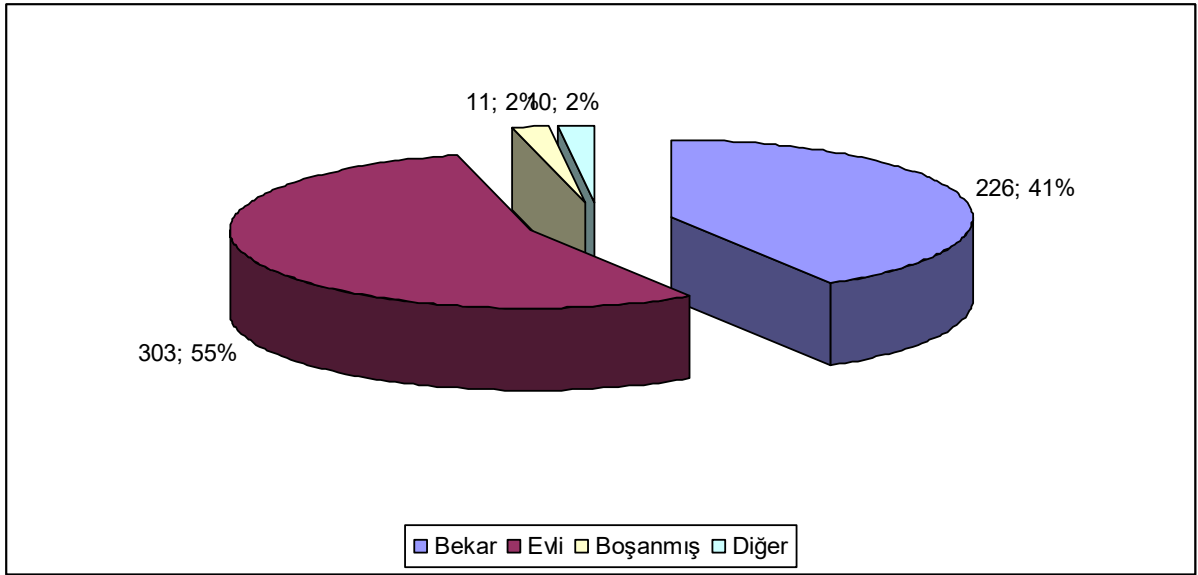
Şekil 6. Eğitim Durumu

Eğitim düzeyine göre dağılım incelendiğinde, üniversite mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ankete katılanların 2011 sonrası Türkiye'ye geldikleri ve yaş ortalamalarının 35 yaş altı olduğu dikkate alındığında, göçmenlerin buldukları ülkede eğitimlerini sürdürdükleri görülmektedir. Katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Medeni Durum

Medeni durum	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Bekar	226	41.1
Evli	303	55.1
Boşanmış	11	2.0
Diğer	10	1.8
Toplam	550	100.0

Araştırmaya katılanların %41,1'i bekar, %55,1'i evli, %2,0'si boşanmış ve %1,8'i ise bunların dışında medeni duruma sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu dağılım Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 7. Medeni Durum

Ankete katılanların medeni durum oranlarına baktığımızda evli olanların oranı, bekar olanların oranına göre daha yüksek çıkmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları dikkate alındığında göçmenlerin erken yaşta evlilik gerçekleştirdikleri görülmektedir. Katılımcıların gelir durumlarına göre dağılımları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Gelir Durumu

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Geliri yok	188	34.2
1000-1400 TL arası	109	19.8
1500-2900 TL arası	165	30.0
3000-4900 TL arası	44	8.0
5000 TL ve üzeri	44	8.0
Toplam	550	100.0

Katılımcıların %34,2’si gelire sahip olmadıklarını, %19,8’i 1400 TL ve altında, %30,0’u 1500-2900 TL arası, %8,0’i 3000-4900 TL arası, %8,0’i 5000 TL ve üzerinde gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çalışma durumlarına göre dağılımları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Çalışma Durumu

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	310	56.4
Hayır	240	43.6
Toplam	550	100.0

Araştırmaya katılanların %56,4'ü çalıştıklarını, %43,6'sı ise çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak çalışanlar çoğunluktadır. Katılımcıların yardım alma durumlarına göre dağılımları Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Yardım Alma Durumu

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	100	18.2
Hayır	450	81.8
Toplam	550	100.0

Tablo 6.7'de göre katılımcıların sadece %18,2'si yardım aldıklarını, %81,8'i ise yardım almadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların ülkelerinden göç ettikleri tarihe göre dağılımları Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Ülkesinden Göç Etme Yılı

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
1978	1	0.2
1996	1	0.2
1999	1	0.2
2006	1	0.2
2008	1	0.2
2009	1	0.2
2010	2	0.4
2011	11	2.0
2012	58	10.5
2013	109	19.8
2014	114	20.7
2015	109	19.8
2016	36	6.5
2017	36	6.5
2018	21	3.8
2019	10	1.8
2020	38	6.9
Toplam	550	100.0

Katılımcıların %0,2 oranla birer kişi 2009, 2008, 2006, 1999, 1996 ve 1978 yıllarında göç ettiklerini ifade etmişlerdir. 2011 yılında katılımcıların %2,0'si, 2012 yılında %10,5'i, 2013 yılında %19,8'i, 2014 yılında %20,7'si, 2015 yılında %19,8'i, 2016 ve 2017 yıllarında %6,5'i, 2018 yılında %3,8'i, 2019 yılında %1,8'i ve 2020 yılında %6,9'u ülkelerinden göç ettiklerini belirtmişlerdir. Türkiye'ye yerleşme yılına göre dağılım Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. Türkiye'ye Yerleşme Yılı

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
1996	1	0.2
2009	1	0.2
2011	9	1.6
2012	35	6.4
2013	98	17.8
2014	120	21.8
2015	124	22.5
2016	43	7.8
2017	35	6.4
2018	29	5.3
2019	13	2.4
2020	42	7.6
Toplam	550	100.0

Katılımcıların %0,2'si 1996 ve 2009 yıllarında, %1,6'sı 2011 yılında, %6,4'ü 2012 yılında, %17,8'i 2013 yılında, %21,8'i 2014 yılında, %22,5'i 2015 yılında, %7,8'i 2016 yılında, %6,4'ü 2017 yılında, %5,3'ü 2018 yılında, %2,4'ü 2019 yılında ve %7,6'sı 2020 yılında Türkiye'ye yerleştiklerini ifade etmişlerdir. Tablo 6,9'e göre 2011 Suriye iç savaşı sonrası en az göç etme yılı 2011 iken en fazla göç etme yılı 2015 olarak görülmektedir.

6.2. Uyum Bulgular ve Analizi

Bu bölümde Türkiye'ye gelip yaşamaya başladıktan sonra mültecilerin yaşadıkları uyum sorunları incelenmiş her bir soru için ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek çalışmanın ana kuramını oluşturan kültürleşme modelindeki Asimilasyon, Bütünleşme, Ayrılma ve Marjinalleşme boyutlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Bu anlamda ölçümler için sorular kültürleşme modeline göre belirlenmiştir. Katılımcıların kendilerini nereli hissettikleri sorusuna yönelik vermiş oldukları yanıtların dağılımı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Kendini Nereli Hissettiğine Göre Dağılım

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Türkiyeli	25	4.5
Suriyeli	184	33.5
Hem Suriyeli hem Türkiyeli	167	30.4
Dünyalı	13	2.4
Hiçbir yer	161	29.3
Toplam	550	100.0

Katılımcıların %4,5'i kendilerini Türkiyeli, %33,5'i Suriyeli, %30,4'ü hem Suriye hem Türkiyeli, %2,4'ü dünyalı hissettiklerini, %29,3'ü ise kendilerini hiçbir yere ait hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Berry'nin kültürleşme modeli göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların kendini nereli hissettiğine dair soruya verdikleri Suriyeli cevabı %33,5 oranıyla en yüksek oran olarak görülmektedir. Buna karşın katılımcıların %4,5'i Türkiyeli hissetmektedir. Bu anlamda Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin asimilasyona uğramadıkları görülmektedir. Katılımcıların ikinci sırada hem Türkiyeli hem Suriyeli cevabını verdiği görülmektedir. Bu da Suriyeli göçmenlerin entegre olduğunu yani Berry'nin stratejisine göre bütünleştiğini göstermektedir. Katılımcıların memleketlerine geri dönme isteklerine göre dağılımları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Memleketine Geri Dönme İsteği

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	106	19.3
Hayır	251	45.6
Belki	193	35.1
Toplam	550	100.0

Tablo 17'de görüleceği gibi katılımcıların %19,3'ü memleketlerine geri dönmek isterken, %45,6'sı ise memleketlerine geri dönmek istemediklerini ifade etmektedir. Katılımcıların %35,1'i ise belki memleketlerine dönebileceklerini belirtmektedir. Katılımcıların, memleketine geri dönmek isteyip istemediklerine dair soruya hayır yanıtı verenlerin oranı %45,6'dır. Katılımcıların çoğulculuğunun ülkelerine geri dönmek istemediği görülmektedir.

6.2.1. Ölçek Maddelerine Verilen Yanıtların Ortalama Değerleri ve Dağılımları

Farklılık hissetme boyutuna verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Farklılık Hissetme Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Madde	Ort.	SS	1		2		3		4		5	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S3_1	Dil farklılığı	3.43	1.14	37	6.7	94	17.1	98	17.8	239	43.5	82	14.9
S3_2	Hava durumu farklılıkları	2.03	1.08	229	41.6	147	26.7	109	19.8	56	10.2	9	1.6
S3_3	Beslenme alışkanlıklarındaki farklılıklar	2.44	1.15	132	24.0	187	34.0	111	20.2	98	17.8	22	4.0
S3_4	Gelenek farklılıkları	2.69	1.13	95	17.3	151	27.5	156	28.4	124	22.5	24	4.4
S3_5	Dini farklılıklar	2.06	1.10	220	40.0	157	28.5	111	20.2	44	8.0	18	3.3
S3_6	Etnik farklılıklar	2.76	1.33	130	23.6	121	22.0	105	19.1	139	25.3	55	10.0
S3_7	Aile üyelerinden ayrı kalmak	2.74	1.42	155	28.2	108	19.6	75	13.6	147	26.7	65	11.8
S3_8	Yakın arkadaşlardan uzak olmak	3.19	1.32	81	14.7	100	18.2	94	17.1	182	33.1	93	16.9
S3_9	Uygun bir iş bulamamak	3.40	1.29	65	11.8	79	14.4	94	17.1	195	35.5	117	21.3
S3_10	Toplumunu tanınamamak	2.90	1.14	63	11.5	150	27.3	161	29.3	129	23.5	47	8.5
S3_11	Güvenecek birini bulamamak	3.16	1.31	81	14.7	97	17.6	122	22.2	153	27.8	97	17.6
S3_12	Kendi dilinde eğitim alamamak	2.97	1.33	99	18.0	119	21.6	111	20.2	142	25.8	79	14.4
S3_13	Kendi kültür ve değerlerime göre çocuklarımı yetiştirmemek	2.17	1.29	243	44.2	116	21.1	75	13.6	86	15.6	30	5.5
S3_14	Geldiğim ülkede edindiğim eğitimin Türkiye’de tanınmaması	2.77	1.50	174	31.6	90	16.4	62	11.3	138	25.1	86	15.6
S3_15	Geldiğim ülkede edindiğim kariyerin Türkiye’de tanınmaması	2.44	1.47	224	40.7	91	16.5	72	13.1	95	17.3	68	12.4

(5’li Likert ölçeğinde, sınamaya bataryaları; 1: Hiçbir şey hissetmedim, 2: Az hissettim, 3: Biraz hissettim, 4: Çok hissettim, 5: Çok fazla hissettim).

Katılımcılardan elde edilen veri analizlerine istinaden en çok hissedilen problemin dil farklılığı olduğu görülmektedir. Dil farklılığını çok hissettim diyen kişi sayısı 239, çok fazla hissettim diyen kişi sayısı 82 olup her ikisinin toplamı ankete katılanların %58’ini teşkil etmektedir. Buna karşın Kendi kültür ve değerlerime göre çocuklarımı yetiştirmemekle alakalı problemlere karşı hiçbir şey hissetmedim diyen kişi sayısı 224 kişidir. Bu sonuç ankete katılanların %40,7’sini teşkil ederek en az algılanan hissi ortaya koymaktadır. Katılımcıların %50’si, yakın arkadaşlardan uzak olmanın yaşattığı rahatsızlığı hissetmiştir. Çalışmaya katılanların %40’ı geldikleri ev sahibi ülkede dini inançlarından ötürü olumsuz bir şey hissetmediğini belirtmiştir. Ankete katılanların %40,7’si geldiğim ülkede edindiğim kariyerin

Türkiye’de tanınmaması açısından olumsuz bir durumla karşılaşmadım cevabını vermiştir. Buna karşın çalışmaya katılanların %56,8’i Uygun bir iş bulamamakla alakalı olumsuzluk yaşadığını ifade etmiştir. Çalışmaya katılanların %68,3’ü Hava durumu farklılığı hissetmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %58’i Beslenme ilgili farklılığı hissetmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların 44,7’i Gelenek farklılığı hissetmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %68,5’i Din farklılığı hissetmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %45,6’sı Etnik farklılık hissederken %35,3’ü farklılık hissetmediğini ifade etmiştir. %32’si toplumu tanımamakla alakalı olumsuzluk hissettiklerini bildirmiştir.

Madde ortalamaları incelendiğinde, genel olarak ortalamanın biraz altında yanıtların verildiği (5’li Likert ortalaması 3 alındığında) görülmektedir. Dolayısıyla araştırma örneklemindeki katılımcıların kendilerini ortalamanın altında farklı hissettikleri ifade edilebilmektedir.

6.3. Ankete Katılanların Nefret Söylemine Maruz Kalma Analizi ve Bulgular

Nefret Piramidi son yıllarda dünyada mültecilere yönelik nefretin boyutlarını ortaya koymak için oluşturulmuş çalışmalardan biridir. Nefret Piramidinin en alt basamağında yer alan önyargılı fikirler, nefret duygu ve tutumlarına, tutumlar davranışlara, davranışlar şiddete, şiddet önlenmediğindeyse soykırıma kadar yükselmektedir. Her bir basamağı ilgilendiren nefret tutum ve davranışlarını ele alırken aşağıdaki şekilde bir ayırım elde ederiz.

Önyargılı Tutumlar; Basmakalıp Yargıları Kabul Etmek, Küçümseyici Şakalarla Mücadele Etmemek ve Günah Keçisi İlan Edilme (insanları bir gruba olan aidiyetlerinden dolayı suçlama).

Önyargılı Davranışlar: Lakap Takma, Dalga Geçme, Dışlama, Küçük Düşürücü Şakalar ve Toplumdan Dışlayıcı Hareketlerdir.

Ayrımcılık; İşe Almada Ayrımcılık, Barınma Sağlamada Ayrımcılık, Eğitim Alanında Ayrımcılık ve Bir Kişinin Etnik Kökeninden Ötürü Ayrımcılıktır.

Şiddet; İnsanlara Karşı, Tehdit Savurma, Taciz, Terörizm, Cinayet ve Mülkiyete Karşı Kundaklama, Kutsal Değerlere Karşı Saygısızlık veya Tacizde Bulunmaktır.

Soykırım; Bir topluluğa ait insanların kasıtlı ve sistematik şekilde yok edilmesidir.

Ölçek hazırlanırken piramidin basamaklarında yer alan her bir madde soru bataryalarının oluşturulmasında kullanılmıştır. Herhangi bir kurum tarafından nefret söylemine maruz kaldığını hissedenlerin dağılımı Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Kurum Tarafından Nefrete Maruz Kalma

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	371	67.5
Hayır	179	32.5
Toplam	550	100.0

Araştırmaya katılanların %67,5'i herhangi bir kurum tarafından nefret söylemine maruz kaldığını ifade ederken, %32,5'i ise nefrete maruz kalmadıklarını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 550 kişiden 371 kişinin kurum tarafından nefret söylemine maruz kaldığı görülmektedir. Herhangi bir kişi tarafından nefret söylemine maruz kaldığını hissedenlerin dağılımı Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Kişi Tarafından Nefrete Maruz Kalma

Seçenekler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	372	67.6
Hayır	178	32.4
Toplam	550	100.0

Tablo 20'ye göre araştırmaya katılanların %67,6'sı herhangi bir kişi tarafından nefret söylemine maruz kaldığını ifade ederken, %32,4'ü ise bu şekilde bir ayrıma maruz kalmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 550 kişiden 372 kişinin, kişiler tarafından nefret söylemine maruz kaldığı görülmektedir. Kurum tarafından nefrete maruz kalma ve Kişi tarafından nefrete maruz kalma tabloları incelendiğinde göçmenlerin ana akalım toplumda hem kurum hem de kişi tarafından nefrete maruz kaldıkları görülmektedir. Maruz kalma boyutuna verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Maruz Kalma Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Madde	Ort.	SS	1		2		3		4		5	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S4_1	Etnik kökenimden ötürü önyargılı tutuma maruz kaldım.	2.88	1.31	123	22.4	82	14.9	140	25.5	146	26.5	59	10.7
S4_2	Etnik köklenenimden ötürü toplumdan dışlandım.	2.81	1.34	125	22.7	115	20.9	115	20.9	131	23.8	64	11.6
S4_3	Dini kökenimden ötürü önyargılı tutuma maruz kaldım.	1.84	1.08	281	51.1	150	27.3	61	11.1	41	7.5	17	3.1
S4_4	Dini köklenenimden ötürü toplumdan dışlandım.	1.76	1.04	299	54.4	146	26.5	58	10.5	31	5.6	16	2.9
S4_5	Dinim nedeniyle nefret ifadelerine maruz kaldım.	1.68	0.99	319	58.0	139	25.3	52	9.5	27	4.9	13	2.4
S4_6	Etnik kökenimden ötürü küçümseyici şakalara maruz kaldım.	2.67	1.38	161	29.3	104	18.9	102	18.5	124	22.5	59	10.7
S4_7	Aynı dini kökenden olmayan biri tarafından küçültücü bir isimle adlandırıldım.	1.62	0.98	341	62.0	132	24.0	32	5.8	34	6.2	11	2.0
S4_8	İrkçi bir ifade ile çağrıldığı veya adlandırıldığı oldu.	2.59	1.45	189	34.4	100	18.2	79	14.4	112	20.4	70	12.7
S4_9	Etnik kimliğimden ötürü ayrımcılığa maruz kaldım.	2.90	1.43	140	25.5	91	16.5	84	15.3	155	28.2	80	14.5
S4_10	İş arama sürecimde uyruğumdan dolayı ayrımcılığa uğradım.	3.10	1.38	107	19.5	84	15.3	103	18.7	160	29.1	96	17.5
S4_11	Ev alırken ya da kiralarken uyruğumdan dolayı ayrımcılığa maruz kaldım.	3.61	1.27	57	10.4	58	10.5	81	14.	203	36.9	151	27.5
S4_12	Etnik kökenimden ötürü kutsal değerlerime yönelik saygısızlık ya da tacize uğradım.	2.37	1.36	212	38.5	109	19.8	92	16.7	88	16.0	49	8.9
S4_13	Etnik kökenimden ötürü sosyal hayatta şiddete uğradım.	2.20	1.30	234	42.5	121	22.0	79	14.4	82	14.9	34	6.2
S4_14	Etnik kökenimden ötürü tehditlere maruz kaldım.	2.02	1.23	262	47.6	132	24.0	68	12.4	59	10.7	29	5.3
S4_15	Dini kökenimden ötürü kutsal değerlerime yönelik saygısızlık ya da tacize uğradım.	1.69	1.02	326	59.3	125	22.7	60	10.9	23	4.2	16	2.9
S4_16	Dini kökenimden ötürü sosyal hayatta şiddete uğradım.	1.59	0.94	342	62.2	131	23.8	50	9.1	12	2.2	15	2.7
S4_17	Dini kökenimden ötürü tehditlere maruz kaldım.	1.54	0.89	354	64.4	130	23.6	39	7.1	17	3.1	10	1.8
S4_18	İnsan grupları tarafından, kasıtlı ve sistematik şekilde mültecilerin yok edildiğine şahit oldum.	2.36	1.39	220	40.0	108	19.6	78	14.2	93	16.9	51	9.3

(5'li Likert ölçeğinde, sına ma bataryaları; 1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum).

Nefret Piramidi basamaklarındaki maddelerden hareketle oluşturduğumuz sorular içerisinde, katılımcıların en fazla Ev alırken ya da kiralarken uyruğundan dolayı %64,4 oranıyla

ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir. Katılımcıların %46,6'ı İş arama sürecinde uyruğundan dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmektedir. Etnik kimliğinden ötürü ayrımcılığa maruz kalanların ortalaması %42,7'dir. Etnik kökeninden ötürü önyargılı tutuma maruz kalanların ortalaması %37,2'dir.

Buna karşın katılımcıların %88'i Dini kökeninden ötürü tehditte maruz kalmadığını ifade etmektedir. Katılımcıların %86'sı Dini kökeninden ötürü sosyal hayatta şiddete uğramadığını belirtmektedir. Katılımcıların %86'sı Aynı dini kökenden olmadığı biri tarafından küçültücü bir isimle adlandırılmadığını belirtmektedir. Katılımcıların %83,3'ü Dini nedeniyle nefret ifadelerine maruz kalmadığını ifade etmektedir. Katılımcıların 80,9'u Dini kökeninden ötürü toplumdan dışlanmadığını ifade etmektedir.

Katılımcıların %45,6'nın ülkelerine geri dönmek istemedikleri görülmektedir. Yine ülkesine geri dönmek istiyormuşsun sorusuna belki diyenlerin oranı da 35'tir. Bu da göstermektedir ki Türkiye'de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin ülkelerine geri dönme istek oranlarının düşük olduğunu göstermektedir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin büyük oranının hava değişikliği nedeniyle dolay olumsuz bir durum yaşamadığı bunu az hissettiği görülmektedir. Beslene alışkanlığı olarak da düşük düzeyde farklılık hissettikleri görülmektedir. Etnik farklılıklar bakımından %35'lik bir kesinin farklılık hissettiği görülmektedir. Geldiğim ülkede edindiğim kariyerin Türkiye'de tanınmaması ile ilgili problem hissedenlerin oranı %29,7'dir.

Verilen yanıtlar kapsamında Türkiye'de yaşayan mültecilerin Sosyal hayata dahil olurken ev kiralamak ve iş bulmak anlamında etnik farklılıklarından ötürü ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir. Yüksek düzeyde ise Türkiye'de yaşayan mültecilerin dini görüşlerinde ötürü nefret söylemi ya da ayrımcılığa maruz kalmadıkları saptanmaktadır.

Madde ortalamalarına göre, genel olarak maruz kalma boyutunda da maddelerin ortalamasının biraz altında kaldığı görülmektedir (5'li Likert ortalaması 3 alındığında). Dolayısıyla araştırma örneklemindeki katılımcıların kendilerini ortalamasının altında nefret söylemine maruz kalmış hissettikleri ifade edile bilinmektedir.

6.4. Nefret Sözlerine Maruz Kalma, Önyargı ve Ayrımcılığa Uğrama Durumda Hissedilen Duyguların Analizi ve Bulgular

Kurum Kaynaklı Nefret boyutuna verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Kurum Kaynaklı Nefret Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Madde	Ort.	SS	1		2		3		4		5	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S6_1	Sinirli Hissettim	3.57	1.10	15	4.0	60	16.2	67	18.1	157	42.3	72	19.4
S6_2	Davranışı yapan kişiye karşı nefret hissettim	3.34	1.25	39	10.5	59	15.9	81	21.8	121	32.6	71	19.1
S6_3	Bulduğum ülkedeki topluma karşı nefret hissettim	2.43	1.32	121	32.6	91	24.5	74	19.9	50	13.5	35	9.4
S6_4	Ezilmiş Hissettim	2.59	1.35	111	29.9	74	19.9	79	21.3	69	18.6	38	10.2
S6_5	Acı Hissettim	3.56	1.23	30	8.1	56	15.1	52	14.0	144	38.8	89	24.0
S6_6	Utandım	3.51	1.25	29	7.8	64	17.3	57	15.4	131	35.3	90	24.3
S6_7	Çaresiz hissettim	3.59	1.30	41	11.1	45	12.1	40	10.8	143	38.5	102	27.5
S6_8	Kendime Saygı Duygum Hasar Gördü	3.07	1.44	83	22.4	55	14.8	54	14.6	110	29.6	69	18.6
S6_9	Savaşmak İstedim	2.03	1.33	200	53.9	55	14.8	46	12.4	45	12.1	25	6.7

(5'li Likert ölçeğinde, sınaama bataryaları; 1: Hiç, 2: Az, 3: Biraz, 4: Çok, 5: Çok Fazla olarak belirlenmiştir).

Kurum Kaynaklı Nefret söyleminde, 9. maddeden üçü dışındakiler ortalamanın üzerindedir. Katılımcıların ortalama ve üzerinde bir düzeyde kurum kaynaklı şiddet ve nefret söylemine maruz kaldı görülmektedir. Katılımcılara, alışveriş yerleri, restoran, işyeri veya okul gibi sosyal ortamlardan birinde veya resmi devlet kurumlarında, çalışanlar ya da görevliler tarafından herhangi bir nedenden dolayı nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye maruz kalmalarındaki hisleri sorulduğunda, en yüksek oranda %66'sının çaresiz hissettiği görülmektedir. Katılımcıların %61,7'sinin nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye maruz kaldığında sinirli hissettiği, %56,8'inin acı hissettiği görülmektedir. Katılımcıların %51,7'sinin nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye maruz kaldığında Davranışı yapan kişiye karşı nefret hissettiği görülmektedir. Katılımcıların %77,1'inin kurum kaynaklı nefretten ötürü bulunduğum ülkedeki topluma karşı nefret hissetmediği görülmektedir. Buna karşın katılımcıların nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye maruz kalmalarında %53,9'unun savaşmak istemediği, %14,8'inin savaşmayı az hissettiği görülmektedir. Kurum Kaynaklı Nefret söylemine maruz kalan kişilerin %60'sından bu durum karşısında sinirli hissettiği görülmektedir. %50'den fazlasının davranışı yapan kişiye karşı nefret hissettiği görülmektedir. %28,8'inin ezilmiş hissettiği görülmektedir. %62'sinin acı hissettiği görülmektedir. %59,6'sının utandığı görülmektedir. %66'sının çaresiz hissettiği görülmektedir. %50'den fazlasının kenedine saygı duygusunun hasar gördüğü görülmektedir. Tüm bunlara karşın Kurum Kaynaklı Nefret söylemine maruz kalan kişilerin %18,8'inin savaşmak istediği fakat büyük oranın marjinalleşme ya da ayrılmaya ait yönelime girmediği görülmektedir. Bu anlamda mültecilere

yönelik kişiden kaynaklı nefret söylemine maruz kalan kişilerin %51,7'sinin davranışı yapan kişiye karşı nefret hissettiği görülmektedir. Bu anlamda tezde yer alan Hipotez 5: Mültecilere yönelik nefret söylemi mültecilerde de karşı nefret doğurmaktadır, ifadesini doğrulamaktadır. Kişi Kaynaklı Nefret boyutuna verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23. Kişi Kaynaklı Nefret Boyutuna Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Madde	Ort.	SS	1		2		3		4		5	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S8_1	Üzgün ve Yalnız Hissettim	3.47	1.19	25	6.7	69	18.5	58	15.6	148	39.8	72	19.4
S8_2	Karışık Duygular Hissettim	3.52	1.09	19	5.1	49	13.2	91	24.5	144	38.7	69	18.5
S8_3	Depresif Hissettim	3.37	1.27	40	10.8	64	17.2	58	15.6	140	37.6	70	18.8
S8_4	Aşağılık Duygusu Hissettim	3.26	1.29	47	12.6	66	17.7	72	19.4	119	32.0	68	18.3
S8_5	O an Suriyeli Olmaktan Utandım	3.15	1.47	85	22.8	46	12.4	45	12.1	119	32.0	77	20.7
S8_6	Sinirli ve Öfkeli Hissettim	3.68	1.13	18	4.8	51	13.7	53	14.2	160	43.0	90	24.2
S8_7	Türkiye'ye Geldiğim İçin Pişmanlık Duydum	2.70	1.40	100	26.9	83	22.3	67	18.0	72	19.4	50	13.4
S8_8	Türkiye'de Yaşamamın Güvensiz Olduğunu Düşündüm	2.24	1.32	154	41.4	78	21.0	63	16.9	49	13.2	28	7.5
S8_9	Türkiye Vatandaşı Olan Herkesten Hoşlanmaz Oldum	1.78	1.13	220	59.1	65	17.5	49	13.2	24	6.5	14	3.8
S8_10	İntikam Almak İstedim	1.65	1.11	248	66.7	57	15.3	34	9.1	16	4.3	17	4.6
S8_11	Yaşadığım Bu Olayı Görmezden Geldim	2.62	1.39	111	29.8	80	21.5	64	17.2	75	20.2	42	11.3

(5'li Liket ölçeğinde, sınama bataryaları; 1: Hiç, 2: Az, 3: Biraz, 4: Çok, 5: Çok Fazla olarak belirlenmiştir).

Kişi kaynaklı nefret söylemine maruz kalan kişiler, kurum kaynaklı nefret söylemine maruz kalan kişilere göre daha düşük ortalama da görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların kişi kaynaklı nefreti ortalamanın altında hissettikleri ifade edile bilinmektedir. Kişi kaynaklı nefret söylemine maruz kalan kişilerin %67,2'si en fazla oranda sinirli ve öfkeli hissettiklerini ifade edilmektedir. Kişi kaynaklı nefret söylemine maruz kalan kişilerin, Türkiye vatandaşı olan herkesten hoşlanmaz oldum yanıtına %59,1 oranında böyle bir durum hissetmedim diyerek yanıt vermektedir. Nefrete maruz kalan kişilerin 66.7'si intikam almak istemediğini belirtmektedir. Kişi kaynaklı nefrete maruz kalan kişilerin %60'a yakınının üzgün ve yalnız hissettiği görülmektedir. %50'den fazlasının karışık duygu hissettiği görülmektedir. %55'inden fazlasının depresif hissettiği görülmektedir. %50'sinin kendini aşağılık bir duygu içinde hissettiği görülmektedir. %52'sinin Suriyeli olmaktan utandığı görülmektedir. %65'inin sinirli ve öfkeli olduğu görülmektedir. Buna karşı zorunlu göçe maruz kalındığı göz önünde tutulacak

olunursa %70'inin Türkiye'ye geldiği için pişman olmadığı görülmektedir. Yine %80 kişinin Türkiye'de güvende hissettiği görülmektedir. Nefrete maruz kalınmasına karşın %90 kişinin Türkiye vatandaşlarına karşı olumsuz bir his içine girmediği görülmektedir. %90'dan fazla bir oran intikam duygusu hissetmediğini ifade etmektedir. Kişi kaynaklı nefret söylemine maruz kalma durumunda katılımcıların %29,8'i yaşadığı bu olayı görmezden geldiğini ifade etmektedir.

Tüm bu hisler Suriyeli mültecilerin buldukları ülkede olumsuz hisler içerisine girdiğini göstermektedir. Buna karşın Berry'nin modelindeki ayrılma ve marjinalleşme eğilimlerine yönelmedikleri görülmektedir. Bundan hareketle Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin zorunlu göçe tabi olarak Türkiye'ye gelmeleri göz önüne alınacak olunursa Türkiye'de kalmanın güvenli bulunması olumsuzlukların üstesinden gelmenin en büyük göstergeleri arasında sayılabilmektedir.

6.5. Kültürleşme Modeline Göre Türkiye'de Yaşam Koşullarına Uyum ve Deneyimle İlgili Görüşlerinin Analizi ve Bulgular

Kültürleşme boyutuna verilen yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24. Berry Kültürleşme Ölçeği Maddelerine Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Asimilasyon Boyutu Maddeleri	Ort.	SS	1		2		3		4		5		6	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S9_1	Türkçeyi ana dilimden daha iyi yazıyorum.	2.06	1.13	219	39.8	169	30.7	91	16.5	55	10.0	12	2.2	4	0.7
S9_2	Evdeyken genellikle Türkçe konuşuyorum.	2.39	1.23	178	32.4	130	23.6	118	21.5	102	18.5	20	3.6	2	.4
S9_3	Türkiye’de toplumunun gelenek ve değerlerine uyum sağlayabilmek için kendi gelenek ve değerlerimden vazgeçtim.	1.79	0.99	286	52.0	140	25.5	89	16.2	28	5.1	5	0.9	2	0.4
S9_4	Suriyelilere göre Türkiyeli olanlarla daha iyi anlaşıyorum.	2.32	1.10	166	30.2	127	23.1	187	34.0	58	10.5	9	1.6	3	.5
S9_5	Suriyelilere göre Türkiyeli olanların beni daha iyi anladığını düşünüyorum.	2.11	1.11	204	37.1	164	29.8	121	22.0	46	8.4	10	1.8	5	.9
S9_6	Türkiye’de toplumun kültürüne uyum sağlayabilmek için kendi kültürümden vazgeçtiğim anlar oldu.	2.11	1.13	214	38.9	153	27.8	109	19.8	63	11.5	7	1.3	4	.7
S9_7	Duygularımı Suriyelilerle paylaşmayı Suriyelilere göre daha kolay buluyorum.	2.08	1.14	221	40.2	154	28.0	106	19.3	55	10.0	7	1.3	7	1.3
S9_8	Türkiyelilerle, Suriyelilere göre daha rahat sosyalleşebiliyorum.	2.13	1.13	202	36.7	165	30.0	115	20.9	52	9.5	11	2.0	5	.9
	Ayrılma Boyutu Maddeleri														
S9_9	Dinlediğim müziklerin çoğu Suriye müzikleri	2.63	1.27	144	26.2	103	18.7	154	28.0	114	20.7	29	5.3	6	1.1
S9_10	Suriyelilerin olduğu sosyal toplantılara gitmeyi tercih ediyorum	3.07	1.20	78	14.2	80	14.5	177	32.2	164	29.8	44	8.0	7	1.3
S9_11	Suriyelilerin bana Türkiyelilerden daha eşit davrandığını hissediyorum	2.99	1.24	81	14.7	104	18.9	170	30.9	137	24.9	49	8.9	9	1.6
S9_12	Suriyeli biri ile tanışıp arkadaşlık kurmayı tercih ederim.	3.03	1.18	47	8.5	139	25.3	188	34.2	101	18.4	68	12.4	7	1.3
S9_13	Bir Suriyeli ile birlikteyken Türkiyelilerle olduğumdan daha rahat hissediyorum	3.05	1.23	78	14.2	91	16.5	177	32.2	141	25.6	55	10.0	8	1.5
S9_14	Bir Suriyeli ile birlikteyken Türkiyelilerle olduğumdan daha rahat hissediyorum	2.73	1.30	126	22.9	111	20.2	159	28.9	104	18.9	41	7.5	9	1.6
S9_15	Bir iş yapmak için Suriyeli ve Suriyeli arasında tercih yapmak durumunda kalsam, Suriyeli olanı tercih ederim	2.72	1.26	124	22.5	105	19.1	167	30.4	113	20.5	35	6.4	6	1.1
S9_16	Kendi gelenek ve değerlerimizi Türkiyelilerin gelenek ve değerleriyle karıştırmadığımız müddetçe sürdürebiliriz.	3.32	1.16	54	9.8	203	36.9	167	30.4	62	11.3	53	9.6	11	2.0

Tablo 24 (Devamı). ... Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kodu	Bütünleşme Boyutu Maddeleri	Ort.	SS	1		2		3		4		5		6	
				f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
S9_17	Hem Türkçe hem de kendi dilimde şarkı söylerim.	2.85	1.36	129	23.5	98	17.8	114	20.7	154	28.0	46	8.4	9	1.6
S9_18	Suriyeli olarak hem kendi değerlerimizi sürdürmeli hem de Türkiye değerlerini benimsemeliyiz.	3.26	1.22	66	12.0	69	12.5	142	25.8	214	38.9	46	8.4	13	2.4
S9_19	Ana dilimde yaptığım gibi Türkçe de düşünebiliyorum.	2.87	1.34	114	20.7	115	20.9	113	20.5	153	27.8	46	8.4	9	1.6
S9_20	Hem Türkiyeli hem de Suriyeli arkadaşlarım var.	3.33	1.26	69	12.5	70	12.7	109	19.8	222	40.4	70	12.7	10	1.8
S9_21	Hem Suriyeli hem de Türkiyelilerin bana değer verdiğini hissediyorum.	3.20	1.22	65	11.8	78	14.2	164	29.8	179	32.5	51	9.3	13	2.4
S9_22	Hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler arasında kendimi rahat hissediyorum.	3.17	1.25	72	13.1	81	14.7	154	28.0	178	32.4	53	9.6	12	2.2
S9_23	Hem kendi kültürümü yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun kültürünü benimsedim.	3.31	1.22	53	9.6	82	14.9	150	27.3	189	34.4	61	11.1	15	2.7
S9_24	Hem kendi değerlerimi yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun değerlerini benimsedim.	3.29	1.21	58	10.5	69	12.5	166	30.2	182	33.1	61	11.1	14	2.5
	Marjinalleşme Boyutu Maddeleri														
S9_25	Genel olarak, Suriyeli ya da Türkiyeli herhangi biriyle sosyalleşmekte zorlanıyorum.	2.22	1.33	224	40.7	132	24.0	93	16.9	64	11.6	23	4.2	14	2.5
S9_26	Bazen ne Türkiyelilerin ne de Suriyelilerin benim gibi olmadığını hissediyorum.	2.37	1.25	173	31.5	135	24.5	150	27.3	64	11.6	13	2.4	15	2.7
S9_27	Bazen Türkiyeli olsun ya da Suriyeli olsun arkadaş edinmekte zorlanıyorum.	2.53	1.33	158	28.7	131	23.8	128	23.3	92	16.7	27	4.9	14	2.5
S9_28	Bazen ne Suriyelilerin ne de Türkiyelilerin beni kabul etmediğini hissediyorum.	2.35	1.25	173	31.5	149	27.1	131	23.8	69	12.5	15	2.7	13	2.4
S9_29	Ne kendi toplumumun kültürünü ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun kültürünü benimsemiyorum.	2.03	1.24	246	44.7	145	26.4	98	17.8	33	6.0	12	2.2	16	2.9
S9_30	Bazen hem Türkiyelilere hem de Suriyelilere güvenmeyi zor buluyorum.	2.80	1.34	122	22.2	106	19.3	156	28.4	108	19.6	44	8.0	14	2.5
S9_31	Hem Suriyelilerin hem de Türkiyelilerin beni anlamakta zorlandıklarını görüyorum.	2.23	1.25	193	35.1	164	29.8	109	19.8	53	9.6	17	3.1	14	2.5
S9_32	Ne kendi toplumumun gelenek ve değerlerini ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun gelenek ve değerlerini benimsemiyorum.	2.03	1.25	251	45.6	146	26.5	85	15.5	40	7.3	12	2.2	16	2.9

(5'li Likert ölçeğinde, sınaama bataryaları 1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum olarak belirlenmiştir).

Berry'nin Kültürleşme yönelimlerinden asimilasyon boyutunu ölçmek için oluşturulan sorulara verilen yanıtlar kapsamında Türkçeyi ana dilimden daha iyi yazıyorum diyenlerin oranı %12'dir. Evde Türkçe konuşanların oranı %22'dir. Bu da Suriyelilerin asimile olmadığını buna karşın dil anlamında bir bütünleşme yaşamadığını göstermektedir. Katılımcıların tamamına yakını Türkiye'de toplumunun gelenek ve değerlerine uyum sağlayabilmek için kendi gelenek ve değerlerinden vazgeçemediklerini ifade etmektedir. Suriyelilere göre Türkiyeli olanlarla daha iyi anlaşıyorum diyenlerin oranı %12'dir. Suriyelilere göre Türkiyeli olanların beni daha iyi anladığımı düşünüyorum diyenlerin oranı %11'dir. Türkiye'de toplumun kültürüne uyum sağlayabilmek için kendi kültürümden vazgeçtiğim anlar oldu diyenlerin oranı %12,8'dir. Duygularımı Türkiyelilerle paylaşmayı Suriyelilere göre daha kolay buluyorum diyenlerin oranı %12'dir. Türkiyelilerle, Suriyelilere göre daha rahat sosyalleşebiliyorum diyenlerin oranı 11,5'tir. Tüm bu veriler Türkiye'de Suriyelilerin asimile olmadığını göstermektedir. Entegrasyon kapsamında kendi kültür ya da özelliklerinden vazgeçemedikleri ortaya çıkmaktadır.

“Türkiye'de toplumun gelenek ve değerlerine uyum sağlayabilmek için kendi gelenek ve değerlerinden vazgeçtim” seçeneğine %77,5 kişi hiç katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “Türkçeyi ana dilimden daha iyi yazıyorum” sorusuna %70,5'lik oranla hiç katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. “Duygularımı Türkiyelilerle paylaşmayı Suriyelilere göre daha kolay buluyorum” sorusuna %68,2'lik oran hiç katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını vermiştir. “Türkiye'de toplumun kültürüne uyum sağlayabilmek için kendi kültürümden vazgeçtiğim anlar oldu” sorusuna ise hiç katılmıyorum ve katılmıyorum diyenlerin oranı 67,6'dır. “Türkiyelilerle, Suriyelilere göre daha rahat sosyalleşebiliyorum” ifadesine hiç katılmıyorum ve katılmıyorum diyenlerin oranı 66,7'dir. Verilerin analizinden hareketle Türkiye'de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin herhangi bir asimilasyona maruz kalmadığı anlaşılmaktadır.

Berry'nin Kültürleşme yönelimlerinden ayrılma boyutunu ölçmek için oluşturulan sorulara verilen yanıtlar kapsamında dinlediğim müziklerin çoğu Suriye müzikleri diyenlerin oranı %27'dir. Suriyelilerin olduğu sosyal toplantılara gitmeyi tercih ediyorum diyenlerin oranı %40'tır. Suriyelilerin bana Türkiyelilerden daha eşit davrandığını hissediyorum diyenlerin oranı %35'tir. Suriyeli biri ile tanışıp arkadaşlık kurmayı tercih ederim diyenlerin oranı %37'dir. Bir Suriyeli ile birlikteyken Türkiyelilerle olduğumdan daha rahat hissediyorum

diyenlerin oranı %37'dir. Bir Suriyeli ile birlikteyken Türkiyelilerle olduğumdan daha rahat hissediyorum %27'dir. Bir iş yapmak için Türkiyeli ve Suriyeli arasında tercih yapmak durumunda kalsam, Suriyeli olanı tercih ederim diyenlerin oranı %27'dir. Kendi gelenek ve değerlerimizi Türkiyelilerin gelenek ve değerleriyle karıştırmadığımız müddetçe sürdürebiliriz diyenlerin oranı %23'tür. Tüm bu veriler Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin ayrılma yönelimi içinde olmadığını göstermektedir.

Kültürleşme modelinde "Ayrılma"nın olup olmadığını ölçümlemek için oluşturulan sorular kapsamında, "Kendi gelenek ve değerlerimizi Türkiyelilerin gelenek ve değerleriyle karıştırmadığımız müddetçe sürdürebiliriz" ifadesine hiç katılmıyorum ve katılmıyorum cevabı veren katılımcıların toplam oranı 46,7'dir. "Dinlediğim müziklerin çoğu Suriye müzikleridir" ifadesine %44,9'u ne hiç katılmıyorum ve katılmıyorum cevabını verilmiştir. "Suriyeli biri ile tanışıp arkadaşlık kurmayı tercih ederim" ifadesine ise katılımcılar 33,8'lik oran ne katılıyorum ne de katılmıyorum cevabını vermiştir. Anket analizlerinden hareketle katılımcıların Berry'nin kültürleşme boyutundaki Ayrılma modeline doğru bir yönelim sergilemediği görülmektedir.

Berry'nin Kültürleşme yönelimlerinden bütünleşme boyutunu ölçmek için oluşturulan sorulara verilen yanıtlar kapsamında hem Türkçe hem de kendi dilimde şarkı söylerim diyenlerin oranı %38'dir. Suriyeli olarak hem kendi değerlerimizi sürdürmeli hem de Türkiye değerlerini benimsemektedir diyenlerin oranı %50'dir. Ana dilimde yaptığım gibi Türkçe de düşünebiliyorum diyenlerin oranı %30'dir. Hem Türkiyeli hem de Suriyeli arkadaşlarım var diyenlerin oranı %45'tir. Hem Suriyeli hem de Türkiyelilerin bana değer verdiğini hissediyorum diyenlerin oranı %45'tir. Hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler arasında kendimi rahat hissediyorum diyenlerin oranı %43'tür. Hem kendi kültürümü yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun kültürünü benimsemektedir diyenlerin oranı %48'dir. Hem kendi değerlerimi yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun değerlerini benimsedim diyenlerin oranı %46'dır. Kültürleşme modelinde "Bütünleşme"yi ölçümlemek için oluşturulan sorular kapsamında, katılımcılar "Hem Türkiyeli hem de Suriyeli arkadaşlarım var" ölçek ifadesine %54,9 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Katılımcılar hem kendi değerlerimi yaşıyorum hem de içinde bulunduğum toplumun değerlerini benimsedim seçeneğine %46,7'lik oranla katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Ankette yer alan "Hem Suriyeli hem de Türkiyelilerin bana değer verdiğini hissediyorum" ifadesine katılımcılar %44,2'lik oranla katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. "Hem Türkçe hem de kendi dilimde şarkı söyler misiniz" ölçek ifadesine ise katılımcıların %41,3'lük oranı ne katılıyorum ne de katılmıyorum cevabını vermiştir. Analizden elde edilen bulgular

Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin kültürleşme modeline göre bütünleşmeye yönelik eğilimler göstermekle birlikte tam bir bütünleşmenin sağlanmadığını göstermektedir.

Berry’nin Kültürleşme yönelimlerinden marjinalleşme boyutunu ölçmek için oluşturulan sorulara verilen yanıtlar kapsamında Genel olarak, Suriyeli ya da Türkiyeli herhangi biriyle sosyalleşmekte zorlanıyorum diyenlerin oranı %18’dir. Bazen ne Türkiyelilerin ne de Suriyelilerin benim gibi olmadığını hissediyorum diyenlerin oranı %17’dir. Bazen Türkiyeli olsun ya da Suriyeli olsun arkadaş edinmekte zorlanıyorum diyenlerin oranı %24’tür. Bazen ne Suriyelilerin ne de Türkiyelilerin beni kabul etmediğini hissediyorum diyenlerin oranı %18’dir. Ne kendi toplumumun kültürünü ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun kültürünü benimsemiyorum diyenlerin oranı %11’dir. Bazen hem Türkiyelilere hem de Suriyelilere güvenmeyi zor buluyorum diyenlerin oranı %30’dur. Hem Suriyelilerin hem de Türkiyelilerin beni anlamakta zorlandıklarını görüyorum diyenlerin oranı %15’tir. Ne kendi toplumumun gelenek ve değerlerini ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun gelenek ve değerlerini benimsemiyorum diyenlerin oranı %12’dir.

Kültürleşme modelinde “Marjinalleşme”yi ölçümlemek için oluşturulan ölçek ifadeleri kapsamında, “Ne kendi toplumumun gelenek ve değerlerini ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun gelenek ve değerlerini benimsemiyorum” ifadesine %72,1’lik bir oran hiç katılmıyorum ve katılmıyorum ve cevapları verilmiştir. Katılımcıların %71,1’i “Ne kendi toplumumun kültürünü ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun kültürünü benimsemiyorum” ifadesine hiç katılmıyorum ve katılmıyorum cevabını vermiştir. Yine marjinalleşmeyi ölçmek için sorulan, “Genel olarak, Suriyeli ya da Türkiyeli herhangi biriyle sosyalleşmekte zorlanıyorum” ifadesine ise %64,7 oranında hiç katılmıyorum ve katılmıyorum cevabı verilmiştir. Tablo incelendiğinde Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin Berry’nin modeline göre marjinalleşmediği görülmektedir. Berry Kültürleşme Ölçeği maddelerinin ortalaması daha düşük olup, bu sonuç katılımcıların uyum ve deneyim konusunda ortalamanın altında bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

6.6. Bulgulara Göre Hipotezlerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmanın Hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H1: Ana akım toplumda var olan nefret söylemi Suriyeli Mültecilerin kültürleşme düzeylerini entegrasyon noktasında olumsuz etkilemektedir.

H2: Önyargılı tutum ve davranışlara maruz kalan Suriyeliler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H2: Ayrımcı davranışlara maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H4: Şiddet davranışlarına maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

H5: Mültecilere yönelik nefret söylemi mültecilerde de karşı nefret doğurmaktadır.

Hipotezlere Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır.

6.6.1. Hipotez Testleri

Araştırmada hipotez testlerinden önce, her bir boyutun puanlarının dağılımının standart normal dağılıma uygun olup olmadığının anlaşılması için Kolmogorov Smirnov Testi yapılmıştır. Kolmogorov Smirnov Testi, deneysel olasılık dağılımı gösteren örneklem verilerinin, dağılım parametreleri tam anlamıyla bilinen ve tam tanımlanmış bir teorik ana kitle olasılık dağılımına uyum gösterip, göstermediğini ortaya koyan bir sınama yöntemidir. Test sonuçları Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Ölçek Boyutlarının Normallığı İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları

	Ortalama	Ortalama	Kolmogorov-Smirnov Z	p
Farklılıkları hissetme	41.16	10.92	0.690	0.728
Maruz kalma	41.23	15.40	1.580	0.014
Kurum kaynaklı nefret	27.69	8.52	1.154	0.139
Kişi kaynaklı nefret	31.44	8.66	1.002	0.268
Berry Kültürleşme Ölçeği	62.82	15.40	1.878	0.002

Normallik testi sonuçlarına göre Farklılıkları Hissetme, Kurum Kaynaklı Nefret ve Kişi Kaynaklı Nefret puanlarının dağılımı standart normal dağılıma uyarken ($p>0.05$), Maruz Kalma ve Berry Kültürleşme Ölçeği puanlarının dağılımı ise standart normal dağılıma uymamaktadır ($p<0.05$). Normal dağılan verilerin analizinde parametrik testler, normal dağılıma uymayan verilerin analizinde nonparametrik testler kullanılmıştır.

6.6.2. Nefret Söylemi ile Entegrasyon Arasındaki İlişki

Araştırmanın ilk hipotezi, nefret söylemi ile entegrasyon arasındaki ilişkiye yönelik olarak aşağıdaki gibi kurulmuştur:

“H1: Ana akım toplumda var olan nefret söylemi Suriyeli Mültecilerin kültürleşme düzeylerini entegrasyon noktasında olumsuz etkilemektedir.”

Hipotezin testi için ilk olarak, katılımcıların kendilerini nereli hissettiklerine göre karşılaştıkları nefret söylemlerinin ve uyum düzeylerinin fark analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Entegrasyon Düzeyine Göre Nefret ve Uyum Algıları Arasındaki Farklar

S1 Entegrasyon	Türkiyeli		Suriyeli		Hem Suriye hem Türkiyeli		Dünyalı		Hiçbir yer		Test değeri	P
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS		
Farklılıkları hissetme	30.80	13.11	42.10	10.05	37.89	10.54	40.69	8.41	45.12	10.12	16.743 (F)	0.000
Maruz kalma	33.40	17.20	41.51	13.98	37.97	15.16	42.85	14.35	45.38	15.94	28.049 (X ²)	0.000
Kurum kaynaklı nefret	22.21	11.15	27.35	8.24	25.48	7.79	27.33	10.83	30.27	8.14	5.703 (W)	0.001
Kişi kaynaklı nefret	31.18	8.76	31.45	8.89	28.26	7.97	35.50	9.19	33.37	8.30	5.696 (F)	0.000
Berry Kültürleşme Ölçeği	63.12	19.98	59.78	12.23	64.74	13.74	67.15	15.76	63.93	18.75	15.331 (X ²)	0.004

F: One Way ANOVA Test değeri, X²: Kruskal Wallis Test değeri, W: Welch test değeri, SS: Standart sapma.

Tablodaki veriler incelendiğinde farklılıkları hissetme, maruz kalma ve kurum kaynaklı nefret puanları kendilerini hiçbir yere ait görmeyenlerde, kişi kaynaklı nefret ve uyum deneyim puanı ise kendilerini dünyalı olarak görenlerde daha yüksek düzeydedir. Fark analizi sonuçlarına göre tüm boyutların gruplar arasındaki farkları istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Nefret söylemi ile entegrasyon ve uyum-deneyim boyutları arasındaki ilişki için yapılan Spearman’s rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Nefret Söylemi ile Entegrasyon ve Uyum-Deneyim Boyutları Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman’s Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kurum kaynaklı nefret	Uyum deneyim	S1 Entegrasyon
Kurum kaynaklı nefret	r	-	-,007	,167**
	p	-	,891	,001
S1 Entegrasyon	r	,167**	,063	-
	p	,001	,140	-

** $p < 0.01$

Bir parametrik olmayan istatistik ölçüsüdür ve iki değişken arasındaki bağımlılık, yani korelasyon, ölçüsü olarak bulunup kullanılmaktadır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre

entegrasyon ile kurum kaynaklı nefret arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r=0.167$; $p<0.01$). Dolayısıyla kurumsal yapıdan kaynaklanan nefret algısı arttıkça, bireylerin entegrasyon düzeyleri de düşmektedir. Araştırmanın ilk hipotezi kabul edilmiştir. Spearman's rho korelasyon analizi, parametrik olmayan yani ölçümlenmesi normal yollarla olmayan istatistik verilerin iki değişken arasındaki bağımlılık, yani korelasyon ölçüsü olarak bulunup kullanılmasıdır.

6.6.3. Önyargılar ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki

Önyargılar ile marjinalleşmeye yönelik olarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

“H2: Önyargılı tutum ve davranışlara maruz kalan Suriyeliler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.”

Hipotezin testi için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27. Önyargılar ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kişi kaynaklı nefret	Uyum deneyim
Kişi kaynaklı nefret	r	-	0.009
	p	-	0.855
Uyum deneyim	r	0.009	-
	p	0.855	-

Analiz sonuçları, kişi kaynaklı nefret algısı ile marjinalleşmenin göstergesi olan düşük uyum-deneyim arasında ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$). Bu nedenle araştırmanın bu hipotezi reddedilmiştir. Diğer bir ifadeyle önyargılı tutum ve davranışlara maruz kalan Suriyeliler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermemektedir.

6.6.4. Ayrıma Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki

Ayrıma maruz kalma ile marjinalleşmeye yönelik olarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

“H3: Ayrımcı davranışlara maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir”.

Hipotezin testi için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Ayrıma Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Farklılıkları hissetme	Uyum deneyim
Farklılıkları hissetme	r	-	-0.085*
	p	-	0.046
Farklılıkları hissetme	r	-0.085*	-
	p	0.046	-

*p<0.05

Ayrıma maruz kalmanın bir göstergesi olarak farklılıkları hissetme algısı ile marjinalleşmenin tersi olan uyum denetim arasında istatistiksel olarak negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.085$; $p<0.05$). Dolayısıyla araştırmanın bu hipotezi kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, ayrımcı davranışlara maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.

6.6.5. Şiddete Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki

Şiddete maruz kalma ile marjinalleşmeye yönelik olarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

“H4: Şiddet davranışlarına maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı göstermektedir.”

Hipotezin testi için yapılan Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Şiddete Maruz Kalma ile Marjinalleşme Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Maruz kalma	Berry Kültürleşme Ölçeği
Maruz kalma	r	-	0.006
	p	-	0.894
Berry Kültürleşme Ölçeği	r	0.006	-
	p	0.894	-

Analiz sonuçları, şiddete maruz kalma ile marjinalleşmenin göstergesi olan düşük Berry Kültürleşme Ölçeği arasında ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$). Bu nedenle araştırmanın bu hipotezi reddedilmiştir. Diğer bir ifadeyle, şiddete maruz kalan Suriyeli mülteciler kültürleşme eğilimi olarak daha fazla ayrılma ve marjinalleşme davranışı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

6.6.6. Geldiği Ülkede Ayrımcılığa Maruz Kalma ile Karşı Nefret Arasındaki İlişki

Geldiği ülkede ayrımcılığa maruz kalma ve karşı nefret yönelik olarak aşığıdaki hipotez kurulmuştur:

“H5: Mültecilerin geldiği ülkelerde maruz kaldıkları nefret söylemi mültecilerde de karşı nefret doğurmaktadır.”

Hipotezin testi için yapılan Spearman’s rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Geldiği Ülkede Ayrımcılığa Maruz Kalma ve Karşı Nefret Arasındaki İlişki İçin Yapılan Spearman's Rho Korelasyon Analizi Sonuçları

		Maruz kalma	Kurum kaynaklı nefret	Kişi kaynaklı nefret
Maruz kalma	r	-	0.595**	0.516**
	p	-	0.000	0.000
Kurum kaynaklı nefret	r	0.595**	-	0.801**
	p	0.000	-	0.000
Kişi kaynaklı nefret	r	0.516**	0.801**	-
	p	0.000	0.000	-

Geldiği ülkede ayrımcılık ve şiddete maruz kalma düzeyi ile kurum kaynaklı nefret ($r=0.595$; $p<0.01$) ve kişi kaynaklı nefret ($r=0.516$; $p<0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle, geldiği ülkede ayrımcılık ve şiddete maruz kalan mültecilerin hem kurum kaynaklı hem de kişi kaynaklı nefret düzeyleri daha yüksektir. Korelasyon katsayıları incelendiğinde, bu kişilerin kurumlara olan nefretleri, kişilere olan nefret düzeyinden daha fazladır. Bu nedenle araştırmanın bu hipotezi kabul edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada yaşanan problemlerin başını çeken göçmen meselesi beraberinde derinlemesine araştırma yapmayı gerekli kılmaktadır. Göçün öznesinin insan olduğu göz önünde bulundurulduğunda hassasiyet gerektiren davranış ve politikaların gerekliliği her geçen gün anlaşılmaktadır. Türkiye’de tarihinde karşılaşmadığı büyüklükte bir göç dalgasına maruz kalmış bu anlamda geçmişten gelen bir donanalım ve politikası olmaması açısından göçmenlerin entegrasyonu konusunda zaman zaman krizler yaşamıştır. Göçmen meselesi gerek basında yer alan göçmen karşıtı söylemlerle gerekse siyasetin yıpratma malzemesi olarak iktidara karşı kullanılmıştır. Ana akım toplumun azınlık topluma karşı, katış tutumları ilk evrelerde olmasa dahi John W. Berry’nin Kültürleşme Modeline göre sonraki evrelerde ciddi problemlere neden olabilmektedir. Bu anlamda çalışmada Berry’nin, kültürleşme modeli Suriyeli göçmenler üzerine uyarlanmıştır. Ev sahibi toplumun tutum ve davranışları, misafir toplumun kültürleşmede hangi boyuta yöneleceğini belirlemektedir. Bu çalışma öncelikli olarak ev sahibi toplumların entegrasyon sürecini nasıl yönlendireceğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Özellikle göç çalışmalarında entegrasyon sorunlarının temelinde geline ülkede yaşanan deneyimlerin etkili olduğu bilinmektedir. Bu deneyimler Kültürleşme kavramı çerçevesinde değerlendirilerek analiz edilmiş, entegrasyonu olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden olan Nefret Söylemi etkeni kapsamında eğilimler incelenmiştir. Nefret Söylemine maruz kalma ve kalmama durumlarında Kültürleşme eğilimlerinin farklılaşacağı bilindiğinden, katılımcıların nefret söylemine maruz kalma düzeyleri analiz edilerek bu kapsamda kültürleşme eğilimleri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın güvenilirlik testi Cronbach Alpha katsayısı ve ICC katsayısı 0.70 sınırının üzerindedir. Bu nedenle çalışma yüksek güvenilirlik düzeyindedir. Araştırmada Mültecilere Yönelik Nefret Söyleminin Kültürleşme Yönelimleri Çerçevesinde Entegrasyon Sürecine Etkileri: Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası 2011 yılından itibaren Türkiye’ye göçerek gelen ve ikamet eden Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler üzerinden ölçülmüştür.

Araştırma bulguları, mültecilerin en çok hissettiği problemin dil farklılığından kaynaklandığını göstermektedir. Buna karşın katılımcılar kendi kültürlerine göre çocuk

yetiştirmekten kaynaklı problem yaşamamaktadır. Katılımcıların büyük bir oranı ev sahibi ülkede dini inançlarından ötürü olumsuz bir his ya da ayrımcılığa maruz kalmadığını ifade etmektedir. Katılımcıların problem hissettiği diğer bir konu ise uygun bir iş bulamamaktır. İfadelerden anlaşılacağı üzere, kültürel, dini anlamda bir uyumdan çok, iş bulma, ev bulma gibi ekonomi temelli sorunların öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ev sahibi ülkede kurum kaynaklı nefrete maruz kaldığını ifade etmektedir. Mültecilerin, ev sahibi toplumda ev alırken ya da kiralarırken etnik kökenlerinden ötürü ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir. İş ararken de ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Tüm bu bulgular Türkiye’de yaşayan mültecilerin sosyal hayata katılırken ayrımcılığa ve nefret söylemine maruz kaldığını göstermektedir. Bu bulgu araştırmanın ilk hipotezi olan;

“H1: Ana Akım Toplumda Var Olan Nefret Söylemi Suriyeli Mültecilerin Kültürleşme Düzeylerini Entegrasyon Noktasında Olumsuz Etkilemektedir”

hipotezini kabul edilmektedir.

Nefret söylemine maruz kalan kişilerin karşı hisleri çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre katılımcıların “sinirli”, “çaresiz”, “acı” ve “nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye maruz kaldığında davranışı yapan kişiye karşı nefret” hisleri edindiği görülmektedir. Yani nefrete maruz kalan kişilerin nefreti yapan kişilere karşı nefret beslediği görülmektedir. Bununla birlikte ölçek ifadelerinden nefrete maruz kalan kişilerin kültürleşme modeli olarak ayrılma ve marjinalleşmeye yönelmediği anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre;

“H2: Önyargılı Tutum ve Davranışlara Maruz Kalan Suriyeliler Kültürleşme Eğilimi Olarak Daha Fazla Ayrılma ve Marjinalleşme Davranışı Göstermektedir”

hipotezi reddedilmektedir.

“H3: Ayrımcı Davranışlara Maruz Kalan Suriyeli Mülteciler Kültürleşme Eğilimi Olarak Daha Fazla Ayrılma ve Marjinalleşme Davranışı Göstermektedir”

hipotezi reddedilmektedir.

Araştırmaya katılan mültecilerin büyük bir oranı, nefret söylemi ve ayrımcılığa uğradıklarında ev sahibi topluma karşı şiddet hissetmediklerini belirtmiştir. Türkiye’de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin, Berry’nin kültürleşme modeline göre ayrılma ve marjinalleşme yönelimi içinde olmadığı görülmektedir. Bu anlamda;

“H4: Şiddet Davranışlarına Maruz Kalan Suriyeli Mülteciler Kültürleşme Eğilimi Olarak Daha Fazla Ayrılma ve Marjinalleşme Davranışı Göstermektedir”

hipotezi reddedilmektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin nefret söylemi ve ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir. Bu durum mültecilerin bütünleşme sürecini olumsuz etkilemekte, engellemektedir. Bu anlamda;

“H5: Mültecilerin Geldiği Ülkelerde Maruz Kaldıkları Nefret Söylemi Mültecilerde de Karşı Nefret Doğurmaktadır”

hipotezi kabul edilmektedir.

Türkiye’de yaşayan mülteciler Berry’nin Kültürleşme Modeline göre Asimile olmamış, buna karşın Ayrılma yönelimine de girmemiştir. Yine mültecilerin marjinalleşme yönelimi içinde olmadıkları görülmektedir. Tüm bunlara rağmen Suriye göçünün üzerinden on yıl geçmesine karşın mültecilerin bütünleşme yöneliminde olmakla birlikte tam olarak bütünleşemediği görülmektedir.

Son yıllarda dünya genelinde beklenmeyen göç hareketlerinin artması ülkelerin göçe hazırlıksız yakalanmasına neden olmaktadır. Dünya üzerinde meydana gelen göçler küresel bir sorun haline gelmektedir. Bu anlamda ev sahibi toplumlar göç dalgasına kapıldığında ivedilikle göç politikaları geliştirmek ve entegrasyon çalışmaları yapmak durumundadır. Yeterli entegrasyon çalışmalarının olmadığı ülkelerde göçmenler zaman içerisinde entegre olamamaktan kaynaklı problemler yaşamaktadır. Uzun vade de ise göçmenler yaşadıkları problemleri ev sahibi topluma da yansıtmakta, ev sahibi ülke açısından sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda çok daha büyük sorunlar baş göstermektedir. Dil farklılığı, iş bulmakta zorlanma ve ev kirama ya da almada etnik kökenden ötürü nefret söylemine maruz kalmak göçmenlerin entegrasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkeler göç politikaları ve entegrasyon çalışmaları yaparken bu unsurları göz önünde tutmalıdır. Kurumlarda çalışan kişilerden kaynaklı nefret söylemine uğrayanların oranına bakıldığında kurum çalışanlarının nefret söylemi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Uygun göç politikası geliştiremeyen ülkeler, kısa vadede olmasa da uzun vadede ayrılma ve marjinalleşme yönelimleriyle karşı karşıya kalacaktır. Bu anlamda ülkelerin kendi sosyoekonomik-sosyokültürel durumlarına göre entegrasyon çalışması yapması gerekmektedir. Yapılmış olan bu çalışma Türkiye’de var olan kültürleşme yönelimlerini ortaya koymakla birlikte mültecilerin yüksek düzeyde nefret söylemine maruz kaldığını göstermektedir. Maruz kalınan nefretin algılanma düzeyi, misafir toplumun ev sahibi ülkede bütünleşemediğini göstermektedir. Bu anlamda Türkiye’de ivedilikle mültecilere karşı toplumda var olan nefret söylemini önlemek amacıyla farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Çünkü göçmenlerle entegre olamayan toplumlar gelecek kuşaklarda daha büyük sorunlarla karşılaşmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abadan, U. N. (2002). *Bitmeyen göç*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ak, R. (2013). *Göç Özel ihtisas komisyonu raporu*. Tekirdağ: Trakya Kalkınma Ajansı Yayınları.
- Akfırat, S. ve Yangın, E. (2018). Ev sahibi topluluk kültürleşme ölçeği (ETKÖ) Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrenci örnekleminde incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, s. 499- 519.
- Akkoyunlu Ertan, K. ve Ertan, B. (2018). Türkiye'nin göç politikası. *İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar*, Cilt 1, Sayı 2, s. 7- 39.
- Aktaş, M. T. (2015). Ücret odaklı uluslararası işgücü hareketliliğinin işgücü piyasalarına etkileri. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), s. 197- 219.
- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi. *Marmara İletişim Dergisi*, (22), s. 183- 193.
- Alğan, T. C., ve Şensever, F. L. (2010). *Ulusal basında nefret suçları: 10 yıl 10 örnek*. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.
- Alptürker, H. (2016). Amasya'daki iç göçün akım yönünden yapısal analizi. *1. International Symposium On Migration&Culture Bildiriler Kitabı* (s. 85- 92), Amasya:
- Artun, E. (2018). *Türk halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi. Arun, N. (2018). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan üçüncü kültür bireylerin ve anne babalarının yaşam doyumu, kültürlenme tutumları ve psikolojik sağlık durumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Aydemir, S. ve Şahin, M. C. (2017). Tek tanrılı dinlerde göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım göç teorileri açısından bir analiz. *Journal of Islamic Research*, 28(3): 359- 371.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, Volume 46, Issue 1, pp. 5- 68.
- Berry, J. W. (1990) Psychology of acculturation. *Nebraska Symposium on Motivation*, J. J. Berman (Ed.), (pp. 201- 234), Lincoln: University of Nebraska Press.

- Berry J. W. (1980) Acculturation as varieties of adaptation. *Acculturation: Theory, Models and Some New Findings*, A. M. Padilla (Ed.), (pp. 9-25). Boulder, CO, Westview Press.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. and Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Appl Psychol*, 55: 303- 332.
- Bilge, R. (2016). Sosyal medyada nefret söyleminin inşası ve nefret suçlarına ilişkin yasal düzenlemeler. *Yeni Medya Hakemli, Akademik, E-Dergi*, 2016/ Güz, s. 1- 14.
- Bostancı, M. (2016). Mülteciler, Medya ve Sosyal Medya. Ş. A. Şen (Ed.), *Kamu'da Sosyal Politika* (s. 46- 47), Ankara: EPA-MAT Basım Yayın.
- Bostancı, N. (2003). Toplum ve Kültür. İ. Sezal (Ed.), *Sosyolojiye Giriş* (s. 106- 132). Ankara: Martı Yayınları.
- Bulut, R. (2016). Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden Türkiye'ye legal ve illegal işgücü göçleri. A. Diken ve A. Buluş (Ed.), 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Göç, Yoksulluk ve İstihdam"* (s. 70- 76). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu.
- Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), s. 75- 94.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), s. 67- 91.
- Çayan, O. (2018). *Uluslararası işgücü göçü ve işsizlik üzerine etkisi: 2009-2015 yılları arası Türkiye incelemesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve medya. B. Çaplı ve H. Tuncel (Ed.), *Televizyon haberciliğinde etik sorunlar* (s. 211- 228), Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Çınar, M. (2013). *Habercilik ve nefret söylemi*. İstanbul: Hrank Dink Yayınları.
- Çomu, T. (2012). Video paylaşım ağlarında nefret söylemi: Youtube örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dedeoğlu, S. (2012). Göç ve hayatta kalma mücadelesi: İstanbul'da Azerbaycanlı kadın göçmenlerin hayatta kalma mücadelesi ve endüstriyel üretim. *Migration Letters*, 9(4), 365- 372.

- Demirbaş, T. (2017). Nefret söylemi ve nefret suçları. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19 s. 2693- 2701.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181 (181) , 175- 204.
- Develi, E. S. (2017). 21. Yüzyılda göç olgusu uluslararası göç teorilerinin ekonomi politiği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 22, Göç Özel Sayısı, s. 1343- 1353.
- Doruk, S. K. (2010). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Lisans Programı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9- 22.
- Ela Özcan, E. D. (2016). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, Cilt 4, s. 184- 215.
- Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden kaçışlara göç ve göçmenler*. Ankara: Poenix Yayınevi.
- Eriksen, T. H. (2012). *Küçük yerel büyük meseleler sosyal ve kültürel antropoloji*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- Eşsiz, S. (2020). Göç türleri, <https://www.academia.edu/9011600/G%C3%96%C3%87-T%C3%9CRLER%C4%B0?auto=download>, (02.07.2020).
- Girişimciler, S. Ö. (2016). Yetişkin Eğitimcilerin Müfredatı El Kitabı. Yeniden yapılandırıcı Olarak Mülteci ve Göçmeneler, 23.
- Goularas Bayındır, G. ve Sunata, U. (2015). Türk dış politikasında göç ve mülteci rejimi. *Moment Dergi*, 2(1): 12- 40.
- Göçler. (08 Temmuz 2020) Göçler. <https://www.arcgis.com>.
- Göçmenler, Y. Y. (2018). Yetişkin Eğitimcileri Müfredatı El Kitabı. Gaziantep: Erasmus+ Partnership: Birleşik Krallık, Britanya – Yürütücü kuruluş Progestion, İspanya Kista Folkhögskola, İsveç Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye .
- Gökel, Ö. (2018). 1974 Barış harekâtı sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a gelen göçmenlerin kültürlenme seviyelerinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 17, 1567- 1583.
- Gönülaçan, A. (2016). İç göç üzerine sözlü tarih çalışması. *Uluslararası Göç ve Kültür Sempozyumu* (s. 309- 406). Amasya.

- Günay, E., Dilek, A. ve Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37- 60.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2009). *Türkiye’nin uluslararası göç politikaları 1923- 2023, Ulus devlet oluşumundan ulus ötesi dönüşümlere*. A. İçduygu, S. Erder, Ö.F. Gençkaya (Ed.), İstanbul: MireKoç.
- İnce, C. (2018). *Uluslararası göç bağlamında Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin mekânsal yoğunlaşması*. Gaziantep: İKSAD.
- İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2579- 2615.
- İnliceliler, N. D. (2019). *1923 Yılından bugüne Türkiye’nin uluslararası göç politikaları ve sosyal-ekonomik etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). Kültürleşme ve aile ilişkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 120- 128.
- Karipek, Y. Z. (2017). Asylum- seekers experience and acculturation: A study of syrian university students in Turkey. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, s. 105- 133.
- Kaynak, S., Arslan, İ., Alancıoğlu, E., ve Koçakoğlu, M. A. (2016). Göçün sosyo-ekonomik sonuçları: Suriyeli göçmenler üzerine bir uygulama. A. Diken ve A. Buluş (Ed.), 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: “Göç, Yoksulluk ve İstihdam”* (s. 11- 18), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu.
- Keleş, R. (2005). Bölgesel Gelişme ve Yurt Dışına Göç. N. A.- U. Yenisey, Göç ve Gelişme (s. 162). Ankara: Türk Matbaacılık Sanayi.
- Kılıçoğlu, G., Acat, M. ve Karadağ, E. (2015). İngiltere’deki Türk öğrencilerin kültürleşme tercihleri ve bu tercihlerin okula aidiyet duygusuyla ilişkisi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3 (30), 195- 225.
- Kurt, G. (2019). Yeni medyada nefret söylemi: YouTube’da Suriyeli mültecilere karşı üretilen nefret söylemi üzerine bir araştırma. *JILSES*, 5(1), 1- 20.
- Lewis, G. J. (1982). *Human migration a geographical perspective*. New York: St. Martin’s Press.

- McNeill, W. H. (1984). Human migration in historical perspective. *Population and Development Review*, 10(1), 1- 18.
- Mora, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1- 14.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of migration. *Journal of the statistical society of London*, Vol. 48. No. 2, pp. 167- 235.
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10 (3), 312- 333.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), 1- 13.
- Sezgin, A. A. (2017). Çevrimiçi gazetelerin okur yorumlarında nefret söylemi: Reina saldırısı örneği. *Online Academic Journal of Information Technology*, Cilt: 8, Sayı: 30, s. 107- 130, http://www.ajit-e.org/?menu=pages&p=details_of_article&id=289, (02.01.2020).
- Sirkeci, İ. ve Göktuna Yaylacı, F. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. F. Göktuna Yaylacı (Der.), *Kuramsal ve uygulama boyutları ile türkiye'de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler* (s. 15- 39), Londra: Transnational Press London.
- Sözen, E. (2014). *Söylem*. Ankara: Birleşik Yayınları.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*, 6, 845- 867.
- Syed, J. and Ali, F. (2020). A pyramid of hate perspective on religious bias, discrimination and violence. *Journal of Business Ethics*, <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04505-5>, (10.09.2020).
- Şeker, B. D. (2006). Kente göç etmiş bir örnekte kültüre uyum kültürlenme süreçleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 1- 31.
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve türleri: Kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 269- 289.
- Tahsin, E. (2007). *Ekonomik entegrasyon teorisi çerçevesinde ab ve Latin Amerika entegrasyonlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Taş, E. (2017). Yeni medyada nefret söylemi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1 (1), 60- 71.
- Türkiye'deki Suriyeli sayısı (2 Ocak 2020). <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi>.
- Türk Dil Kurumu (05 Aralık 2020) www.tdk.gov.tr.
- UNHCR. (06 Haziran 2020). UNHCR BM Mülteci Örgütü. <https://www.unhcr.org/tr/>:
- Unutulmaz, K. O. (2016). Gündemdeki kavram: "Göçmen entegrasyonu" Avrupada gelişimi ve Britanya örneği. S. G. İhlamur Öner, N. A. Şirin Öner), (Eds.), *Küreselleşme çağında göç* (s. 139). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Urgancı, B. (4 Şubat 2014). Bütünleşme- entegrasyon. <http://www.tuicakademi.org>.
- Vardal, B. Z. (2015). Nefret söylemi ve yeni medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2015 Bahar 2(1), 132- 156.
- Weber, A. (2009). *Nefret söylemi el kitabı*. Strazburg: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Yağmur, K. and van de Vijver, F. J. R. (2012). Acculturation and language orientations of Turkish immigrants in Australia, France, Germany, and the Netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(7), 1110- 1130.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç çeşitleri nedenleri ve etkileri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/2, s. 1685- 1704.

EKLER

Ek 1. Türkçe Soru Formu

KİŞİ ÖZELLİKLERİ SORULARI

Sosyo-Demografik Bilgi

CİNSİYET	K			E			
YAŞ	18-24	25-34	35-44	45-54	55- 64	65 ve üstü	
EĞİTİM	EĞİTİMSİZ	İLK-ORTA	LİSE	ÜNİVERSİTE	LİSANS ÜSTÜ		
MEDENİ DURUM	BEKAR	EVLİ	BOŞANMIŞ	DİĞER			
GELİR DÜZEYİ	GELİRİM YOK	1000-1400 VEYA ALTI	1500-2900 ARASI	3000-4900 ARASI	5000 VE ÜZERİ		
ÇALIŞIYOR MUSUNUZ?	EVET			HAYIR			
HERHANGİ BİR YERDEN YARDIM ALIYOR MUSUNUZ?	EVET			HAYIR			
HANE HALKI SAYISI							
HANE ÇOCUK SAYISI							
HANE ÇALIŞAN SAYISI							

TÜRKİYE'YE GELDİĞİNİZ YAŞ	
ÜLKENİZDEN GÖÇ ETTİĞİNİZ YIL	
TÜRKİYE'DE YERLEŞTİĞİNİZ YIL	

Kendinizi daha çok nereli hissediyorsunuz?

Türkiyeli

Suriyeli

Hem Suriyeli Hem Türkiyeli

Dünyalı

Kendimi hiçbir yerli hissetmiyorum

Suriye'ye kısa süre içinde geri dönmek istiyor musunuz?

Evet /Hayır /Belki

(Uyum Ölçeği Soruları)

Bu bölümde göç ederek geldiğiniz Türkiye’de yaşadığınız uyum sorunları hakkında görüşleriniz istenmektedir.

Türkiye’ye gelip yaşamaya başladıktan sonra aşağıda yer alan farklılıkları hangi düzeyde hissettiniz?

	Hiçbir şey Hissetmedim	Az Hissettim	Biraz Hissettim	Çok Hissettim	Çok Fazla Hissettim
Dil farklılığı					
Hava durumu farklılıkları					
Beslenme alışkanlıklarındaki farklılıklar					
Gelenek farklılıkları					
Dini farklılıklar					
Etnik farklılıklar					
Aile üyelerinden ayrı kalmak					
Yakın arkadaşlardan uzak olmak					
Uygun bir iş bulamamak					
Toplumunu tanımamak					
Güvenecek birini bulamamak					
Kendi dilinde eğitim alamamak					
Kendi kültür ve değerlerime göre çocuklarımı yetiştirmemek					
Geldiğim ülkede edindiğim eğitimin Türkiye’de tanınmaması					
Geldiğim ülkede edindiğim kariyerin Türkiye’de tanınmaması					

Bu bölümde nefret söylemine maruz kalma, önyargı ve ayrımcılık hedefi olma kapsamında görüşleriniz istenmektedir.

Aşağıda yer alan cümlelere ne kadar katılırsınız?

(Sorulara lütfen göç ederek geldiğiniz ülkeyi baz alarak cevap veriniz.)

Göç ederek geldiğim ülkede:

		Hi	K	Z	K	K
Etnik kökenimden ötürü önyargılı tutuma maruz kaldım.	Önyargılı tutumlar					
Etnik köklenenimden ötürü toplumdan dışlandım.	ÖNYARGILI TUTUMLAR					
Dini kökenimden ötürü önyargılı tutuma maruz kaldım.	ÖNYARGILI TUTUMLAR					
Dini köklenenimden ötürü toplumdan dışlandım.	ÖNYARGILI TUTUMLAR					
Dinim nedeniyle nefret ifadelerine maruz kaldım.	ÖNYARGILI DAVRANIŞ					
Etnik kökenimden ötürü küçümseyici şakalara maruz kaldım.	ÖNYARGILI DAVRANIŞ					
Aynı dini kökenden olmayan biri tarafından küçültücü bir isimle adlandırıldım.	ÖNYARGILI DAVRANIŞ					
İrkçi bir ifade ile çağrıldığı veya adlandırıldığı oldu.	AYRIMCILIK					
Etnik kimliğimden ötürü ayrımcılığa maruz kaldım.	AYRIMCILIK					
İş arama sürecimde uyruğumdan dolayı ayrımcılığa uğradım.	AYRIMCILIK					
Ev alırken ya da kiralarırken uyruğumdan dolayı ayrımcılığa maruz kaldım.	AYRIMCILIK					
Etnik kökenimden ötürü kutsal değerlerime yönelik saygısızlık ya da tacize uğradım.	ŞİDDET					
Etnik kökenimden ötürü sosyal hayatta şiddete uğradım.	ŞİDDET					
Etnik kökenimden ötürü tehditlere maruz kaldım.	ŞİDDET					
Dini kökenimden ötürü kutsal değerlerime yönelik saygısızlık ya da tacize uğradım.	ŞİDDET					
Dini kökenimden ötürü sosyal hayatta şiddete uğradım.	ŞİDDET					
Dini kökenimden ötürü tehditlere maruz kaldım.	ŞİDDET					
İnsan grupları tarafından, kasıtlı ve sistematik şekilde mültecilerin yok edildiğine şahit oldum.	SOYKRİM					

Bu bölümde nefret sözlerine maruz kalma, önyargı ve ayrımcılığa uğradığınız bir durumda hissettiğiniz duygular istenmektedir.

Alışveriş yerleri, restoran, işyeri veya okul gibi bir sosyal ortamlardan birinde veya resmi devlet kurumlarında, çalışanlar ya da görevliler tarafından herhangi bir nedenden dolayı **nefret sözleri içeren kötü bir ifadeye** maruz kaldınız mı?

Evet Hayır

Eğer cevabınız evet ise aşağıda yer alan duyguları hangi yoğunlukta hissettiniz?

	Hiç	Az	Biraz	Çok	Çok fazla
Sinirli Hissettim					
Davranışı yapan kişiye karşı nefret hissettim					
Bulduğum ülkedeki topluma karşı nefret hissettim					
Ezilmiş Hissettim					
Acı Hissettim					

Utandım					
Çaresiz hissettim					
Kendime Saygı Duygum Hasar Gördü					
Savaşmak İstedim					
Hiçbir Şey Hissetmedim					

Türkiye vatandaşlarından biri ya da birileri tarafından herhangi bir nedenden dolayı **nefret** **sözleri içeren kötü bir ifadeye** maruz kaldınız mı?

Evet Hayır

Eğer cevabınız evet ise aşağıda yer alan duyguları hangi yoğunlukta hissettiniz?

	Hiç	Az	Biraz	Çok	Çok fazla
Üzgün ve Yalnız Hissettim					
Karışık Duygular Hissettim					
Depresif Hissettim					
Aşağılık Duygusu Hissettim					
O an Suriyeli Olmaktan Utandım					
Sinirli ve Öfkeli Hissettim					
Türkiye'ye Geldiğim İçin Pişmanlık Duydum					
Türkiye'de Yaşamın Güvensiz Olduğunu Düşündüm					
Türkiye Vatandaşı Olan Herkesten Hoşlanmaz Oldum					
İntikam Almak İstedim					
Yaşadığım Bu Olayı Görmezden Geldim					

Bu bölümde Türkiye’de yaşam koşullarına uyumunuz ve deneyimlerinize ilgili görüşleriniz istenmektedir.

Aşağıda yer alan cümlelere ne kadar katılırsınız?

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Türkçeyi ana dilimden daha iyi yazıyorum.	Asimilasyon					
Evdeyken genellikle Türkçe konuşuyorum.						
Türkiye’de toplumunun gelenek ve değerlerine uyum sağlayabilmek için kendi gelenek ve değerlerimden vazgeçtim.						
Suriyelilere göre Türkiyeli olanlarla daha iyi anlaşıyorum.						
Suriyelilere göre Türkiyeli olanların beni daha iyi anladığını düşünüyorum.						
Türkiye’de toplumun kültürüne uyum sağlayabilmek için kendi kültürümden vazgeçtiğim anlar oldu.						
Duyularımı Türkiyelilerle paylaşmayı Suriyelilere göre daha kolay buluyorum.						
Türkiyelilerle, Suriyelilere göre daha rahat sosyalleşebiliyorum.						
Dinlediğim müziklerin çoğu Suriye müzikleri.	Ayrılma					
Suriyelilerin olduğu sosyal toplantılara gitmeyi tercih ediyorum.						
Suriyelilerin bana Türkiyelilerden daha eşit davrandığını hissediyorum.						
Suriyeli biri ile tanışıp arkadaşlık kurmayı tercih ederim.						
Bir Suriyeli ile birlikteyken Türkiyelilerle olduğumdan daha rahat hissediyorum.						
Suriyeliler, Suriyeli olanlarla evlenmeli.						
Bir iş yapmak için Türkiyeli ve Suriyeli arasında tercih yapmak durumunda kalsam, Suriyeli olanı tercih ederim.						
Kendi gelenek ve değerlerimizi Türkiyelilerin gelenek ve değerleriyle karıştırmadığımız müddetçe sürdürebiliriz.						
Hem Türkçe hem de kendi dilimde şarkı söylerim.	Bütünleşme					
Suriyeli olarak hem kendi değerlerimizi sürdürmeli hem de Türkiye değerlerini benimsemeliyiz.						
Ana dilimde yaptığım gibi Türkçe de düşünebiliyorum.						
Hem Türkiyeli hem de Suriyeli arkadaşlarım var.						
Hem Suriyeli hem de Türkiyelilerin bana değer verdiğini hissediyorum.						
Hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler arasında kendimi rahat hissediyorum.						
Hem kendi kültürümü yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun kültürünü benimsedim.						
Hem kendi değerlerimi yaşadım hem de içinde bulunduğum toplumun değerlerini benimsedim.						
Genel olarak, Suriyeli ya da Türkiyeli herhangi biriyle sosyalleşmekte zorlanıyorum.	M					

Bazen ne Türkiyelilerin ne de Suriyelilerin benim gibi olmadığını hissediyorum.					
Bazen Türkiyeli olsun ya da Suriyeli olsun arkadaş edinmekte zorlanıyorum.					
Bazen ne Suriyelilerin ne de Türkiyelilerin beni kabul etmediğini hissediyorum.					
Ne kendi toplumumun kültürünü ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun kültürünü benimsemiyorum.					
Bazen hem Türkiyelilere hem de Suriyelilere güvenmeyi zor buluyorum.					
Hem Suriyelilerin hem de Türkiyelilerin beni anlamakta zorlandıklarını görüyorum.					
Ne kendi toplumumun gelenek ve değerlerini ne de içinde bulunduğum Türkiye toplumunun gelenek ve değerlerini benimsemiyorum.					

Ek 2. Arapça Soru Formu Örneği

تأثيرات لغة الكراهية والحديث عن اللاجئين حول الاندماج في سياق التوجهات الثقافية
اسئلة واستطلاع رأي بحثية للماجستير

اسئلة شخصية

المعلومات الاجتماعية والديمغرافية

		رجل		امرأه		الجنس	
فوق الـ 65		55-64	45-54	35-44	25-34	18-24	العمر
فوق الماجستير		جامعة	ثانوية	ابتدائي	غير متعلم		التعليم
اخرى		مطلق/ة	متزوج	عازب		الحالة الاجتماعية	
5000 وما فوق		بين 3000-4900	بين 1500-2900	1000-1400 أو أقل منه	ليس لدي دخل		معدل الدخل
		لا			نعم	هل تعمل/ي	
		لا			نعم	هل تحصل على المساعدة من أي مكان؟	
						عدد الاشخاص في المنزل	
						عدد الاطفال في المنزل	
						عدد الاشخاص الذين يعملون	

	العمر عندما جئت الى تركيا
	السنة التي هاجرت بها
	السنة التي سكنت بها في تركيا

من اين تشعر نفسك حالياً؟

تركي

سوري

سوري و تركي

دنيوي

لا أشعر من أي وطن

هل تريد العودة الى سوريا قريباً؟

نعم / لا / ربما

(أسئلة مقياس الملاءمة)

في هذا القسم مطلوب رأيك حول مشاكل الاندماج التي واجهتها عندما هاجرت الى تركيا

في اي مستوى شعرت بالاختلافات عندما جنئت الى تركيا وبدأت العيش فيها مذكورة في الاسفل:

شعرت كثيراً جداً	شعرت كثيراً	شعرت بالقليل	شعرت قليلاً	لم أشعر بأي شيء	
					اختلاف اللغة
					اختلافات الطقس
					الاختلافات في عادات الطعام
					الاختلافات التقليدية
					الاختلافات الدينية
					الاختلافات العرقية
					الانفصال عن أفراد الأسرة
					الابتعاد عن الأصدقاء المقربين
					عدم إيجاد العمل المناسب
					معرفة المجتمع
					لا يمكن العثور على شخص تثق به
					عدم القدرة على تلقي التعليم بلغته
					عدم تربية أطفالي حسب ثقافتى وقيمتى
					اصبح لتعليم الذي حصلت عليه في بلد الذي جننت اليه غير معترفاً به في تركيا
					اصبحت المهنة التي اكتسبتها في البلد الذي جننت اليه غير معترفاً به في تركيا

في هذا القسم، مطلوب منكم طرح آرائكم في نطاق تعرضكم لخطاب الكراهية والتحيز والتمييز. ما هو مدى توافقكم على الجمل المذكورة في الاسفل؟

الرجاء الإجابة على الأسئلة بناءً على البلد الذي هاجرت منه
البلد التي هاجرت اليها

وافق بشدة	وافق	وافق ولا اوافق	لا اوافق	لا اوافق أبداً	
					تعرضت للتحيز بسبب خلفيتي العرقية
					تعرضت للتمييز بسبب خلفيتي العرقية
					تعرضت للتحيز بسبب خلفيتي الدينية
					تعرضت للتمييز بسبب خلفيتي الدينية
					تعرضت لخطابات الكراهية بسبب ديني
					تعرضت للسخرية بسبب خلفيتي العرقية
					لقد تم تسميتي باسم مهين من قبل شخص ليس من نفس ديني
					تم استدعائي أو تسميتي بتعبير عنصري
					تعرضت للتمييز بسبب هويتي العرقية
					أثناء عملية البحث عن وظيفة، تعرضت للتمييز بسبب جنسيتي
					تعرضت للتمييز عند شراء أو استئجار منزل بسبب جنسيتي
					بسبب خلفي العرقية، كنت غير محترم أو تعرضت للمضايقة بسبب قيمى المقدسة
					تعرضت للعنف في الحياة الاجتماعية بسبب خلفيتي العرقية
					تعرضت للتهديدات بسبب انتمائى العرقى
					بسبب أصولى الدينية، كنت غير محترم أو تعرضت للمضايقة من قيمى المقدسة
					تعرضت للعنف في الحياة الاجتماعية بسبب ديني
					لقد تعرضت للتهديد بسبب ديني
					لقد شاهدت الإبادة المتعمدة والمنهجية للاجئين من قبل مجموعات من الناس

في هذا القسم يتم سؤالك عن مشاعرك عندما تعرضت فيه لكلمات الكراهية والتحيز والتمييز

هل تعرضت لخطاب الكراهية من قبل موظفين أو مسؤولين لأي سبب في بيئة اجتماعية مثل مركز تسوق أو مطعم أو مكان عمل أو مدرسة أو في مركز حكومي؟

نعم	لا
-----	----

إذا كانت إجابتك نعم، فما هي مدى شدة شعورك بالعواطف التالية؟

كثير جدا	الكثير	بعض	قليل	ابدا	
					شعرت بالغضب
					شعرت بالكراهية تجاه الشخص الذي يقوم بهذا الفعل
					شعرت بالكراهية تجاه المجتمع في البلد الذي فيه
					شعرت بالسحق
					شعرت بالألم
					أخرجت
					شعرت بالعجز
					تضررت إحساسي باحترام الذات
					أردت القتال
					لم أشعر بشيء

هل تعرضت لكلام سيئ يحتوي على كلمات كراهية لأي سبب من الأسباب من قبل أحد مواطنيها أو أحد مواطني تركيا؟

نعم	لا
-----	----

إذا كانت إجابتك نعم، فما هي مدى شدة شعورك بالعواطف التالية؟

كثيرا جدا	كثيرا	البعض	قليل	ابدا	
					شعرت بالحزن والوحدة
					شعرت بمشاعر مختلفة
					شعرت بالاكتئاب
					شعرت بالتحقير
					في تلك اللحظة شعرت بالحرج بأني سوري
					شعرت بالغضب
					ندمت لأنني جنيت إلى تركيا
					أعتقد أن تركيا غير آمنة للعيش فيه
					أصبحت لا أحب أي موطن تركي
					أردت الانتقام
					تجاهلت الحدث الذي حصل معي

Ek 3. Berry Kültürleşme Ölçeği Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Farkı

Berry Kültürleşme Ölçeğinin Bütünleşme Boyutu puanlarının demografik özelliklere göre fark analizi sonuçları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Bütünleşme Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları

	Ortalama	SS	Test Değeri	p
Cinsiyet				
Kadın	26.50	7.02	28968.500 (U)	0.004
Erkek	24.66	8.14		
Yaş				
18-24	26.50	8.33	10.711 (X ²)	0.057
25-34	24.39	7.40		
35-44	24.57	7.74		
45-54	25.88	6.06		
55-64	24.38	9.93		
65 ve üzeri	32.50	10.61		
Eğitim				
Eğitimsiz	32.25	13.07	5.492 (X ²)	0.240
İlk-orta	23.90	7.68		
Lise	25.40	7.05		
Üniversite	25.45	8.00		
Lisansüstü	24.00	8.09		
Medeni durum				
Bekar	26.21	8.05	15.320 (X ²)	0.002
Evli	24.37	7.59		
Boşanmış	30.73	6.51		
Diğer	26.40	6.19		
Gelir				
Geliri yok	25.93	7.74	4.861 (X ²)	0.302
1000-1400 TL arası	24.96	9.18		
1500-2900 TL arası	24.63	7.48		
3000-4900 TL arası	24.57	6.74		
5000 TL ve üzeri	26.59	6.61		
Çalışma durumu				
Evet	24.93	7.86	34182.000 (U)	0.102
Hayır	25.76	7.75		
Yardım alma				
Evet	25.11	7.21	22321.500 (U)	0.901
Hayır	25.33	7.95		

U: Mann Whitney U Testi, X²: Kruskal Wallis-H Testi, SS: Standart Sapma.

Berry Kültürleşme Ölçeğinin Bütünleşme Boyutu puanı kadınlarda, 65 ve üzeri yaşa sahip olanlarda, eğitimsizlerde, boşanmışlarda, 5000 TL ve üzeri gelire sahip olanlarda,

çalışmayanlarda ve yardım almayanlarda daha yüksektir. Fark analizi sonuçlarına göre cinsiyet ve medeni duruma göre bütünleşme puanları arasındaki farklar anlamlıdır ($p<0.05$). Berry Kültürleşme Ölçeğinin Marjinalleşme Boyutu puanlarının demografik özelliklere göre fark analizi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Marjinalleşme Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları

	Ortalama	SS	Test Değeri	p
Cinsiyet				
Kadın	16.07	5.95	33920.500 (U)	0.913
Erkek	16.48	7.49		
Yaş				
18-24	16.89	7.76		
25-34	16.03	6.77		
35-44	16.57	6.55	4.945 (X ²)	0.423
45-54	14.50	5.96		
55-64	16.85	5.93		
65 ve üzeri	16.00	4.24		
Eğitim				
Eğitimsiz	21.75	14.43		
İlk-orta	18.60	7.46	9.789 (X ²)	0.044
Lise	16.21	6.38		
Üniversite	16.31	7.05		
Lisansüstü	13.76	6.45		
Medeni durum				
Bekar	16.50	7.63		
Evli	16.07	6.54	3.387 (X ²)	0.336
Boşanmış	18.27	6.87		
Diğer	18.70	5.60		
Gelir				
Geliri yok	16.82	6.97		
1000-1400 TL arası	17.23	8.22		
1500-2900 TL arası	15.90	6.78	5.180 (X ²)	0.269
3000-4900 TL arası	15.68	5.68		
5000 TL ve üzeri	14.41	5.39		
Çalışma durumu				
Evet	16.45	7.11	36680.500 (U)	0.778
Hayır	16.20	6.87		
Yardım alma				
Evet	16.00	7.40	21023.000 (U)	0.303
Hayır	16.42	6.91		

U: Mann Whitney U Testi, X²: Kruskal Wallis-H Testi, SS: Standart Sapma.

Berry Kültürleşme Ölçeğinin Marjinalleşme Boyutu puanı erkeklerde, 18-24 arası yaşa sahip olanlarda, eğitimsizlerde, medeni durumunu belirmeyenlerde, 1000-1400 TL arası gelire sahip olanlarda, çalışanlarda ve yardım almayanlarda daha yüksektir. Fark analizi sonuçlarına göre eğitim durumuna göre marjinalleşme puanları arasındaki farklar anlamlıdır ($p < 0.05$). Berry Kültürleşme Ölçeğinin Asimilasyon Boyutu puanlarının demografik özelliklere göre fark analizi sonuçları Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Asimilasyon Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları

	Ortalama	SS	Test Değeri	p
Cinsiyet				
Kadın	14.30	4.78	14784.500 (U)	0.286
Erkek	13.70	4.59		
Yaş				
18-24	13.40	4.45		
25-34	13.82	4.59		
35-44	14.66	5.15	6.553 (X ²)	0.256
45-54	14.41	4.24		
55-64	16.50	5.32		
65 ve üzeri	9.00	0.01		
Eğitim				
Eğitimsiz	19.25	10.24		
İlk-orta	14.89	4.89	3.170 (X ²)	0.530
Lise	14.06	4.68		
Üniversite	13.69	4.48		
Lisansüstü	13.60	4.56		
Medeni durum				
Bekar	13.52	4.54		
Evli	13.99	4.59	5.817 (X ²)	0.121
Boşanmış	17.67	7.28		
Diğer	16.00	3.10		
Gelir				
Geliri yok	13.85	4.68		
1000-1400 TL arası	13.94	4.76	3.791 (X ²)	0.435
1500-2900 TL arası	13.79	4.56		
3000-4900 TL arası	15.57	5.32		
5000 TL ve üzeri	12.92	3.77		
Çalışma durumu				
Evet	14.07	4.64	16150.000 (U)	0.402
Hayır	13.72	4.68		
Yardım alma				
Evet	12.92	4.17	7950.500 (U)	0.090
Hayır	14.10	4.73		

U: Mann Whitney U Testi, X²: Kruskal Wallis-H Testi, SS: Standart Sapma.

Berry Kültürleşme Ölçeğinin Asimilasyon Boyutu puanı kadınlarda, 55-64 arası yaşa sahip olanlarda, eğitimsizlerde, boşanmışlarda, 3000-4900 TL arası gelire sahip olanlarda, çalışanlarda ve yardım almayanlarda daha yüksektir. Fark analizi sonuçlarına göre asimilasyon puanı demografik özelliklere göre anlamlı fark göstermemektedir ($p>0.05$). Berry Kültürleşme Ölçeğinin Ayrılma Boyutu puanlarının demografik özelliklere göre fark analizi sonuçları Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. Berry Kültürleşme Ölçeğinin Ayrılma Boyutu Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Fark Analizi Sonuçları

	Ortalama	SS	Test Değeri	p
Cinsiyet				
Kadın	5.49	1.52	29672.500 (U)	0.011
Erkek	6.03	2.05		
Yaş				
18-24	5.76	2.11		
25-34	5.79	1.75		
35-44	6.19	1.84	11.073 (X^2)	0.050
45-54	5.50	1.69		
55-64	5.69	2.10		
65 ve üzeri	6.50	0.71		
Eğitim				
Eğitimsiz	7.00	3.56		
İlk-orta	6.28	2.06		
Lise	5.82	1.76	3.067 (X^2)	0.547
Üniversite	5.78	1.91		
Lisansüstü	5.91	1.99		
Medeni durum				
Bekar	5.74	1.96		
Evli	5.96	1.87	4.209 (X^2)	0.240
Boşanmış	5.36	2.06		
Diğer	5.40	1.17		
Gelir				
Geliri yok	5.56	1.80		
1000-1400 TL arası	6.23	2.40	6.976 (X^2)	0.137
1500-2900 TL arası	5.90	1.68		
3000-4900 TL arası	5.95	1.96		
5000 TL ve üzeri	5.82	1.53		
Çalışma durumu				
Evet	6.02	1.92	32731.500 (U)	0.014
Hayır	5.63	1.85		
Yardım alma				
Evet	5.58	1.65	20325.000 (U)	0.124
Hayır	5.90	1.95		

U: Mann Whitney U Testi, X^2 : Kruskal Wallis-H Testi, SS: Standart Sapma.

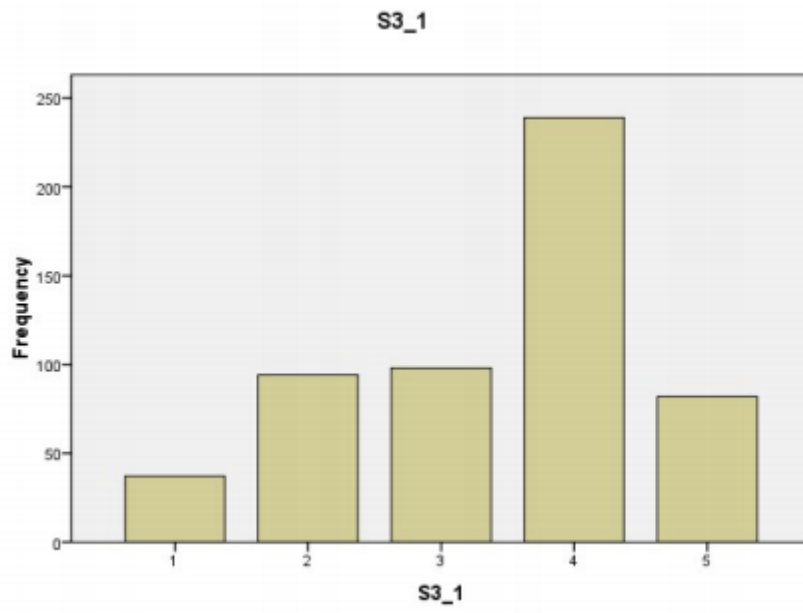
Berry Kltrleme leğinin Ayrılma Boyutu puanı erkeklerde, 65 ve üzeri yaa sahip olanlarda, eğitimsizlerde, evlilerde, 1000-1400 TL arası gelire sahip olanlarda, çalışanlarda ve yardım almayanlarda daha yüksektir. Fark analizi sonuçlarına göre eğitim durumuna göre marjinalleşme puanları arasındaki farklar anlamlıdır ($p<0.05$).

Ek 4. Farklılık Hissetme Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Tablo 35. S3_1 1 Dil Farklılığı

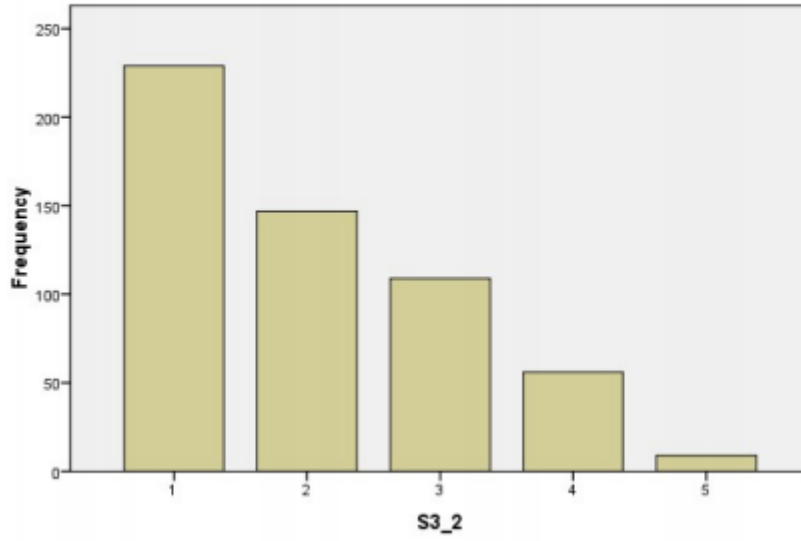
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Geçerli 1	37	6,7	6,7	6,7
2	94	17,1	17,1	23,8
3	98	17,8	17,8	41,6
4	239	43,5	43,5	85,1
5	82	14,9	14,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 36. S3_2 Hava Durumu Farklılıkları

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	229	41,6	41,6	41,6
2	147	26,7	26,7	68,4
3	109	19,8	19,8	88,2
4	56	10,2	10,2	98,4
5	9	1,6	1,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

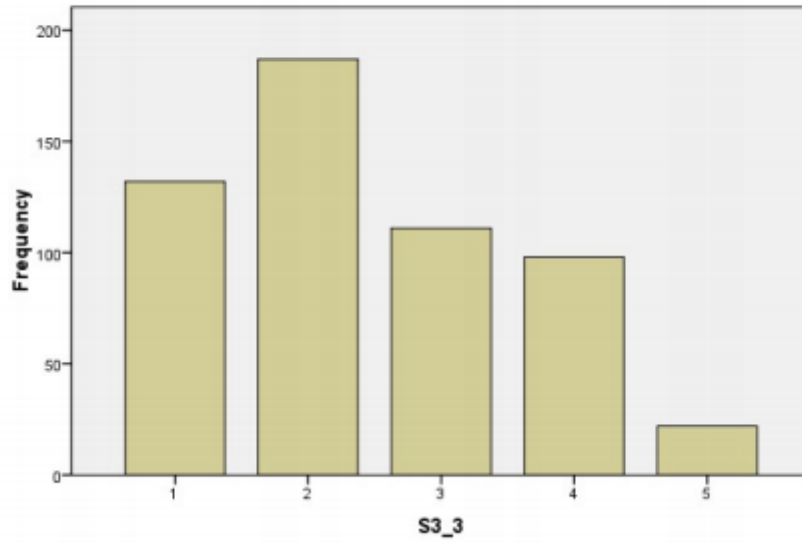
S3_2

Tablo 37. S3_3 Beslenme Aışkanlıklarındaki Farklılıklar

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	132	24,0	24,0	24,0
2	187	34,0	34,0	58,0
3	111	20,2	20,2	78,2
4	98	17,8	17,8	96,0
5	22	4,0	4,0	100,0
Total	550	100,0	100,0	

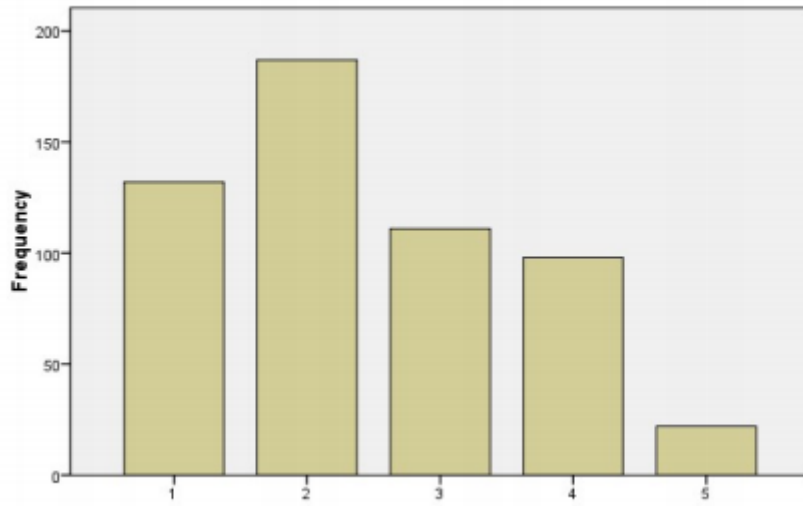
S3_3

Tablo 38. S3_4 Gelenek Farklılıkları

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	95	17,3	17,3	17,3
2	151	27,5	27,5	44,7
3	156	28,4	28,4	73,1
4	124	22,5	22,5	95,6
5	24	4,4	4,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S3_3

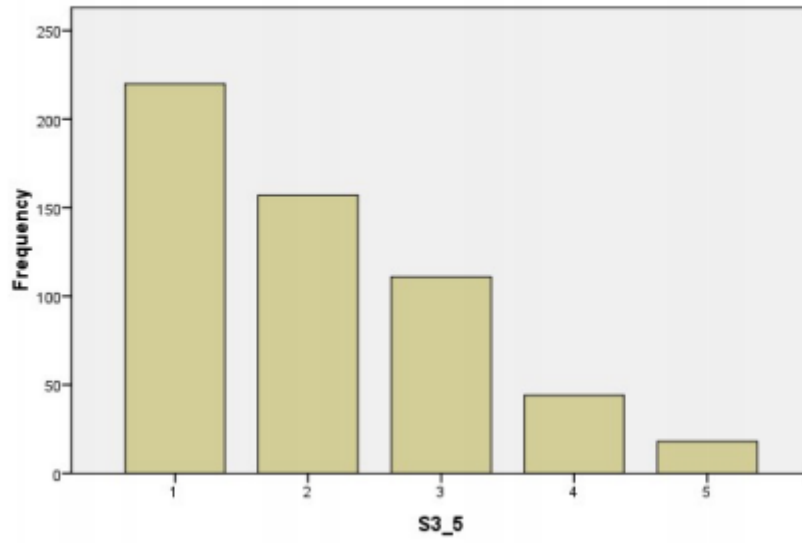

S3_3

Tablo 39. S3_5 Dini Farklılıklar

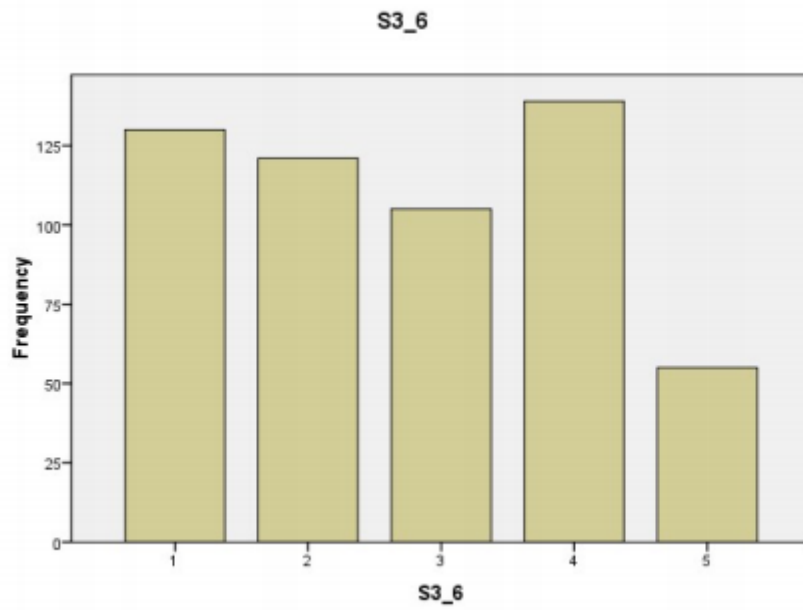
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	220	40,0	40,0	40,0
2	157	28,5	28,5	68,5
3	111	20,2	20,2	88,7
4	44	8,0	8,0	96,7
5	18	3,3	3,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S3_5

Tablo 40. S3_6 Etnik Farklılıklar

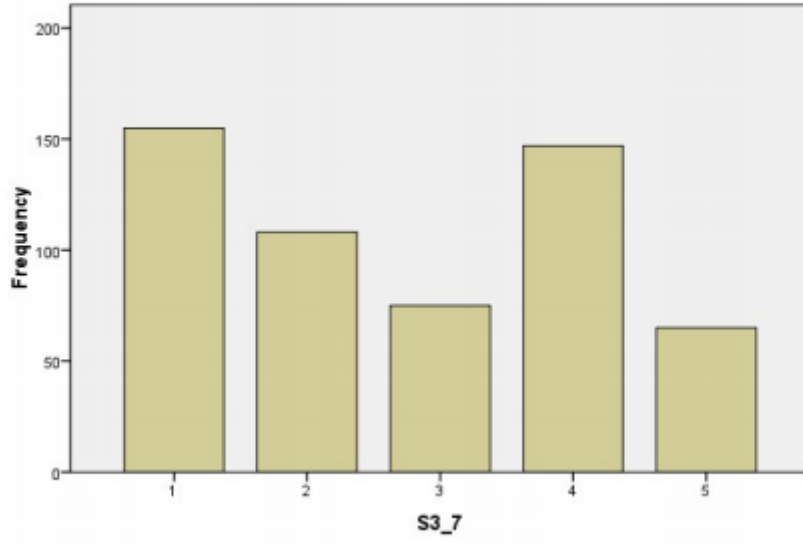
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	130	23,6	23,6	23,6
2	121	22,0	22,0	45,6
3	105	19,1	19,1	64,7
4	139	25,3	25,3	90,0
5	55	10,0	10,0	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 41. S3_7 Aile Üyelerinden Ayrı Kalmak

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	155	28,2	28,2	28,2
2	108	19,6	19,6	47,8
3	75	13,6	13,6	61,5
4	147	26,7	26,7	88,2
5	65	11,8	11,8	100,0
Total	550	100,0	100,0	

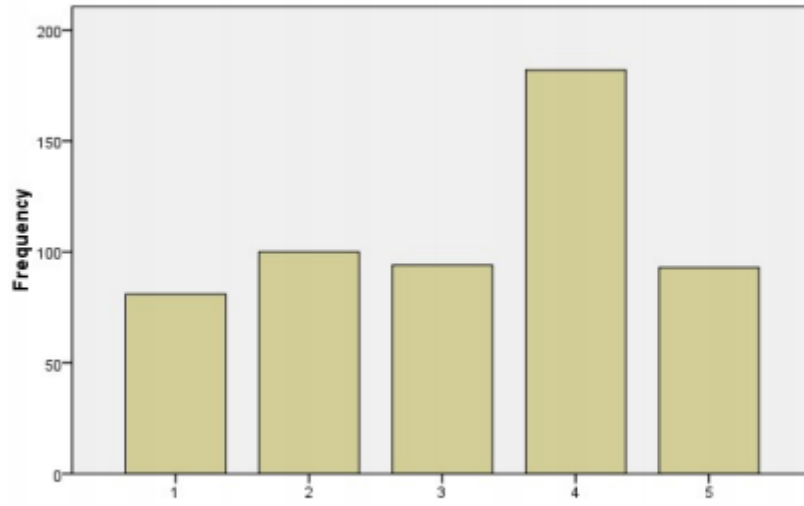
S3_7

Tablo 42. S3_8 Yakın Arkadaşlardan Uzak Olmak

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	81	14,7	14,7	14,7
2	100	18,2	18,2	32,9
3	94	17,1	17,1	50,0
4	182	33,1	33,1	83,1
5	93	16,9	16,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S3_8

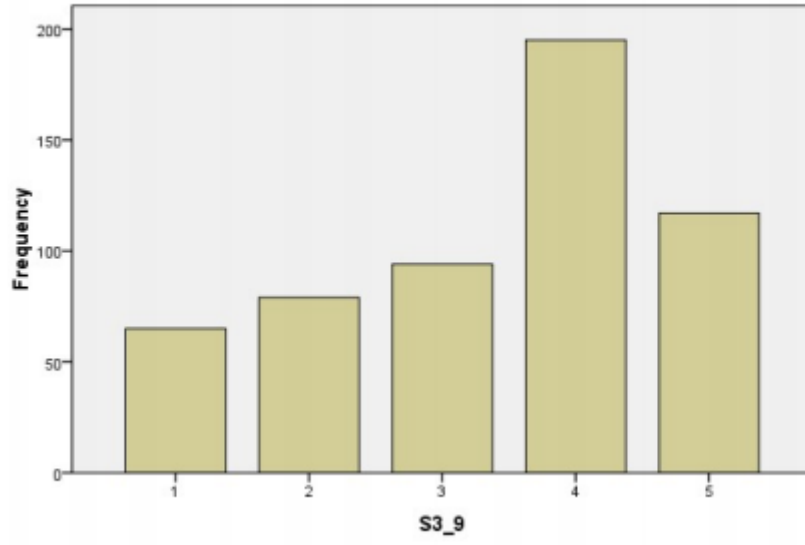

S3_8

Tablo 43. S3_9 Uygun Bir İş Bulamamak

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	65	11,8	11,8	11,8
2	79	14,4	14,4	26,2
3	94	17,1	17,1	43,3
4	195	35,5	35,5	78,7
5	117	21,3	21,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

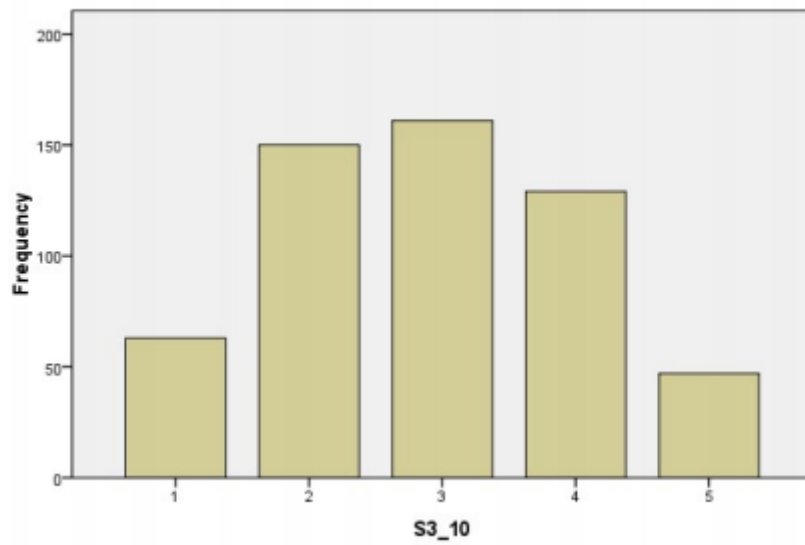
S3_9

Tablo 44. S3_10 Toplumu Tanımamak

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	63	11,5	11,5	11,5
2	150	27,3	27,3	38,7
3	161	29,3	29,3	68,0
4	129	23,5	23,5	91,5
5	47	8,5	8,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

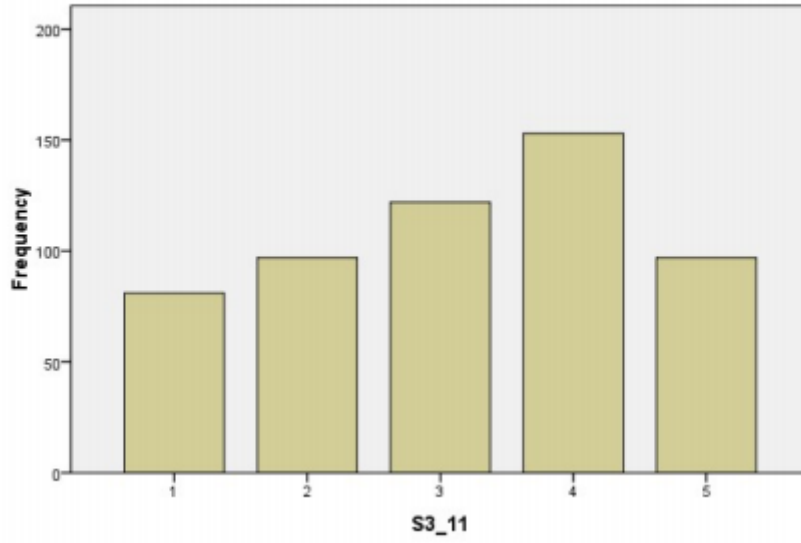
S3_10

Tablo 45. S3_11 Güvenccek Birini Bulamamak

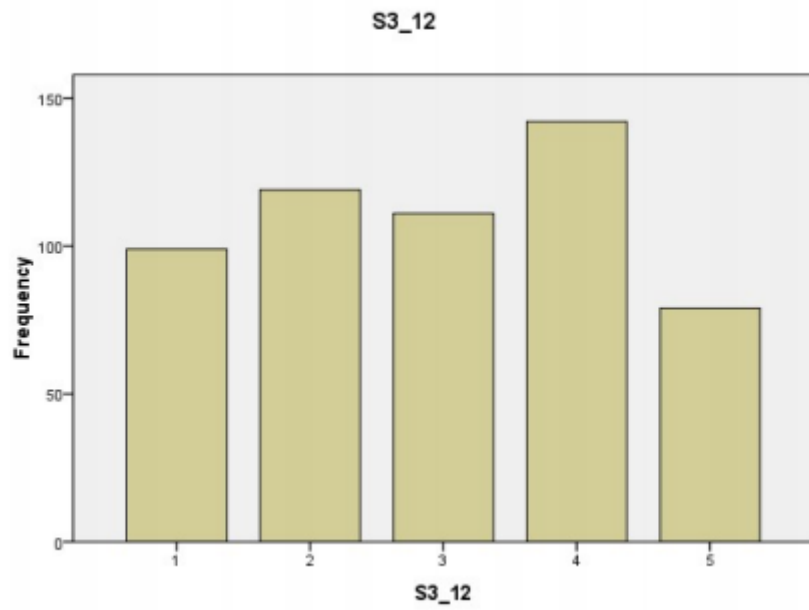
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	81	14,7	14,7	14,7
2	97	17,6	17,6	32,4
3	122	22,2	22,2	54,5
4	153	27,8	27,8	82,4
5	97	17,6	17,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S3_11

Tablo 46. S3_12 Kendi Dilinde Eğitim Alamamak

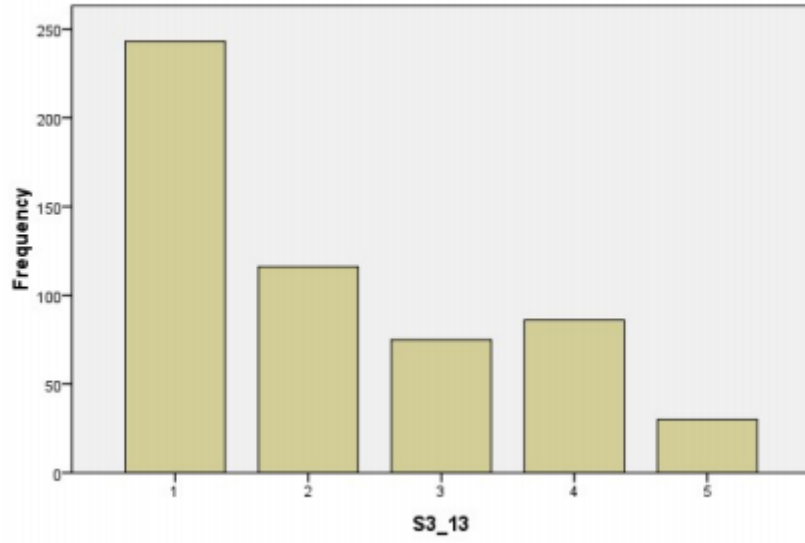
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	99	18,0	18,0	18,0
2	119	21,6	21,6	39,6
3	111	20,2	20,2	59,8
4	142	25,8	25,8	85,6
5	79	14,4	14,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 47. S3_13 Kendi Kültür ve Değerlerime Göre Çocuklarımı Yetiştirmemek

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	243	44,2	44,2	44,2
2	116	21,1	21,1	65,3
3	75	13,6	13,6	78,9
4	86	15,6	15,6	94,5
5	30	5,5	5,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

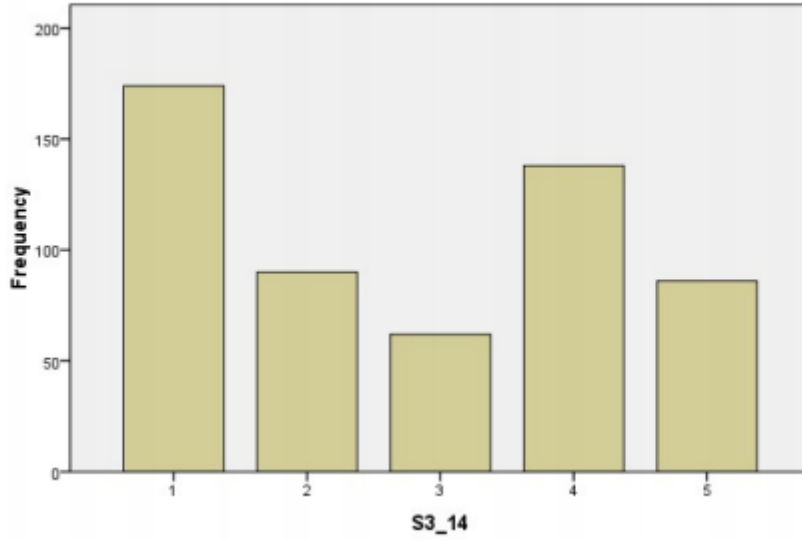
S3_13

Tablo 48. S3_14 Geldiğim Ülkede Edindiğim Eğitimin Türkiye’de Tanınmaması

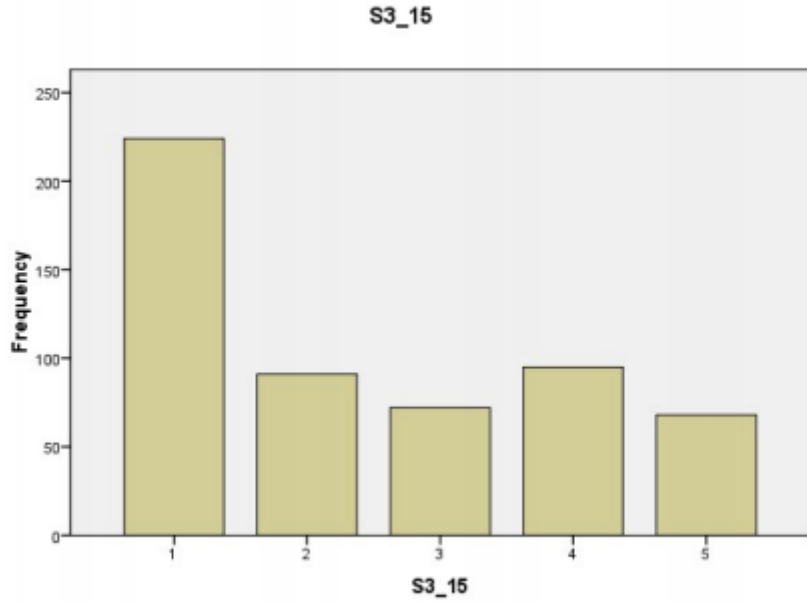
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	174	31,6	31,6	31,6
2	90	16,4	16,4	48,0
3	62	11,3	11,3	59,3
4	138	25,1	25,1	84,4
5	86	15,6	15,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S3_14

Tablo 49. S3_15 Geldiğim Ülkede Edindiğim Kariyerin Türkiye’de Tanınmaması

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	224	40,7	40,7	40,7
2	91	16,5	16,5	57,3
3	72	13,1	13,1	70,4
4	95	17,3	17,3	87,6
5	68	12,4	12,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

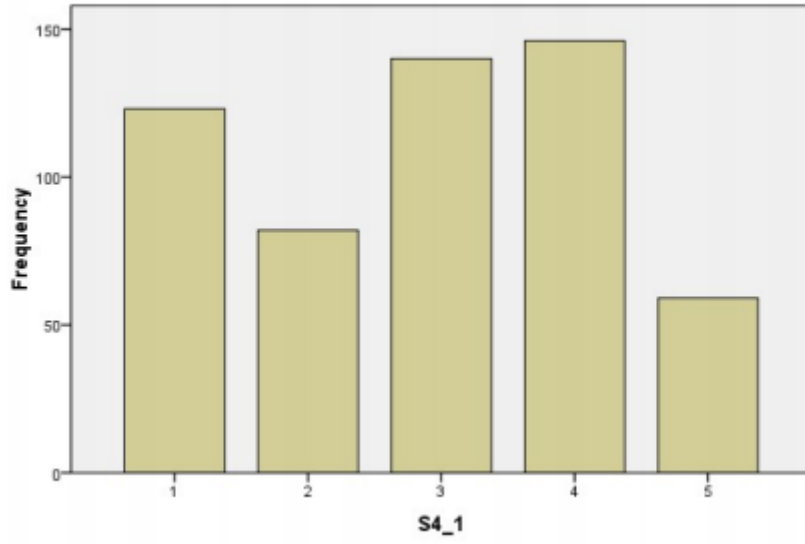

Ek 5. Maruz Kalma Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Tablo 50. S4_1 Etnik Kökenimden Ötürü Önyargılı Tutuma Maruz Kaldım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	123	22,4	22,4	22,4
2	82	14,9	14,9	37,3
3	140	25,5	25,5	62,7
4	146	26,5	26,5	89,3
5	59	10,7	10,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

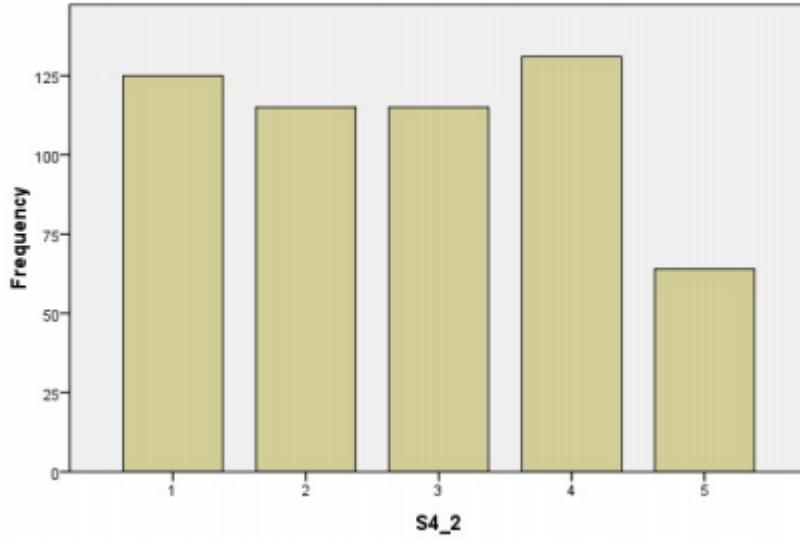
S4_1

Tablo 51. S4_2 Etnik Köklenenimden Ötürü Toplumdan Dışlandım

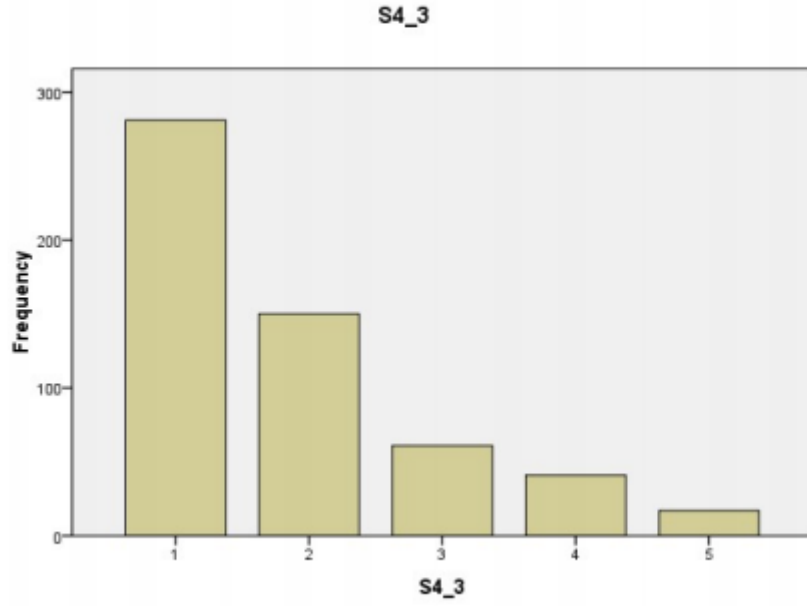
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	125	22,7	22,7	22,7
2	115	20,9	20,9	43,6
3	115	20,9	20,9	64,5
4	131	23,8	23,8	88,4
5	64	11,6	11,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S4_2

Tablo 52. S4_3 Dini Kökenimden Ötürü Önyargılı Tutuma Maruz Kaldım

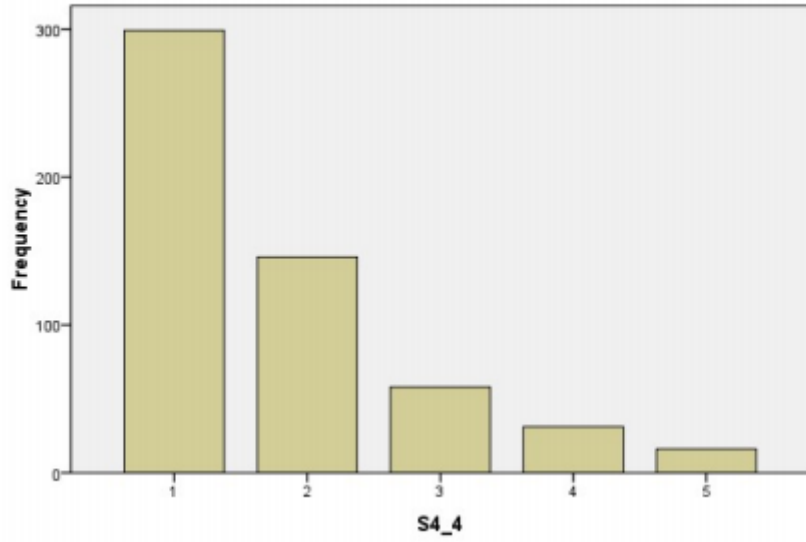
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	281	51,1	51,1	51,1
2	150	27,3	27,3	78,4
3	61	11,1	11,1	89,5
4	41	7,5	7,5	96,9
5	17	3,1	3,1	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 53. S4_4 Dini Köklenenimden Ötürü Toplumdan Dışlandım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	299	54,4	54,4	54,4
2	146	26,5	26,5	80,9
3	58	10,5	10,5	91,5
4	31	5,6	5,6	97,1
5	16	2,9	2,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

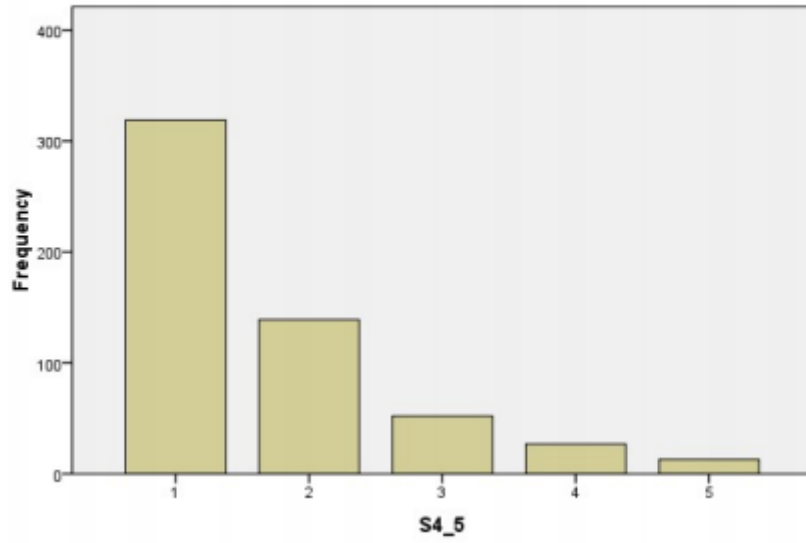
S4_4

Tablo 54. S4_5 Dinim Nedeniyle Nefret İfadelerine Maruz Kaldım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	319	58,0	58,0	58,0
2	139	25,3	25,3	83,3
3	52	9,5	9,5	92,7
4	27	4,9	4,9	97,6
5	13	2,4	2,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

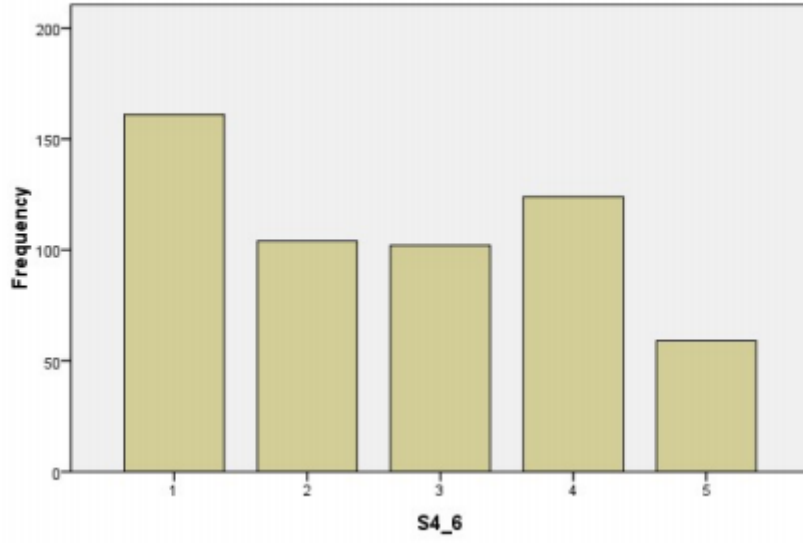
S4_5

Tablo 55. S4_6 Etnik Kökenimden Ötürü Küçümseyici Şakalara Maruz Kaldım

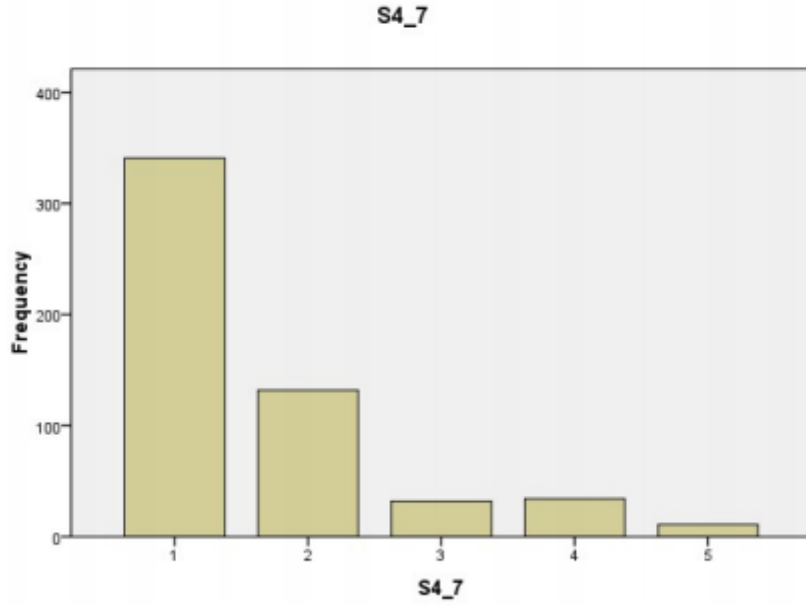
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	161	29,3	29,3	29,3
2	104	18,9	18,9	48,2
3	102	18,5	18,5	66,7
4	124	22,5	22,5	89,3
5	59	10,7	10,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S4_6

Tablo 56. S4_7 Aynı Dini Kökenden Olmayan Biri Tarafından Küçültücü Bir İsimle Adlandırıldım

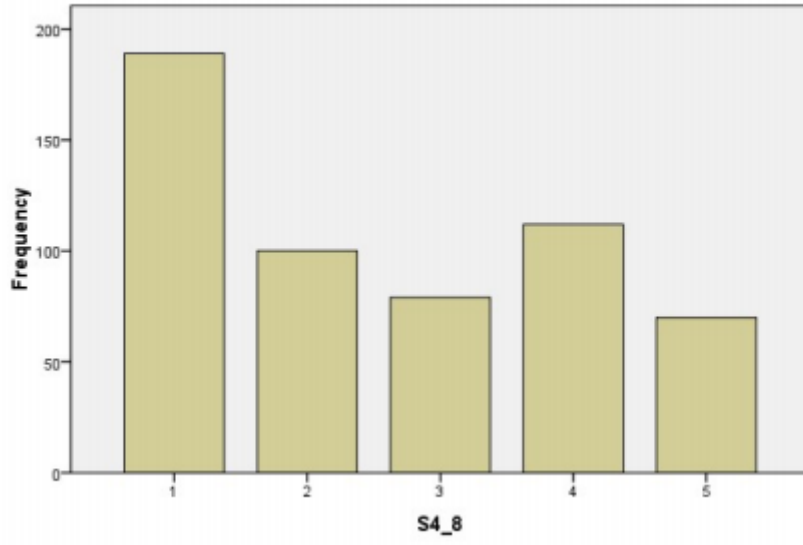
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	341	62,0	62,0	62,0
2	132	24,0	24,0	86,0
3	32	5,8	5,8	91,8
4	34	6,2	6,2	98,0
5	11	2,0	2,0	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 57. S4_8 İrkçi Bir İfade ile Çağrıldığım veya Adlandırıldığım Oldu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	189	34,4	34,4	34,4
2	100	18,2	18,2	52,5
3	79	14,4	14,4	66,9
4	112	20,4	20,4	87,3
5	70	12,7	12,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

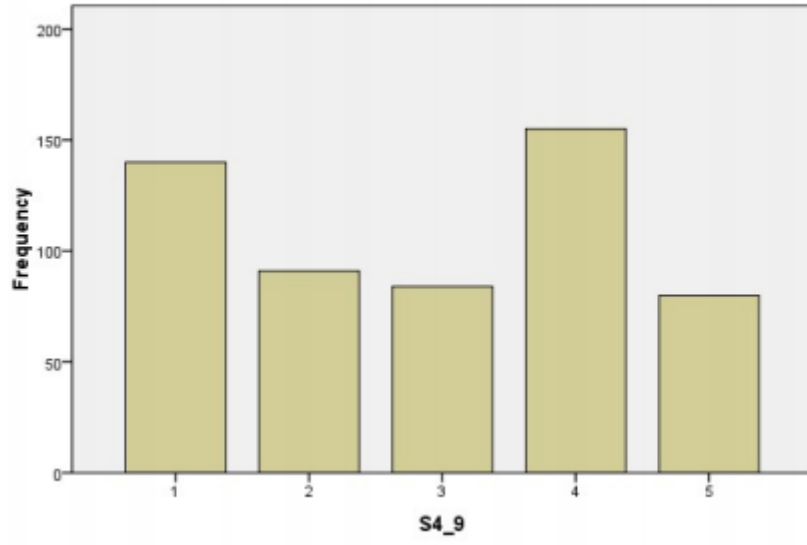
S4_8

Tablo 58. S4_9 Etnik Kimliğimden Ötürü Ayrımcılığa Maruz Kaldım

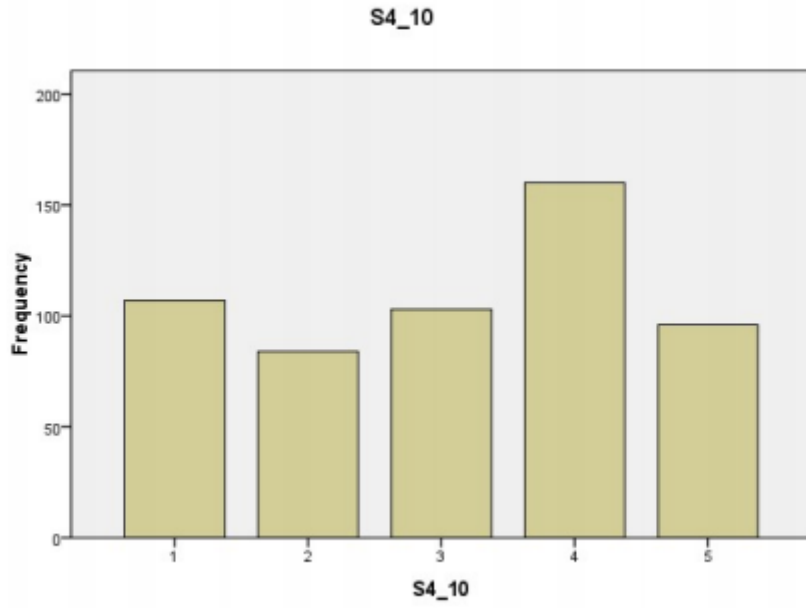
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	140	25,5	25,5	25,5
2	91	16,5	16,5	42,0
3	84	15,3	15,3	57,3
4	155	28,2	28,2	85,5
5	80	14,5	14,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S4_9

Tablo 59. S4_10 İş Arama Sürecimde Uyuşumdan Dolayı Ayrımcılığa Uğradım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	107	19,5	19,5	19,5
2	84	15,3	15,3	34,7
3	103	18,7	18,7	53,5
4	160	29,1	29,1	82,5
5	96	17,5	17,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

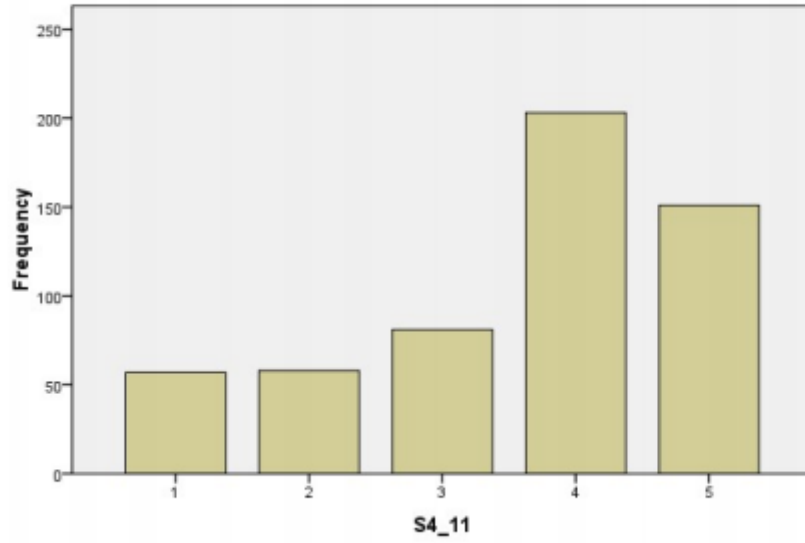

Tablo 60. S4_11 Ev Alırken ya da Kiralarken Uyuşumdan Dolayı Ayrımcılığa Maruz

Kaldım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	57	10,4	10,4	10,4
2	58	10,5	10,5	20,9
3	81	14,7	14,7	35,6
4	203	36,9	36,9	72,5
5	151	27,5	27,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

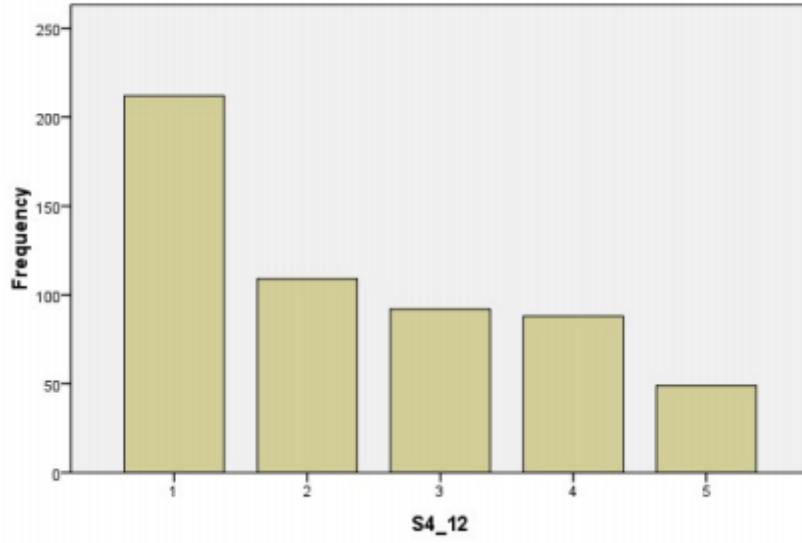
S4_11

Tablo 61. S4_12 Etnik Kökenimden Ötürü Kutsal Değerlerime Yönelik Saygısızlık ya da Tacize Uğradım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	212	38,5	38,5	38,5
2	109	19,8	19,8	58,4
3	92	16,7	16,7	75,1
4	88	16,0	16,0	91,1
5	49	8,9	8,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

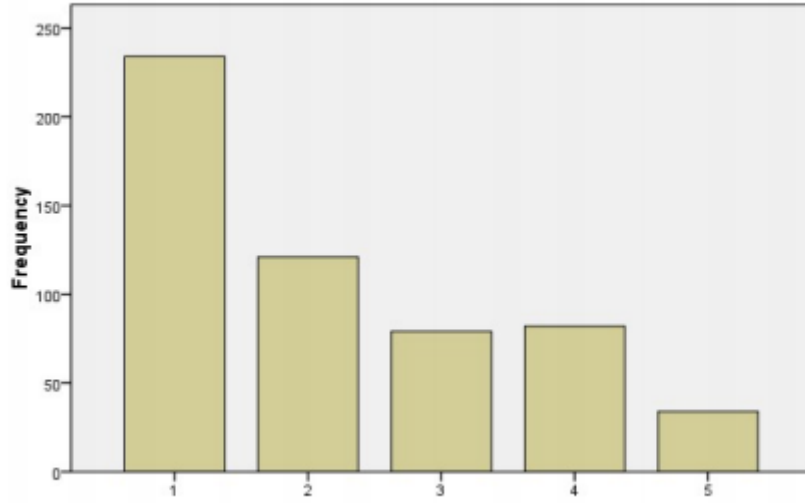
S4_12

Tablo 62. S4_13 Etnik Kökenimden Ötürü Sosyal Hayatta Şiddete Uğradım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	234	42,5	42,5	42,5
2	121	22,0	22,0	64,5
3	79	14,4	14,4	78,9
4	82	14,9	14,9	93,8
5	34	6,2	6,2	100,0
Total	550	100,0	100,0	

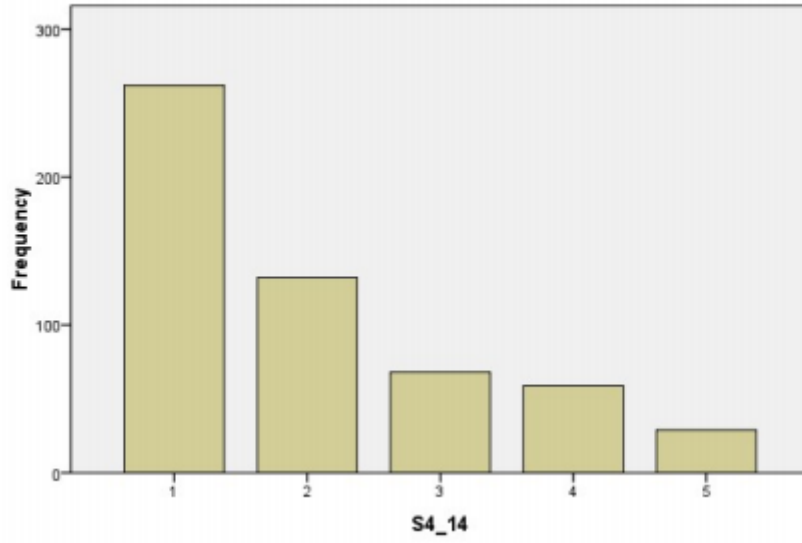
S4_13

Tablo 63. S4_14 Etnik Kökenimden Ötürü Tehditlere Maruz Kaldım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	262	47,6	47,6	47,6
2	132	24,0	24,0	71,6
3	68	12,4	12,4	84,0
4	59	10,7	10,7	94,7
5	29	5,3	5,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

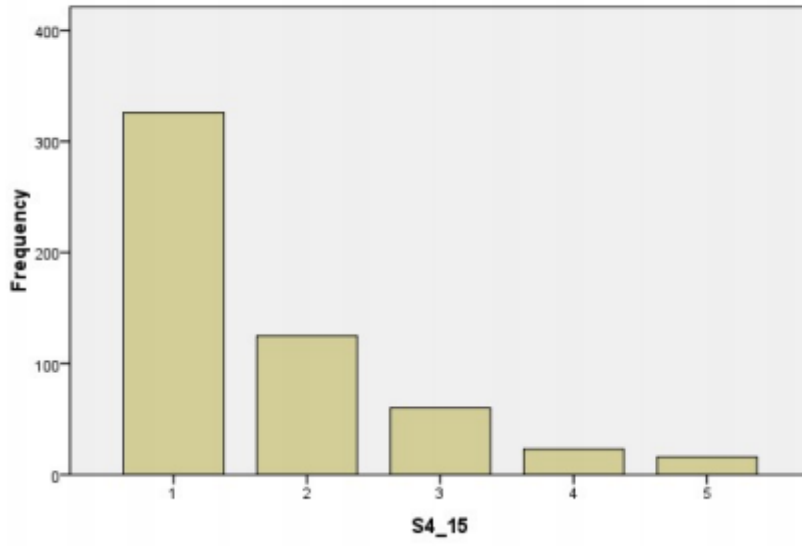
S4_14

Tablo 64. S4_15 Dini Kökenimden Ötürü Kutsal Değerlerime Yönelik Saygısızlık ya da Tacize Uğradım

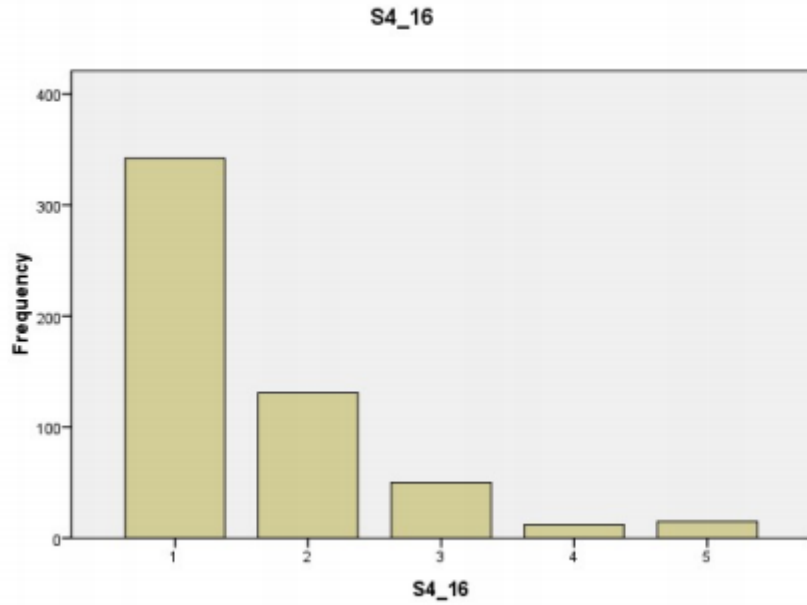
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	326	59,3	59,3	59,3
2	125	22,7	22,7	82,0
3	60	10,9	10,9	92,9
4	23	4,2	4,2	97,1
5	16	2,9	2,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S4_15

Tablo 65. S4_16 Dini Kökenimden Ötürü Sosyal Hayatta Şiddete Uğradım

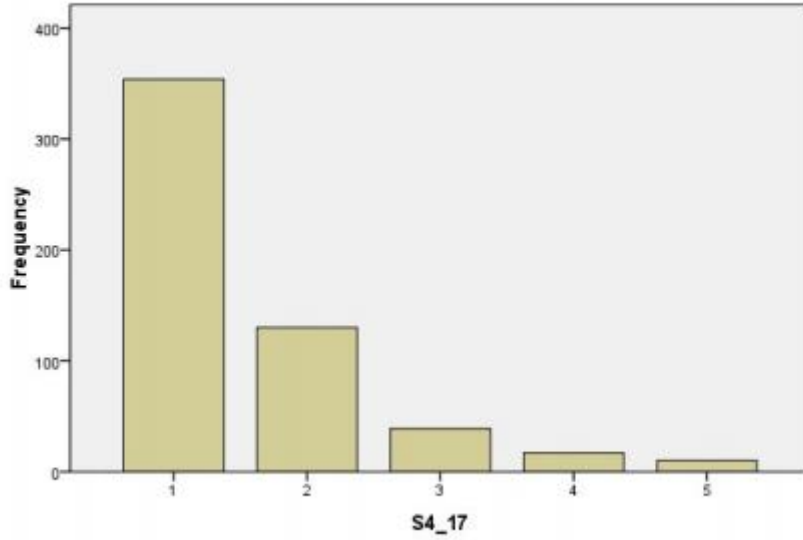
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	342	62,2	62,2	62,2
2	131	23,8	23,8	86,0
3	50	9,1	9,1	95,1
4	12	2,2	2,2	97,3
5	15	2,7	2,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 66. S4_17 Dini Kökenimden Ötürü Tehditlere Maruz Kaldım

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	354	64,4	64,4	64,4
2	130	23,6	23,6	88,0
3	39	7,1	7,1	95,1
4	17	3,1	3,1	98,2
5	10	1,8	1,8	100,0
Total	550	100,0	100,0	

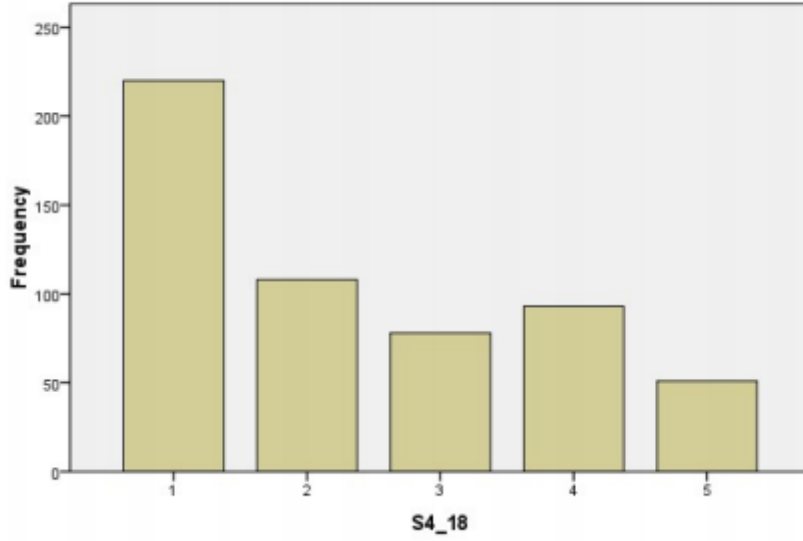
S4_17

Tablo 67. S4_18 İnsan Grupları Tarafından, Kasıtlı ve Sistematik Şekilde Mültecilerin Yok Edildiğine Şahit Oldum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	220	40,0	40,0	40,0
2	108	19,6	19,6	59,6
3	78	14,2	14,2	73,8
4	93	16,9	16,9	90,7
5	51	9,3	9,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

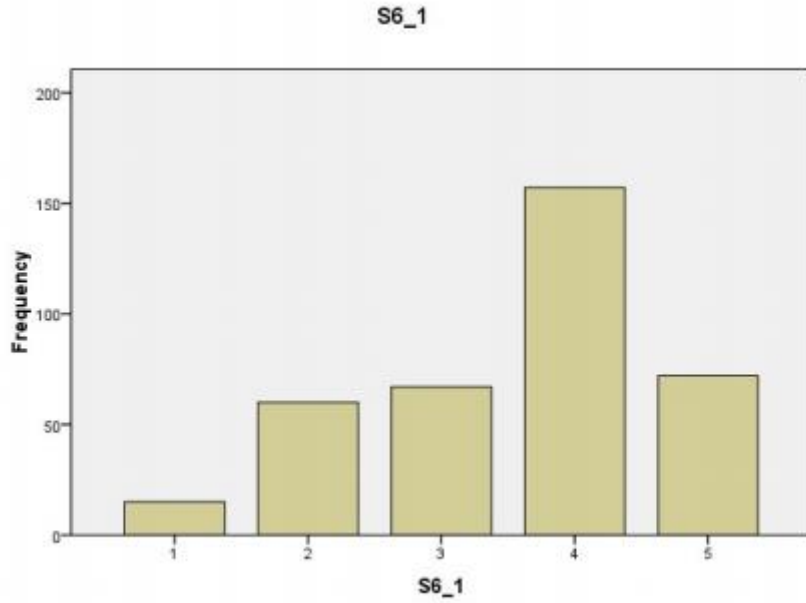
S4_18

Ek 6. Kurum Kaynaklı Nefret Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Tablo 68. S6_1 Sinirli Hissettim

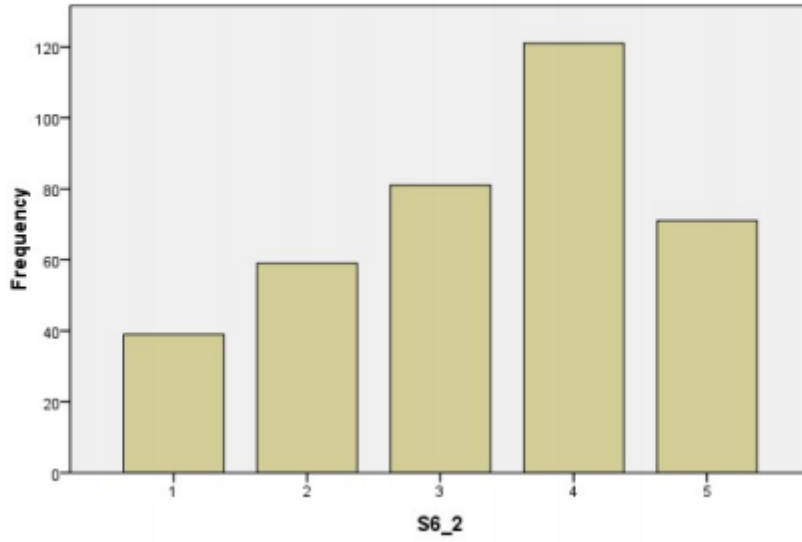
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	15	2,7	4,0	4,0
	2	60	10,9	16,2	20,2
	3	67	12,2	18,1	38,3
	4	157	28,5	42,3	80,6
	5	72	13,1	19,4	100,0
	Total		371	67,5	100,0
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

Tablo 69. S6_2 Davranışı Yapan Kişiyeye Karşı Nefret Hissettim

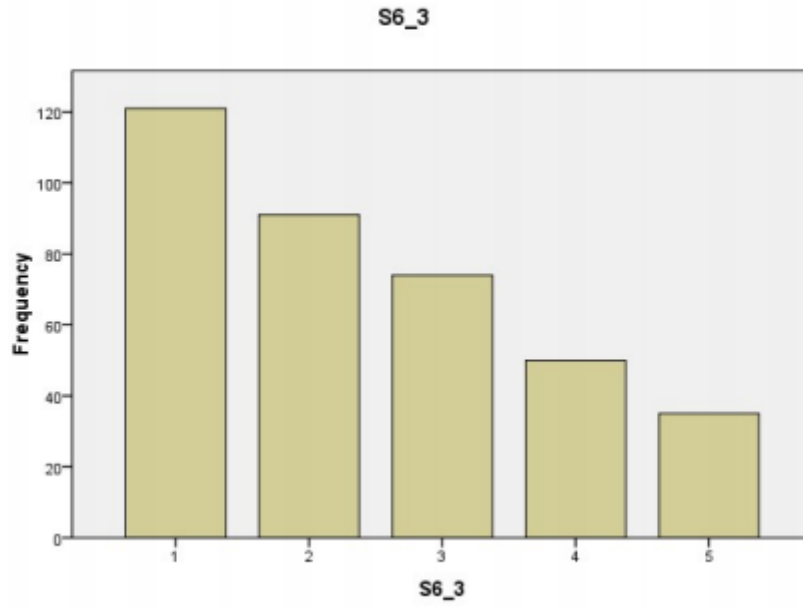
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	39	7,1	10,5	10,5
	2	59	10,7	15,9	26,4
	3	81	14,7	21,8	48,2
	4	121	22,0	32,6	80,9
	5	71	12,9	19,1	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

S6_2

Tablo 70. S6_3 Bulduğum Ülkedeki Topluma Karşı Nefret Hissettim

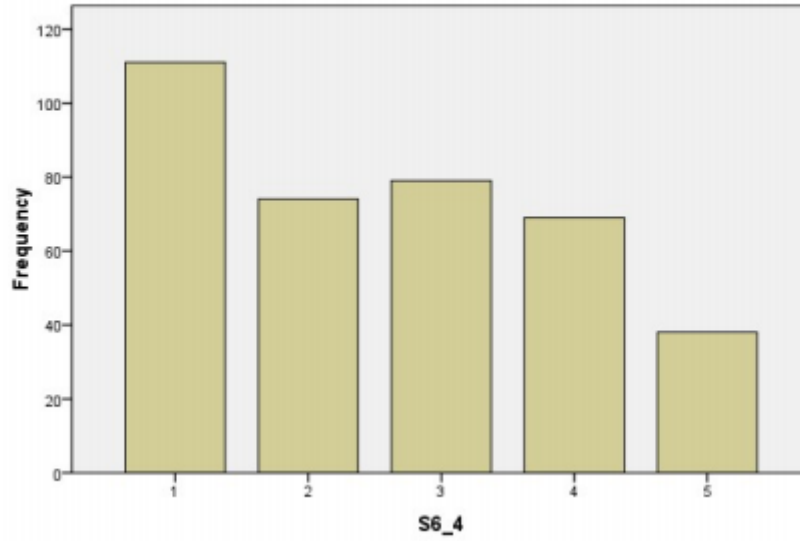
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	121	22,0	32,6	32,6
	2	91	16,5	24,5	57,1
	3	74	13,5	19,9	77,1
	4	50	9,1	13,5	90,6
	5	35	6,4	9,4	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

Tablo 71. S6_4 Ezilmiş Hissettim

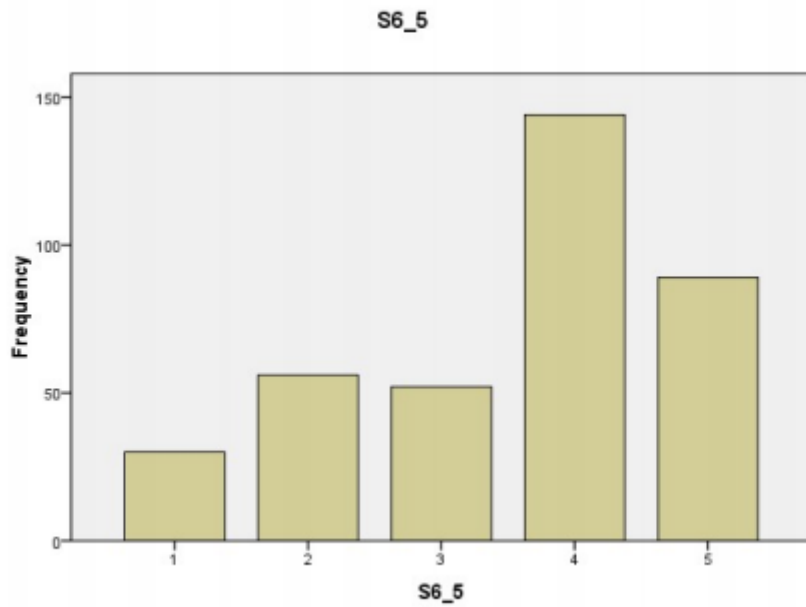
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	111	20,2	29,9	29,9
	2	74	13,5	19,9	49,9
	3	79	14,4	21,3	71,2
	4	69	12,5	18,6	89,8
	5	38	6,9	10,2	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

S6_4

Tablo 72. S6_5 Acı Hissettim

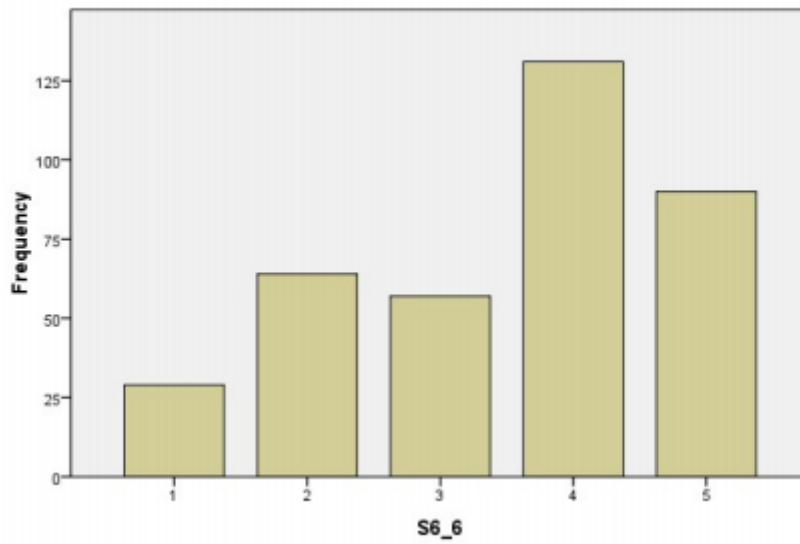
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	30	5,5	8,1	8,1
	2	56	10,2	15,1	23,2
	3	52	9,5	14,0	37,2
	4	144	26,2	38,8	76,0
	5	89	16,2	24,0	100,0
	Total		371	67,5	100,0
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

Tablo 73. S6_6 Utandım

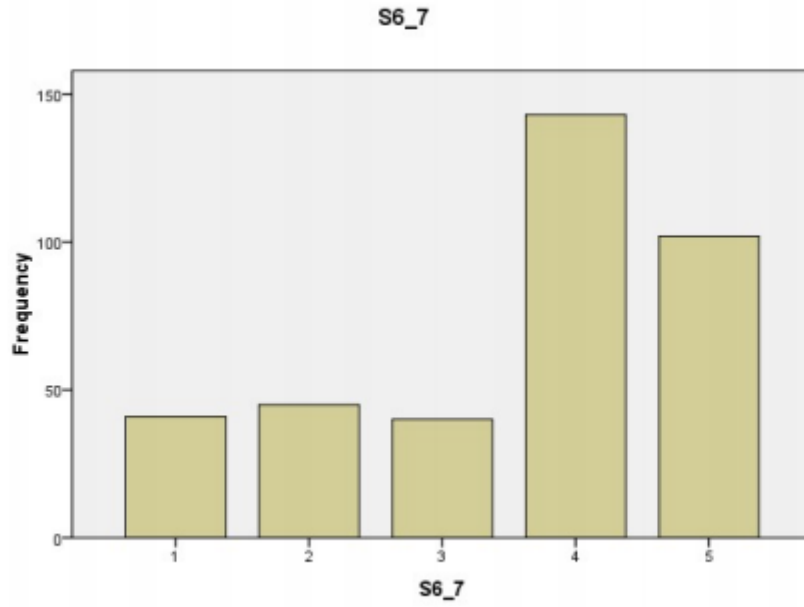
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	29	5,3	7,8	7,8
	2	64	11,6	17,3	25,1
	3	57	10,4	15,4	40,4
	4	131	23,8	35,3	75,7
	5	90	16,4	24,3	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

S6_6

Tablo 74. S6_7 Çaresiz hissettim

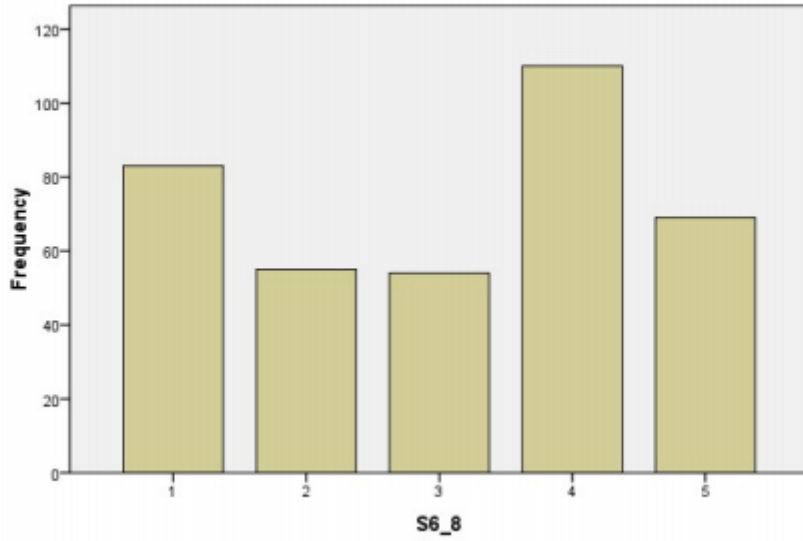
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	41	7,5	11,1	11,1
	2	45	8,2	12,1	23,2
	3	40	7,3	10,8	34,0
	4	143	26,0	38,5	72,5
	5	102	18,5	27,5	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

Tablo 75. S6_8 Kendime Saygı Duygum Hasar Gördü

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	83	15,1	22,4	22,4
	2	55	10,0	14,8	37,2
	3	54	9,8	14,6	51,8
	4	110	20,0	29,6	81,4
	5	69	12,5	18,6	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

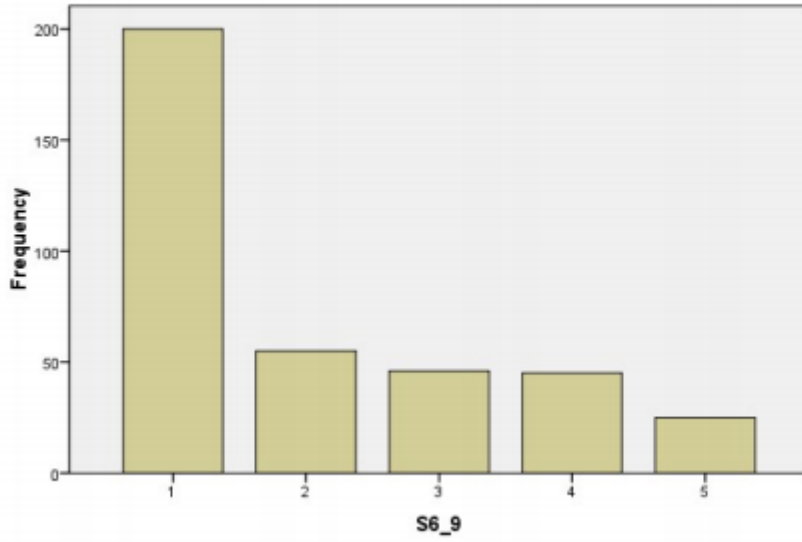
S6_8

Tablo 76. S6_9 Savaşmak İstedim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	200	36,4	53,9	53,9
	2	55	10,0	14,8	68,7
	3	46	8,4	12,4	81,1
	4	45	8,2	12,1	93,3
	5	25	4,5	6,7	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

S6_9

Tablo 77. S6_10 Üzgün ve Yalnız Hissetim

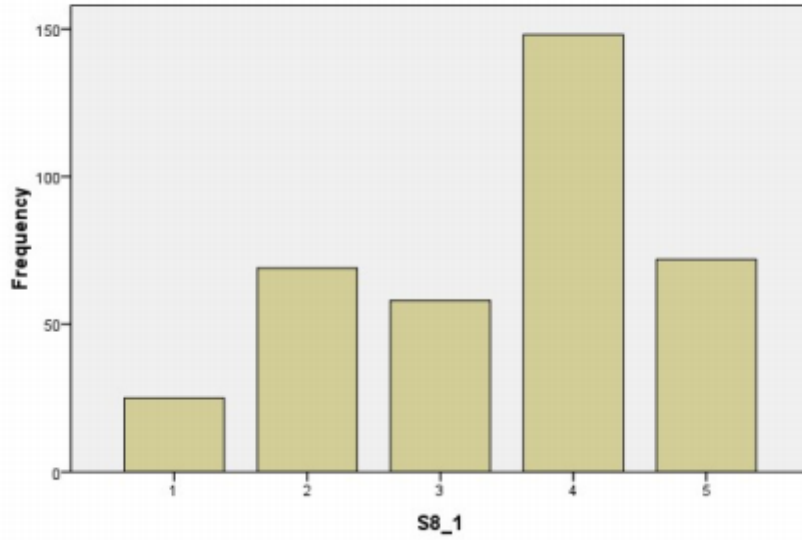
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	260	47,3	70,1	70,1
	2	48	8,7	12,9	83,0
	3	32	5,8	8,6	91,6
	4	22	4,0	5,9	97,6
	5	9	1,6	2,4	100,0
	Total	371	67,5	100,0	
Missing	System	179	32,5		
Total		550	100,0		

Ek 7. Kişi Kaynaklı Nefret Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Tablo 78. S8_1 Üzgün ve Yalnız Hissetim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	25	4,5	6,7	6,7
2	69	12,5	18,5	25,3
3	58	10,5	15,6	40,9
4	148	26,9	39,8	80,6
5	72	13,1	19,4	100,0
Total	372	67,6	100,0	
Missing System	178	32,4		
Total	550	100,0		

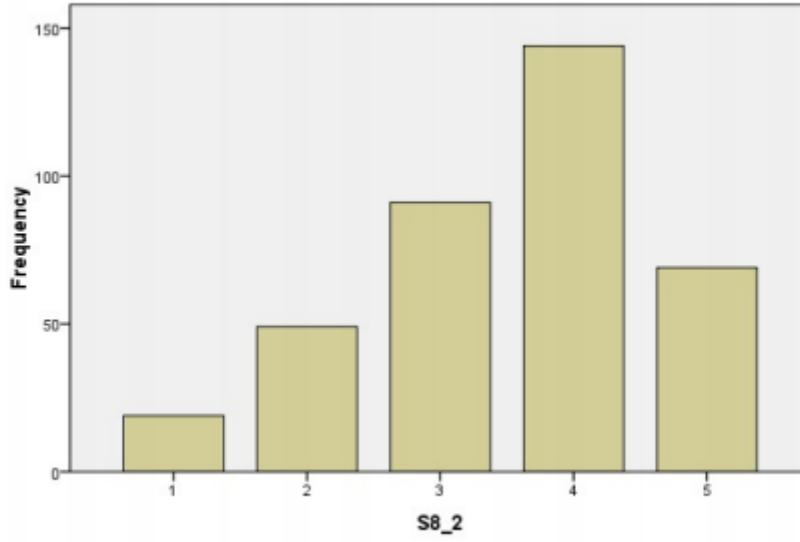
S8_1

Tablo 79. S8_2 Karışık Duygular Hissetim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	19	3,5	5,1	5,1
	2	49	8,9	13,2	18,3
	3	91	16,5	24,5	42,7
	4	144	26,2	38,7	81,5
	5	69	12,5	18,5	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

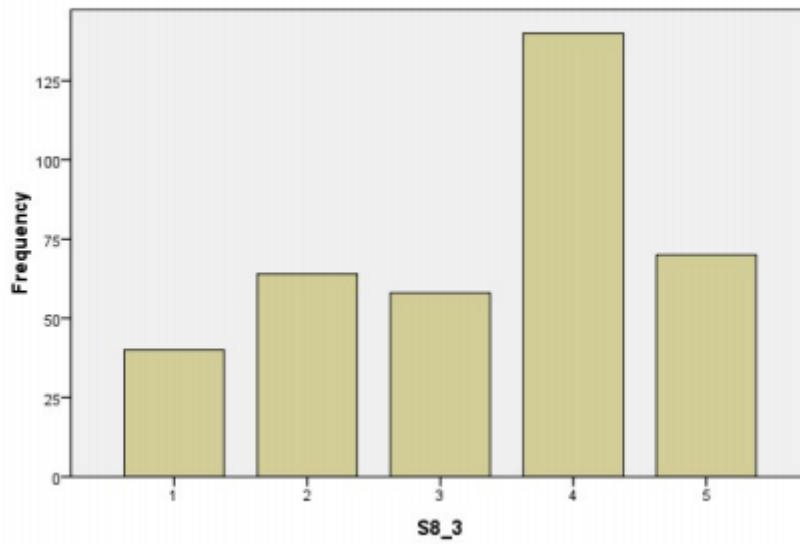
S8_2

Tablo 80. S8_3 Depresif Hissettim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	40	7,3	10,8	10,8
	2	64	11,6	17,2	28,0
	3	58	10,5	15,6	43,5
	4	140	25,5	37,6	81,2
	5	70	12,7	18,8	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

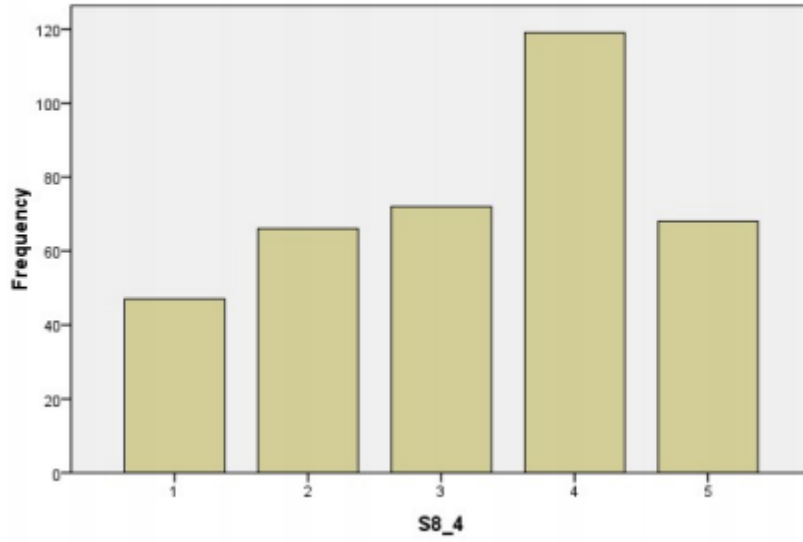
S8_3

Tablo 81. S8_4 Aşağılık Duygusu Hissettim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	47	8,5	12,6	12,6
	2	66	12,0	17,7	30,4
	3	72	13,1	19,4	49,7
	4	119	21,6	32,0	81,7
	5	68	12,4	18,3	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

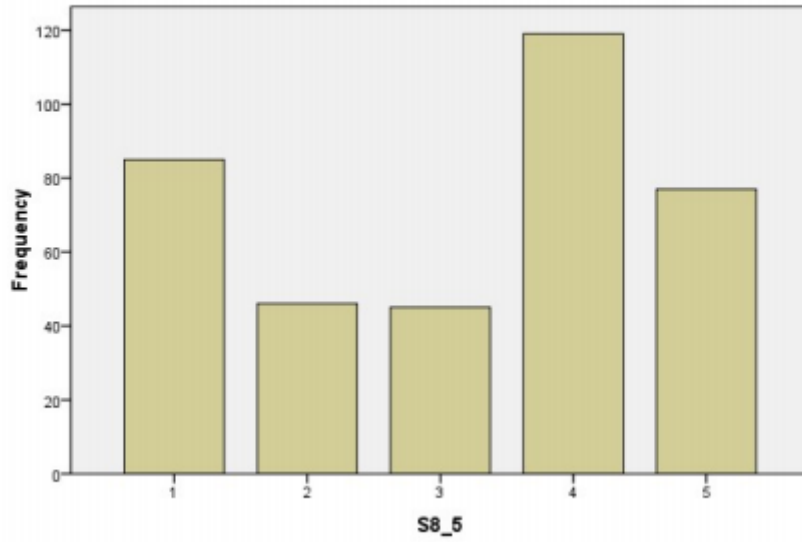
S8_4

Tablo 82. S8_5 O An Suriyeli Olmaktan Utandım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	85	15,5	22,8	22,8
	2	46	8,4	12,4	35,2
	3	45	8,2	12,1	47,3
	4	119	21,6	32,0	79,3
	5	77	14,0	20,7	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

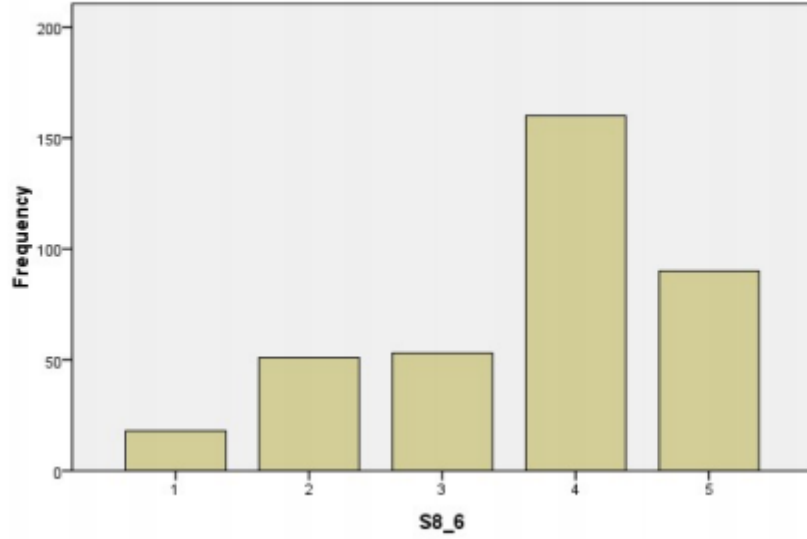
S8_5

Tablo 83. S8_6 Sinirli ve Öfkeli Hissettim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	18	3,3	4,8	4,8
	2	51	9,3	13,7	18,5
	3	53	9,6	14,2	32,8
	4	160	29,1	43,0	75,8
	5	90	16,4	24,2	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

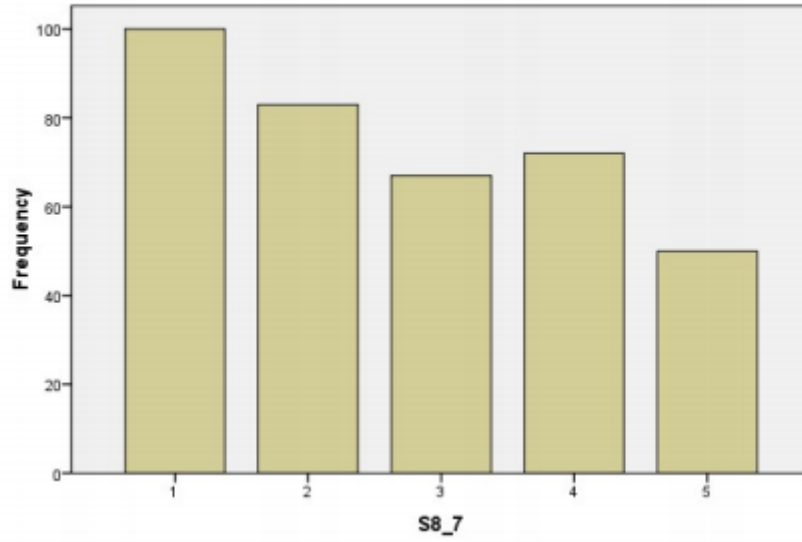
S8_6

Tablo 84. S8_7 Türkiye'ye Geldiğim İçin Pişmanlık Duydum

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	100	18,2	26,9	26,9
	2	83	15,1	22,3	49,2
	3	67	12,2	18,0	67,2
	4	72	13,1	19,4	86,6
	5	50	9,1	13,4	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

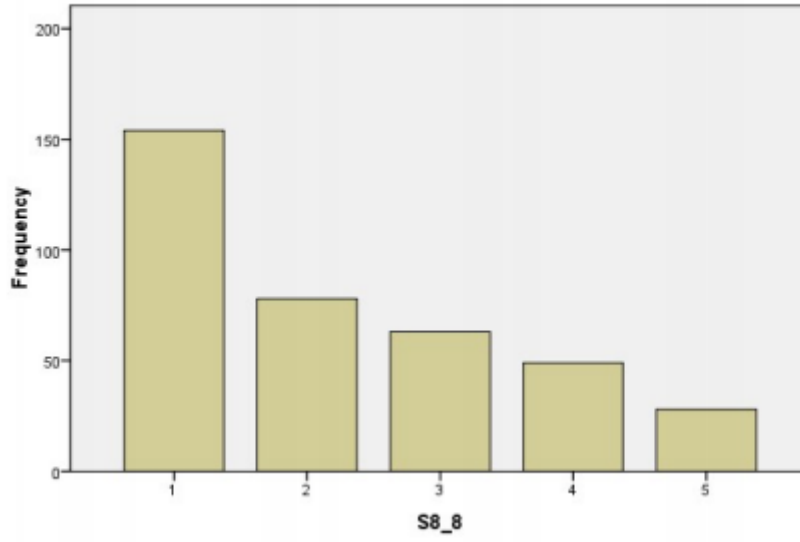
S8_7

Tablo 85. S8_8 Türkiye’de Yaşamın Güvensiz Olduğunu Düşündüm

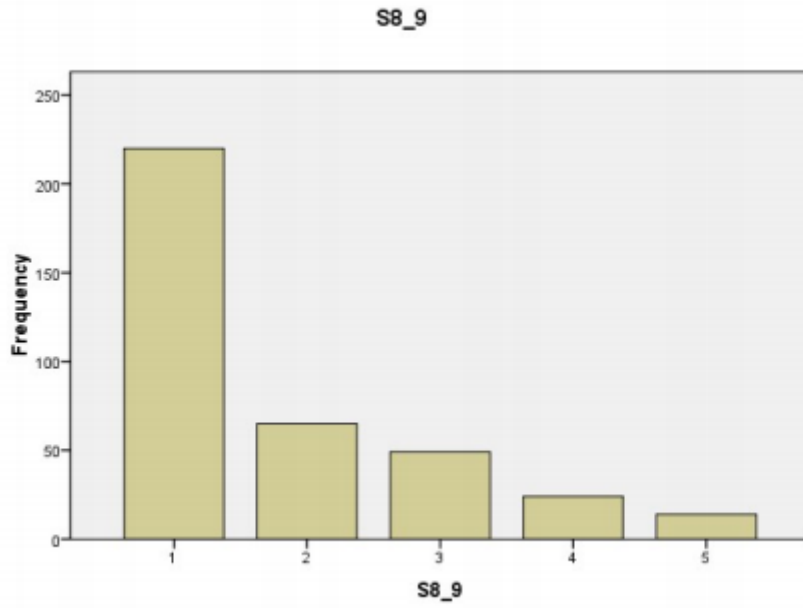
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	154	28,0	41,4	41,4
	2	78	14,2	21,0	62,4
	3	63	11,5	16,9	79,3
	4	49	8,9	13,2	92,5
	5	28	5,1	7,5	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

S8_8

Tablo 86. S8_9 Türkiye Vatandaşı Olan Herkesten Hoşlanmaz Oldum

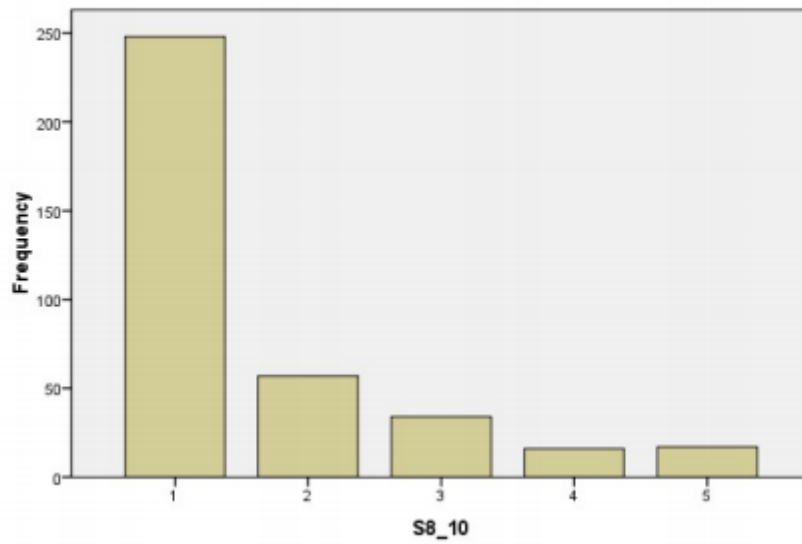
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	220	40,0	59,1	59,1
	2	65	11,8	17,5	76,6
	3	49	8,9	13,2	89,8
	4	24	4,4	6,5	96,2
	5	14	2,5	3,8	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

Tablo 87. S8_10 İntikam Almak İstedim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	248	45,1	66,7	66,7
	2	57	10,4	15,3	82,0
	3	34	6,2	9,1	91,1
	4	16	2,9	4,3	95,4
	5	17	3,1	4,6	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

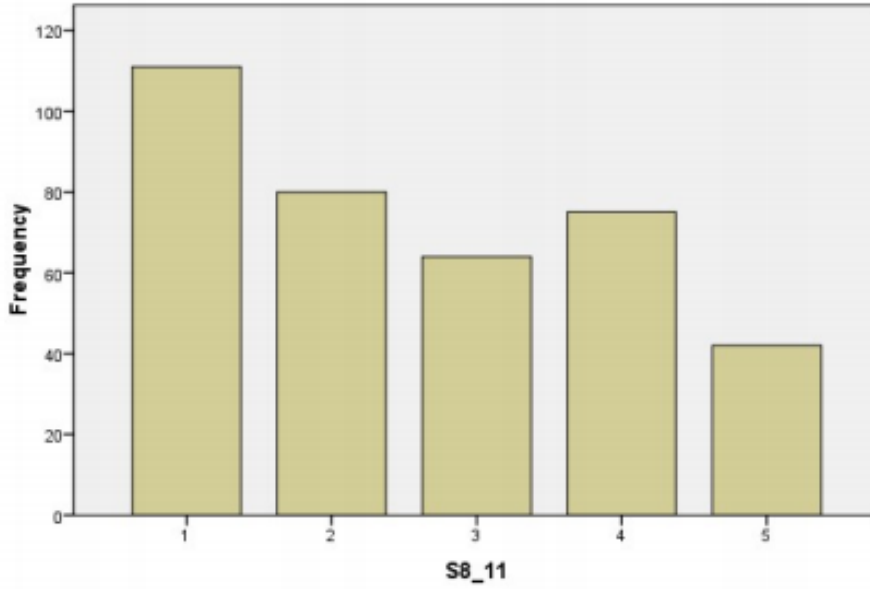
S8_10

Tablo 88. S8_11 Yaşadığım Bu Olayı Görmezden Geldim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	111	20,2	29,8	29,8
	2	80	14,5	21,5	51,3
	3	64	11,6	17,2	68,5
	4	75	13,6	20,2	88,7
	5	42	7,6	11,3	100,0
	Total	372	67,6	100,0	
Missing	System	178	32,4		
Total		550	100,0		

S8_11

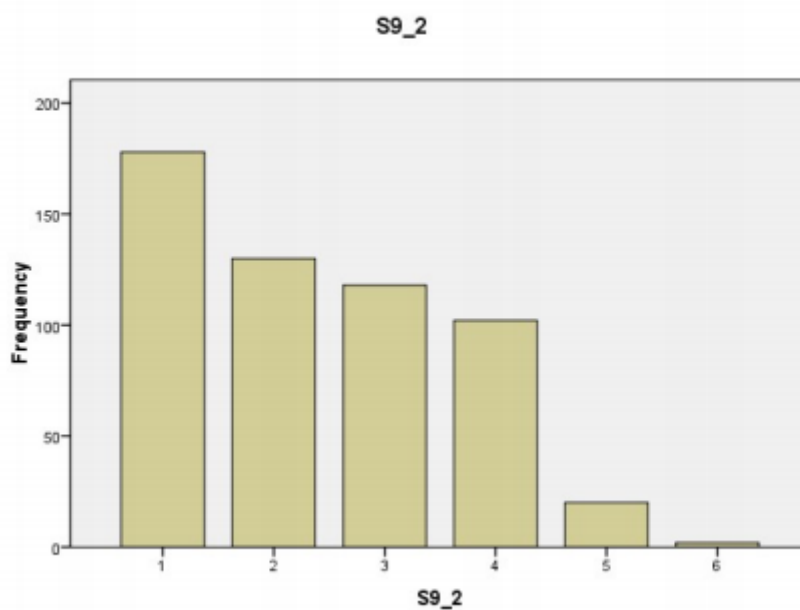
Ek 8. Kùltürleşme Modeline Verilen Yanıtların Dağılımı

Tablo 89. S9_1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	219	39,8	39,8	39,8
2	169	30,7	30,7	70,5
3	91	16,5	16,5	87,1
4	55	10,0	10,0	97,1
5	12	2,2	2,2	99,3
6	4	,7	,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 90. S9_2 Evdeyken Genellikle Türkçe Konuşuyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	178	32,4	32,4	32,4
2	130	23,6	23,6	56,0
3	118	21,5	21,5	77,5
4	102	18,5	18,5	96,0
5	20	3,6	3,6	99,6
6	2	,4	,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

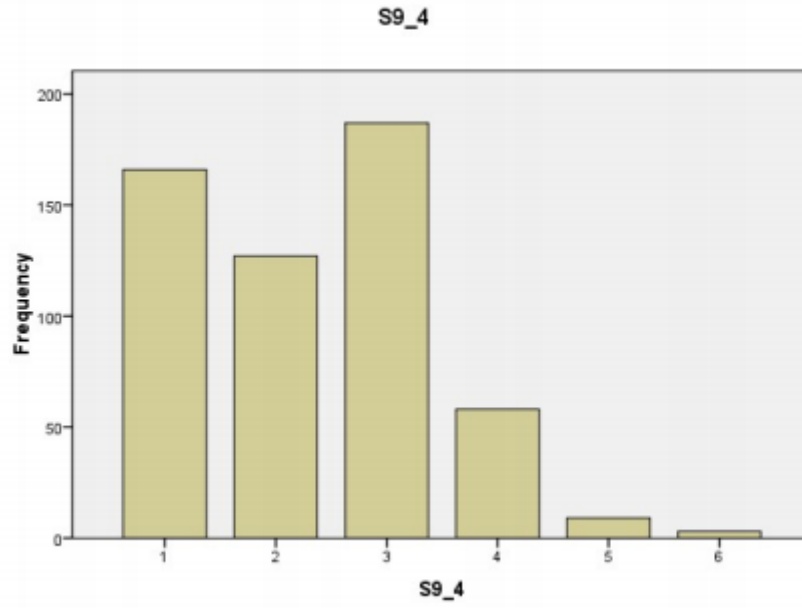

Tablo 91. S9_3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	286	52,0	52,0	52,0
2	140	25,5	25,5	77,5
3	89	16,2	16,2	93,6
4	28	5,1	5,1	98,7
5	5	,9	,9	99,6
6	2	,4	,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 92. S9_4 Suriyelilere Göre Türkiyeli Olanlarla Daha İyi Anlaşıyorum

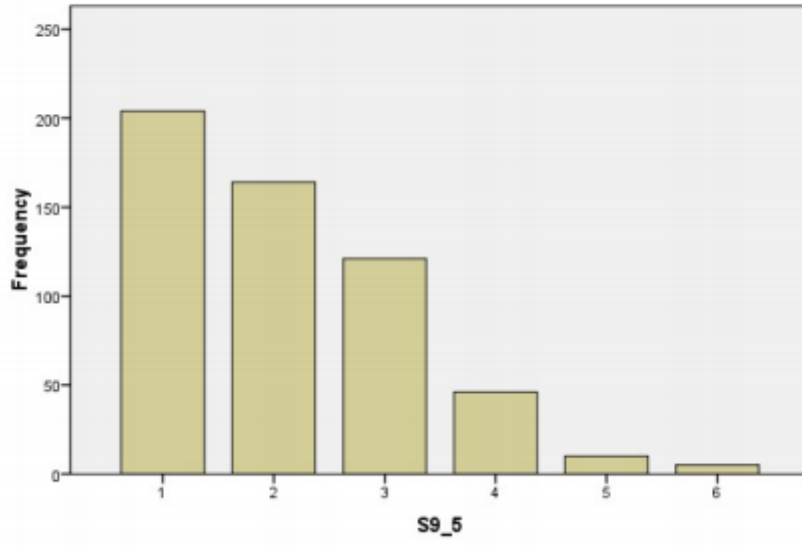
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	166	30,2	30,2	30,2
2	127	23,1	23,1	53,3
3	187	34,0	34,0	87,3
4	58	10,5	10,5	97,8
5	9	1,6	1,6	99,5
6	3	,5	,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 93. S9_5 Suriyelilere Göre Türkiyeli Olanların Beni Daha İyi Anladığımı Düşünüyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	204	37,1	37,1	37,1
2	164	29,8	29,8	66,9
3	121	22,0	22,0	88,9
4	46	8,4	8,4	97,3
5	10	1,8	1,8	99,1
6	5	,9	,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

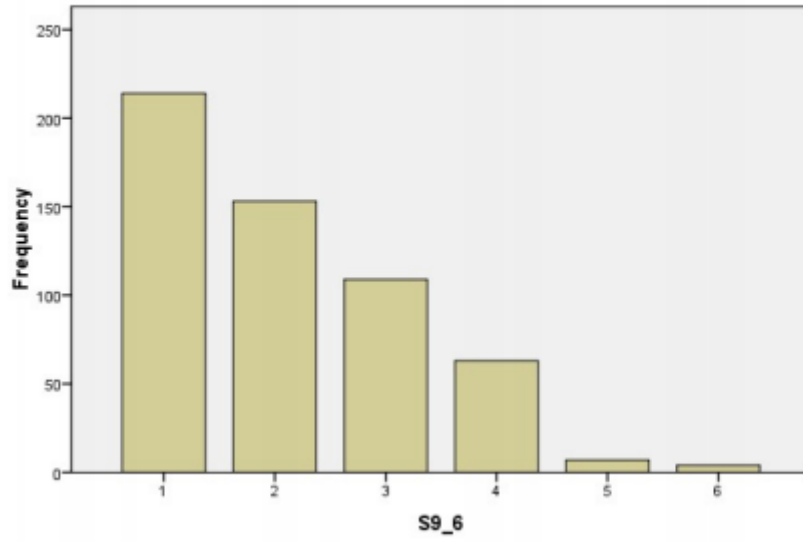
S9_5

Tablo 94. S9_6 Türkiye’de Toplumun Kültürüne Uyum Sağlayabilmek İçin Kendi Kültüründen Vazgeçtiğim Anlar Oldu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	214	38,9	38,9	38,9
2	153	27,8	27,8	66,7
3	109	19,8	19,8	86,5
4	63	11,5	11,5	98,0
5	7	1,3	1,3	99,3
6	4	,7	,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_6

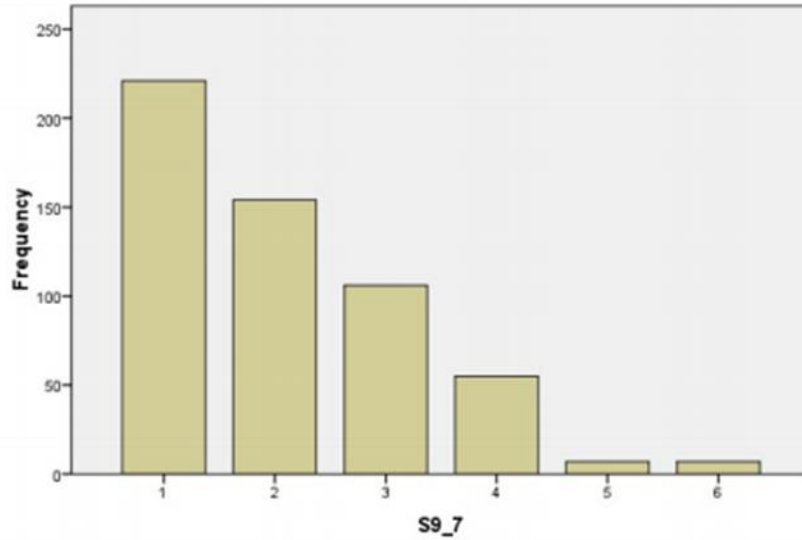

Tablo 95. S9_7 Duygularımı Türkiyelilerle Paylaşmayı Suriyelilere Göre Daha Kolay

Buluyorum

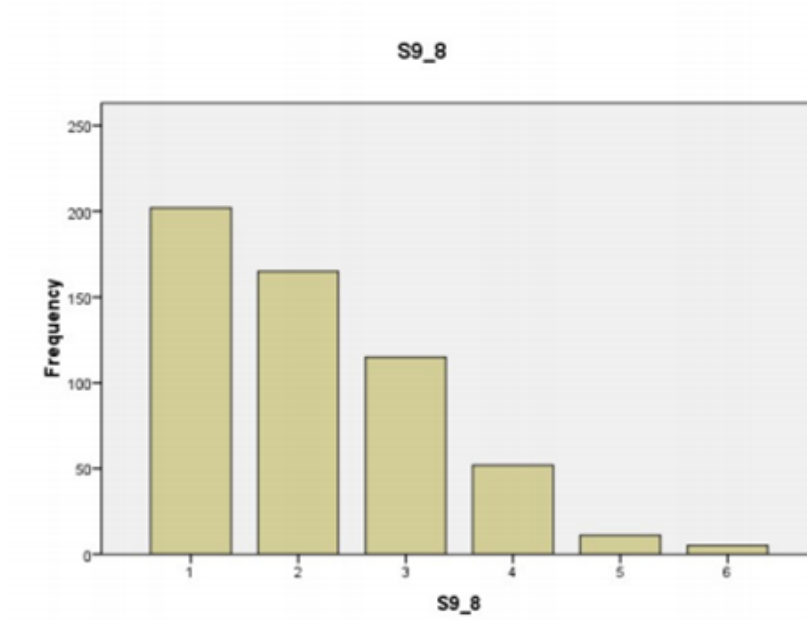
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	221	40,2	40,2	40,2
2	154	28,0	28,0	68,2
3	106	19,3	19,3	87,5
4	55	10,0	10,0	97,5
5	7	1,3	1,3	98,7
6	7	1,3	1,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_7

Tablo 96. S9_8 Türkiyelilerle, Suriyelilere Göre Daha Rahat Sosyalleşebiliyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	202	36,7	36,7	36,7
2	165	30,0	30,0	66,7
3	115	20,9	20,9	87,6
4	52	9,5	9,5	97,1
5	11	2,0	2,0	99,1
6	5	,9	,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 97. S9_9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	144	26,2	26,2	26,2
2	103	18,7	18,7	44,9
3	154	28,0	28,0	72,9
4	114	20,7	20,7	93,6
5	29	5,3	5,3	98,9
6	6	1,1	1,1	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 98. S9_10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	78	14,2	14,2	14,2
2	80	14,5	14,5	28,7
3	177	32,2	32,2	60,9
4	164	29,8	29,8	90,7
5	44	8,0	8,0	98,7
6	7	1,3	1,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

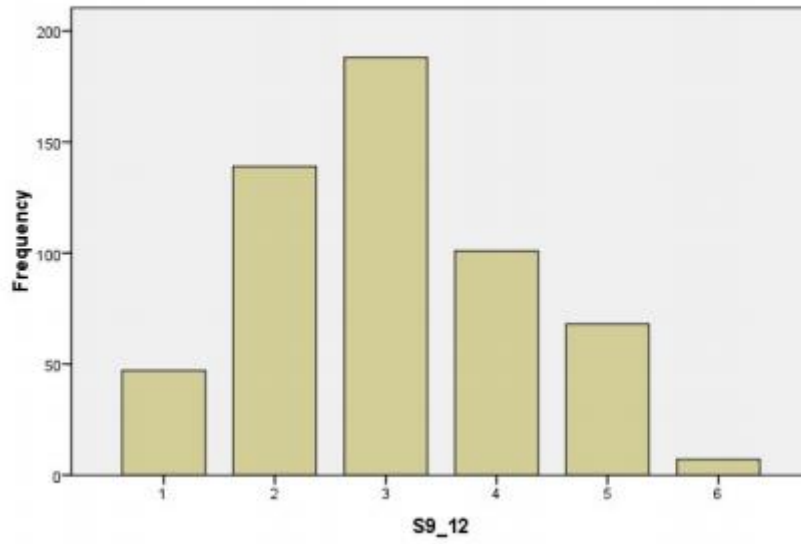
Tablo 99. S9_11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	81	14,7	14,7	14,7
2	104	18,9	18,9	33,6
3	170	30,9	30,9	64,5
4	137	24,9	24,9	89,5
5	49	8,9	8,9	98,4
6	9	1,6	1,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 100. S9_12 Suriyeli Biri ile Tanışıp Arkadaşlık Kurmayı Tercih Ederim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	47	8,5	8,5	8,5
2	139	25,3	25,3	33,8
3	188	34,2	34,2	68,0
4	101	18,4	18,4	86,4
5	68	12,4	12,4	98,7
6	7	1,3	1,3	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_12

Tablo 101. S9_13

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	78	14,2	14,2	14,2
2	91	16,5	16,5	30,7
3	177	32,2	32,2	62,9
4	141	25,6	25,6	88,5
5	55	10,0	10,0	98,5
6	8	1,5	1,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 102. S9_14

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	126	22,9	22,9	22,9
2	111	20,2	20,2	43,1
3	159	28,9	28,9	72,0
4	104	18,9	18,9	90,9
5	41	7,5	7,5	98,4
6	9	1,6	1,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 103. S9_15

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	124	22,5	22,5	22,5
2	105	19,1	19,1	41,6
3	167	30,4	30,4	72,0
4	113	20,5	20,5	92,5
5	35	6,4	6,4	98,9
6	6	1,1	1,1	100,0
Total	550	100,0	100,0	

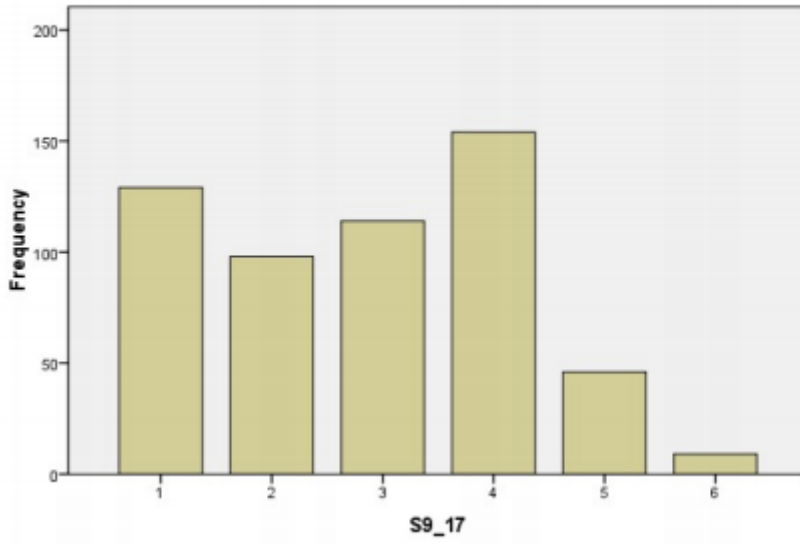
Tablo 104. S9_16 Kendi Gelenek ve Değerlerimizi Türkiyelilerin Gelenek ve Değerleriyle Karıştırmadığımız Müddetçe Sürdürebiliriz

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	54	9,8	9,8	9,8
2	203	36,9	36,9	46,7
3	167	30,4	30,4	77,1
4	62	11,3	11,3	88,4
5	53	9,6	9,6	98,0
6	11	2,0	2,0	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 105. S9_17 Hem Türkçe Hem de Kendi Dilimde Şarkı Söylerim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	129	23,5	23,5	23,5
2	98	17,8	17,8	41,3
3	114	20,7	20,7	62,0
4	154	28,0	28,0	90,0
5	46	8,4	8,4	98,4
6	9	1,6	1,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

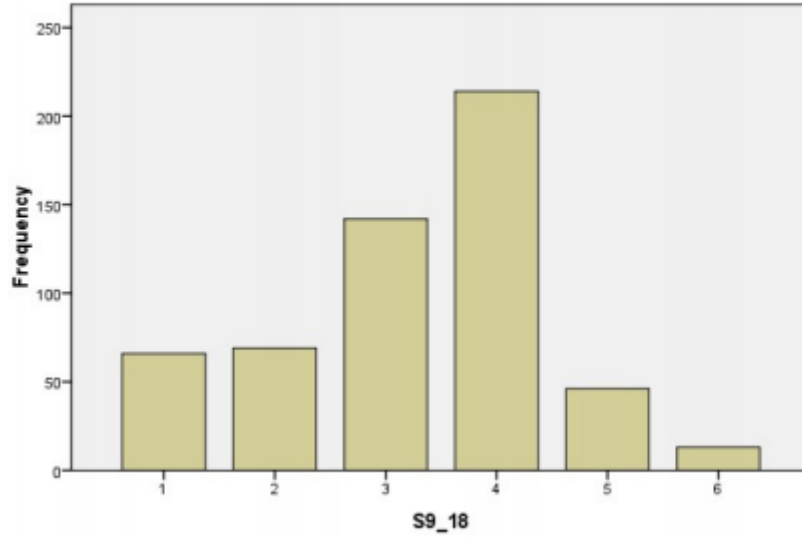
S9_17

Tablo 106. S9_18 Suriyeli Olarak Hem Kendi Değerlerimizi Sürdüremeli Hem de Türkiye Değerlerini Benimsemeliyiz.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	66	12,0	12,0	12,0
2	69	12,5	12,5	24,5
3	142	25,8	25,8	50,4
4	214	38,9	38,9	89,3
5	46	8,4	8,4	97,6
6	13	2,4	2,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

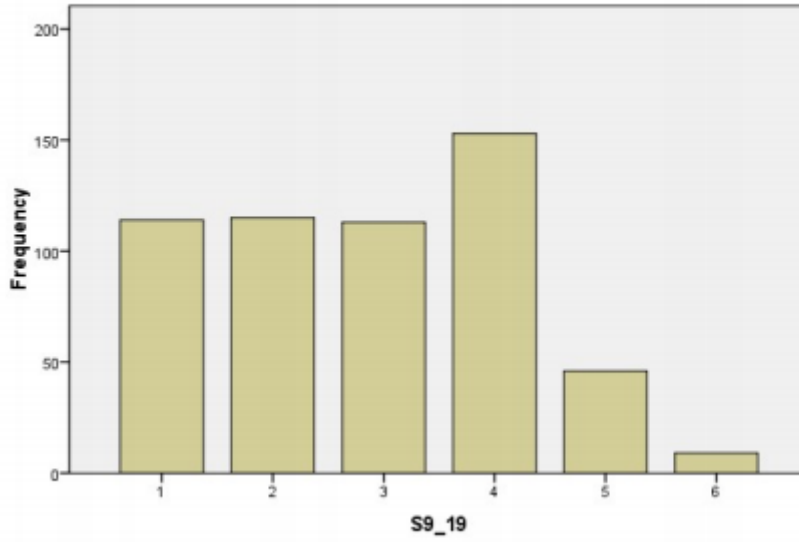
S9_18

Tablo 107. S9_19 Ana Dilimde Yaptığım Gibi Türkçe de Düşünebiliyorum

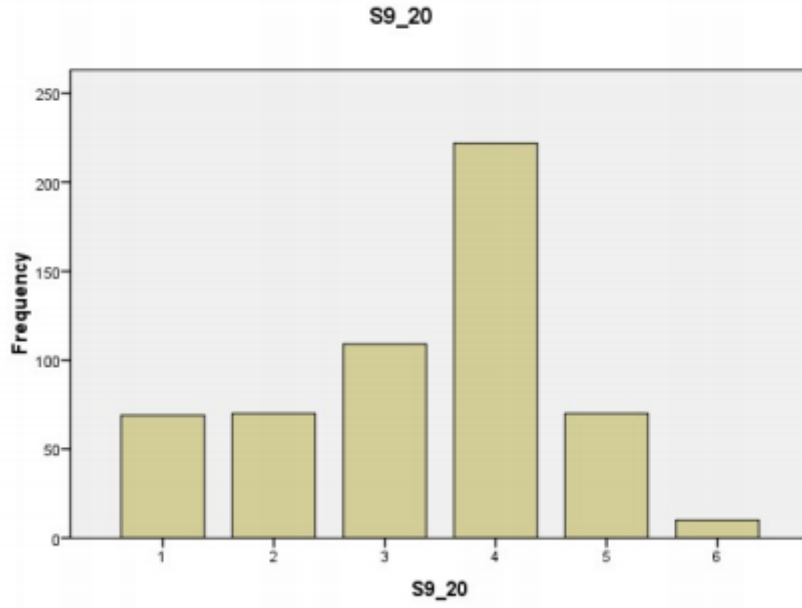
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	114	20,7	20,7	20,7
2	115	20,9	20,9	41,6
3	113	20,5	20,5	62,2
4	153	27,8	27,8	90,0
5	46	8,4	8,4	98,4
6	9	1,6	1,6	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_19

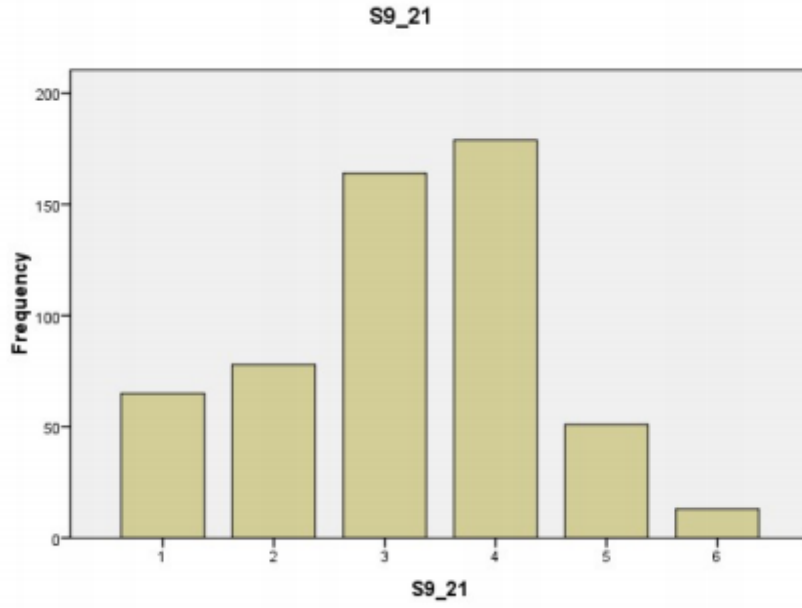
Tablo 108. S9_20 Hem Türkiyeli Hem de Suriyeli Arkadaşlarım Var

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	69	12,5	12,5	12,5
2	70	12,7	12,7	25,3
3	109	19,8	19,8	45,1
4	222	40,4	40,4	85,5
5	70	12,7	12,7	98,2
6	10	1,8	1,8	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 109. S9_21 Hem Suriyeli Hem de Türkiyelilerin Bana Değer Verdiğini Hissediyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	65	11,8	11,8	11,8
2	78	14,2	14,2	26,0
3	164	29,8	29,8	55,8
4	179	32,5	32,5	88,4
5	51	9,3	9,3	97,6
6	13	2,4	2,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

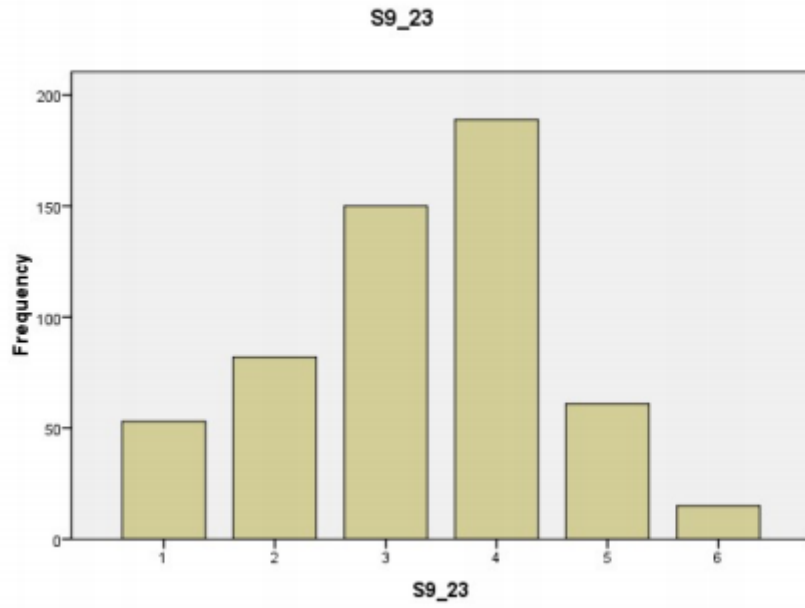

Tablo 110. S9_22 Hem Türkiyeliler Hem de Suriyeliler Arasında Kendimi Rahat
Hissediyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	72	13,1	13,1	13,1
2	81	14,7	14,7	27,8
3	154	28,0	28,0	55,8
4	178	32,4	32,4	88,2
5	53	9,6	9,6	97,8
6	12	2,2	2,2	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 111. S9_23 Hem Kendi Kültürümü Yaşadım Hem de İçinde Bulduğum Toplumun Kültürünü Benimsedim

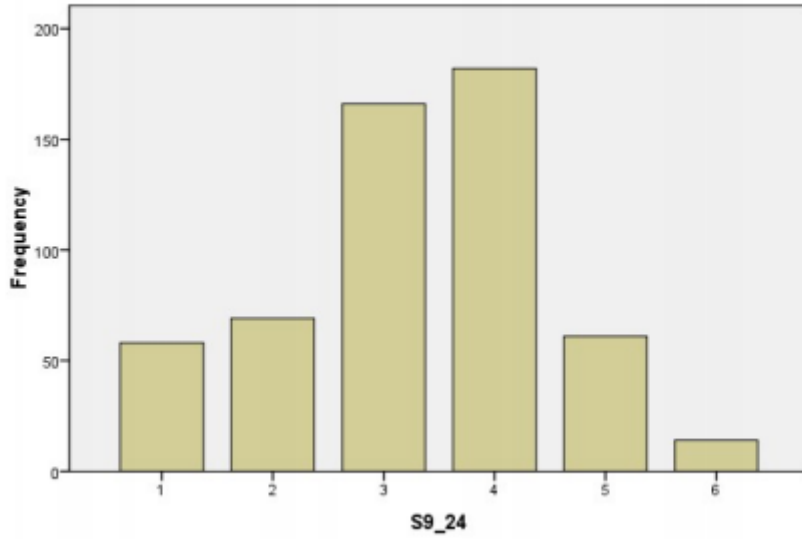
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	53	9,6	9,6	9,6
2	82	14,9	14,9	24,5
3	150	27,3	27,3	51,8
4	189	34,4	34,4	86,2
5	61	11,1	11,1	97,3
6	15	2,7	2,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 112. S9_24 Hem Kendi Değerlerimi Yaşadım Hem de İçinde Bulduğum Toplumun Değerlerini Benimsedim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	58	10,5	10,5	10,5
2	69	12,5	12,5	23,1
3	166	30,2	30,2	53,3
4	182	33,1	33,1	86,4
5	61	11,1	11,1	97,5
6	14	2,5	2,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

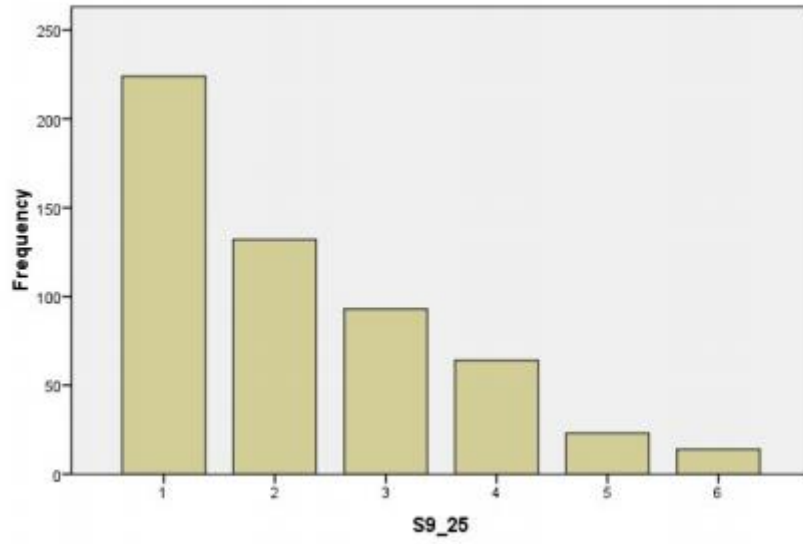
S9_24

Tablo 113. S9_25 Genel Olarak, Suriyeli Ya da Türkiyeli Herhangi Biriyle Sosyalleşmekte Zorlanıyorum

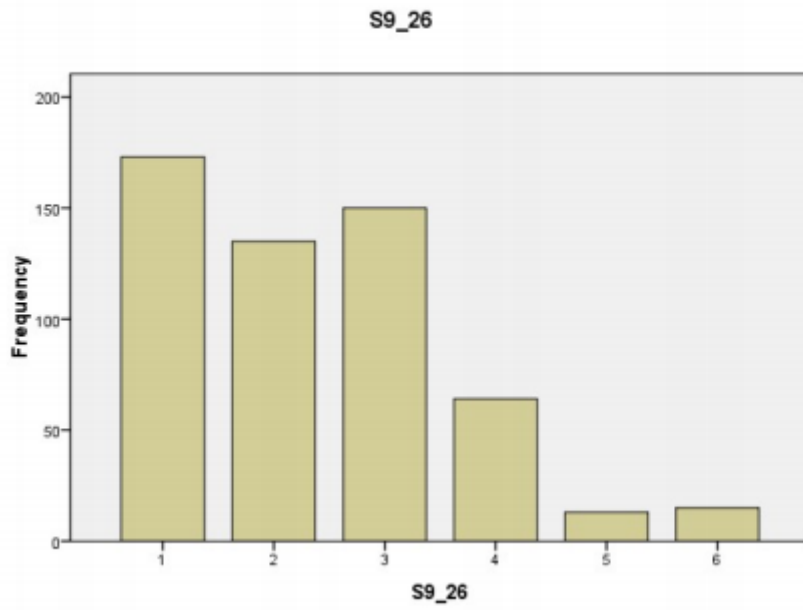
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	224	40,7	40,7	40,7
2	132	24,0	24,0	64,7
3	93	16,9	16,9	81,6
4	64	11,6	11,6	93,3
5	23	4,2	4,2	97,5
6	14	2,5	2,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_25

Tablo 114. S9_26 Bazen Ne Türkiyelilerin Ne de Suriyelilerin Benim Gibi Olmadığını Hissediyorum

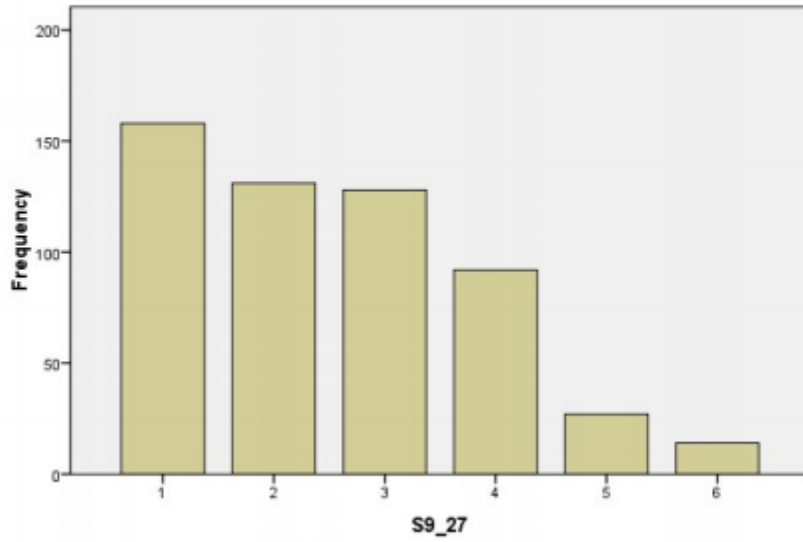
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	173	31,5	31,5	31,5
2	135	24,5	24,5	56,0
3	150	27,3	27,3	83,3
4	64	11,6	11,6	94,9
5	13	2,4	2,4	97,3
6	15	2,7	2,7	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 115. S9_27 Bazen Türkiyeli Olsun Ya da Suriyeli Olsun Arkadaş Edinmekte Zorlanıyorum

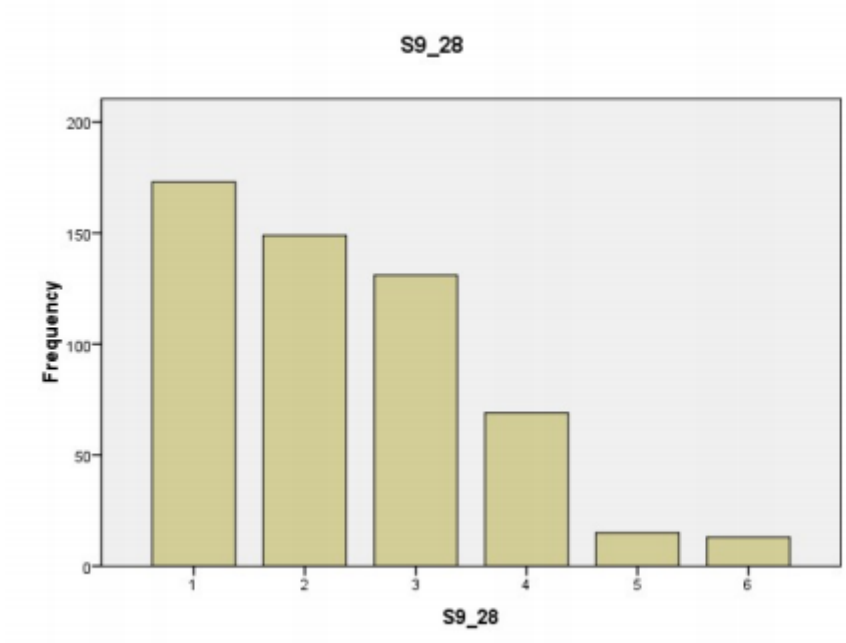
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	158	28,7	28,7	28,7
2	131	23,8	23,8	52,5
3	128	23,3	23,3	75,8
4	92	16,7	16,7	92,5
5	27	4,9	4,9	97,5
6	14	2,5	2,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_27

Tablo 116. S9_28 Bazen Ne Suriyelilerin Ne de Türkiyelilerin Beni Kabul Etmediğini Hissediyorum

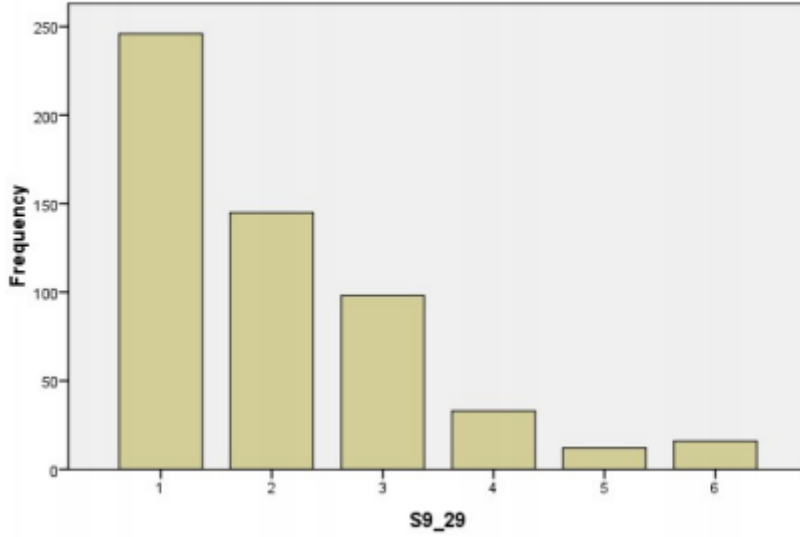
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	173	31,5	31,5	31,5
2	149	27,1	27,1	58,5
3	131	23,8	23,8	82,4
4	69	12,5	12,5	94,9
5	15	2,7	2,7	97,6
6	13	2,4	2,4	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 117. S9_29 Ne Kendi Toplumumun Kùltürünü Ne de İçinde Bulduğum Türkiye Toplumunun Kùltürünü Benimsemiyorum

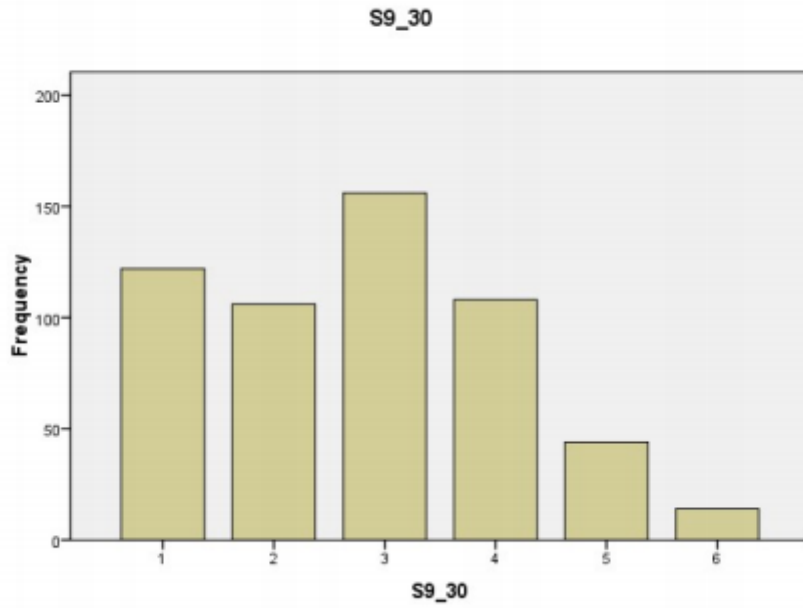
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	246	44,7	44,7	44,7
2	145	26,4	26,4	71,1
3	98	17,8	17,8	88,9
4	33	6,0	6,0	94,9
5	12	2,2	2,2	97,1
6	16	2,9	2,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_29

Tablo 118. S9_30 Bazen Hem Türkiyelilere Hem de Suriyelilere Güvenmeyi Zor Buluyorum

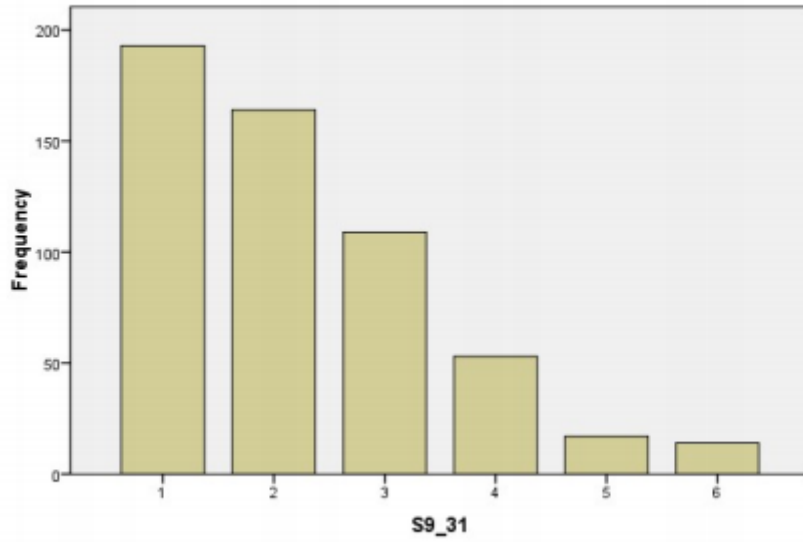
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	122	22,2	22,2	22,2
2	106	19,3	19,3	41,5
3	156	28,4	28,4	69,8
4	108	19,6	19,6	89,5
5	44	8,0	8,0	97,5
6	14	2,5	2,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

Tablo 119. S9_31 Hem Suriyelilerin Hem de Türkiyelilerin Beni Anlamakta Zorlandıklarını Görüyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	193	35,1	35,1	35,1
2	164	29,8	29,8	64,9
3	109	19,8	19,8	84,7
4	53	9,6	9,6	94,4
5	17	3,1	3,1	97,5
6	14	2,5	2,5	100,0
Total	550	100,0	100,0	

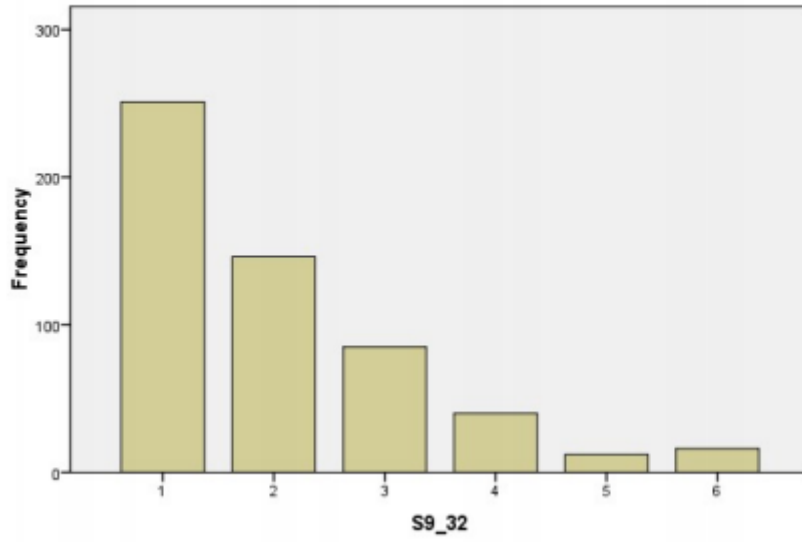
S9_31

Tablo 120. S9_32 Ne Kendi Toplumumun Gelenek ve Değerlerini Ne de İçinde Bulduğum
Türkiye Toplumunun Gelenek ve Değerlerini Benimsemiyorum

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	251	45,6	45,6	45,6
2	146	26,5	26,5	72,2
3	85	15,5	15,5	87,6
4	40	7,3	7,3	94,9
5	12	2,2	2,2	97,1
6	16	2,9	2,9	100,0
Total	550	100,0	100,0	

S9_32

Ek 9. Kültürleşme Modelinin Faktör Analiz Sonuçları

Tablo 121. Kültürleşme Modelinin Faktör Analiz Sonuçları

	Component			
	Bütünleşme	Marjinalleşme	Asimilasyon	Ayrılma
S9_23	,857	,119	,110	-,050
S9_22	,855	,103	,208	,083
S9_24	,855	,134	,104	-,103
S9_21	,818	,096	,110	,058
S9_20	,771	,080	,184	-,017
S9_17	,587	,096	,284	-,099
S9_19	,585	,096	,360	-,095
S9_18	,575	,097	,213	-,267
S9_31	,026	,837	,047	,042
S9_27	,091	,811	,121	-,140
S9_28	,086	,796	,103	-,067
S9_29	,050	,784	-,004	,175
S9_25*	,125	,750	,082	-,039
S9_26	,203	,735	,119	-,074
S9_30	,127	,726	,019	-,114
S9_32	,011	,720	,060	,172
S9_5	,214	,059	,810	,116
S9_4	,244	,051	,809	,065
S9_7	,215	,026	,790	,115
S9_8	,278	,171	,741	,190
S9_6	,005	,176	,635	-,144
S9_2	,251	-,005	,566	-,171
S9_12	,005	-,091	,135	,801
S9_16	-,434	,130	-,059	,631
KMO: 0.897; X²: 7695.322; p<0.001				